Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

SALA DE LECTURĂ

Nr. 29 (773)
Miercuri, 25 iulie, 2007

În *Unde scurte V* (Humanitas, 1995: mai cu seamă la paginile 75-80), dar și în seria-i diaristă, furnizează Monica Lovinescu analize mîndre privind misionații de la Centru, soli ai Polului Bolșeviceaușescos, cu numele Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, George Ivașcu, Horia Lovinescu, Zaharia Stancu, Marin Sorescu, Adrian Marino, Augustin Buzura ***et alii eiusdem moris***, comentînd judicios ofertele unora: post universitar pentru Virgil Ierunca + drepturi de autor în valută, la reeditarea lui Eugen Lovinescu, pentru fiica sa la Paris exilată.

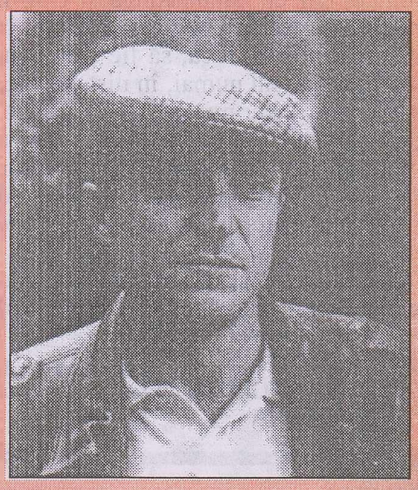

luca pițu

marius marian șolea

pag. 3

la limită

Prostie și inteligență (sau despre fragilul echilibru al existenței actuale)

caius traian dragomir

unt realmente îngrijorat că nici spre sfârșitul
i iunie, posibil să fie întâmplător faptul că
ijorarea mea coincide cu îngrijorarea celor 70
criitori care au semnat zilele trecute Protestul
esat dumneavoastră și domnului președinte
ian Băsescu, nu există Ordinul de ministru care
aprobe documentele fundamentale ce conferă
ilitate și eficiență acestui Program, mă refer la
mele metodologice. Regulament, conținutul
tractului de Achiziție de Carte și Contractului
achiziție de abonamente pentru bibliotecile
lice, inclusiv Componența Comisiei de
ialitate.

cerneală proaspătă

Aiurea-n tramvai

ștefan dimitriu

pag. 10-11

Literatura română în globalizare: șanse, pericole, constrângeri

bogdan ghiu

Între 27 și 30 iulie, am plăcerea să vă anunț că organizez la Tescani, cu sprijinul fundației Pro Helvetia România și al Muzeului Național „George Enescu", secția „Dumitru și Alice Rosetti Tescanu-George Enescu", o primă întâlnire între scriitori din mai multe generații, pe tema anunțată mai sus, în titlu.

Tematica aleasă este una de strictă actualitate, dar cu bătaie lungă și care ne interesează pe toți, cu atât mai mult cu cât ecuația ei continuă, încă, să fie formulată, în România, dar nu numai, în niște termeni geostrategici, economici și culturali depășiți, deveniți impracticabili și care ne pot induce o falsă perspectivă asupra stării actuale de lucruri și a evoluțiilor ei de perspectivă. Am formulat această tematică astfel:

Există, așa cum susțin, deja, unele voci, un „câmp literar global"? Mai este valabilă opoziția de forță centru/periferie? Dacă da, se mai suprapun noile metropole și „imperii" culturale peste vechile teritorii (limbi, literaturi, culturi) naționale? Mai există limbi, culturi și literaturi dominante sau doar rețele, coridoare și medii? Altfel spus, mai pot fi valabile, în domeniul culturii și în cel al literaturii, (exclusiv) *strategiile* (naționale) macro-politice, voluntarist-propagandistice, de „imagine", sau ele vor trebui dublate, dacă nu chiar, eventual, înlocuite, cu fascicole de *tactici* (individuale, grupale, reticulare) de micropolitică culturală? Cum trebuie concepute și întreținute eventualele rețele de afirmare în câmpul global al literaturii? Într-un plan teoretic mai general, în ce raport se află „vechiul" concept de *universalitate* cu cel, „actual", de *globalizare*? Este globalizarea și o universalizare? A ce și cum? Ce amenință și ce pare a sprijini cel mai mult literatura, astăzi, în lume? Există riscul/șansa ca și în domeniul literaturii să se ajungă, așa cum unii critici acuză deja că se întâmplă în artele vizuale și în cele perf mative, la apariția unor *„stiluri int național"* omogenizante, uniformizante impunerea unui *canon main-stre* tematic și stilistic, deci la noi excluder raporturi de forță, transteritoriale, „

vizor

literare" de data aceasta? Mai poate activat conceptul de „literatură minor Deci, nu în ultimul rând, vom vorbi des problema traducerilor.

Despre toate acestea îi invit pe toți interesați de *contemporaneitatea* literat române să se exprime. Mi-ar plăcea întrebările pe care m-am străduit să formulez să găsească ecou și să provo la o reflecție lucidă, debarasată deopotr de fantasmele și de alibiurile trecutului, și de iluziile și de poncifele prezentului

BANCA COMERCIALA ROMANA

Sponsorizare de la *Banca Comerciala Romana*

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:
Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul" este editată de *Fundația Luceafărul*, cu sprijin de la *Uniunea Scriitorilor din România* NU și de la *Ministerul Culturii și Cultelor*

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155,
Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001
Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.
Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1, Corp B, Sector 1, București, Romania la P.O. Box 33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail: abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro sau on line la adresa www.rodipet.ro

Ciaclauz

stelian tăbăraș

Cuvânt căutat de mine îndelung - dar negăsit în dicționare mai mult sau mai puțin sofisticate, mai mult ori mai puțin dialectale ori generale. Are o rezonanță turco-tătară, deși satul prahovean de unde provin n-a fost efectiv călcat, cu piciorul, nici de turci, nici de tătari. E adevărat, după Războiul de Independență au venit acolo, strămutate din Dobrogea, câteva familii cărora sătenii „de baștină" le-au zis „turci", încât și azi ei au numele Turcu.

Poate „ciaclauz" să fi fost substantiv, deși îl găsim și în unele grade de comparație: „E cam ciaclauz la cap".

nocturne

Porecla sau epitetul, nu neapărat depreciative, li se aplicau inșilor foarte interiorizați, tăcuți, introspectivilor - cum le-am spune astăzi. Cei „ciaclauzi" nu te auzeau, în general, din prima, tresăreau când erau aduși la realitatea tuturor, aveau altă zare a nu știu căror așteptări. Săreau uneori chiar de la masă, ieșeau pe prispă și priveau cu mâna streașină la ochi, parcă să distingă pe cineva venind pe drumul lung-lung.

Nu părea să fie nici calitate: ast de copii erau certați de când erau m chiar bruftuluiți precum stângacii.

Totuși „ciaclauzii" debitau vo adânci care se fixau în paremiolo locală. Pe unele pietre rotunde așez lângă porți - poate străvechi pie hotarnice - copiii ciaclauzi stăte ghemuiți îmbrățișându-și genunchii gură și jucându-se cu soarele colo printre gene. Probabil că în literat făcea sigur parte din această catego „băietul" Eminescu cutreierând pădu Blaga „cel mut ca o lebădă „Niculăiță Minciună" al lui Brătes Voinești și - probabil - copilul auc rial Nicolaie din „Moromeții".

În Gorj, conform tradiției ora astfel de interiorizați, aproape auti copii în stare să stea ore întregi nem cați (pe dinafară) erau supranum „Cumințenia pământului". „Cum ținie" și în sensul de „pașnic", dar și acela de superlativ - o armonie pământului.

Brâncuși va fi fost fascinat și acea poziție ghemuită a omului, și hieroglifa lui ce s-a potrivit de minu cu - de pildă - „Sărutul". Dar și forme neolitice de pe la noi, ori veci africane, aflate într-o inexplicab continuitate cu esențializările ar moderne.

la limită

Prostie și inteligență (sau despre fragilul echilibru al existenței actuale)

ius traian
agomir

Umeroși sunt cei care s-au exersat încercând o cât mai pătrunzătoare - și corectă - definiție a prostiei; văzută adesea ca simplitate a spiritului, se observă ușor, la o analiză serioasă și mai aplicată, că ea are, dimpotrivă, o enormă complexitate a releelor rețeaua cărora se manifestă și, implicit, re varietate a formelor apariției. Așa s-a că mai toți cei care au vorbit despre presupus defect intelectual să declare inși că "doar prostia omenească este ită". Interesant de constatat, în Patristică ia este considerată un păcat, atunci când a dintre fericirile evanghelice, relevate sus în Predica de pe munte, este cea a cilor cu duhul". Prostia și sărăcia duh nu sunt, în consecință, unul și același - să credem (poate că așa ar trebui) că ia ține de omisiunea unui bagaj de ă cognitivă care, întru elevarea sufle- nu este permis în niciun caz să fie jat, iar sărăcia cu duhul este a acelora omit ceea ce nu merită nici acceptat și păstrat, ca încărcătură a planului spiri- al ființării noastre. Dacă lucrurile stau probabil că nu au cum sta altfel, atunci pra mediilor franceze și a celor din România, desigur, la nivel statistic, excepția nelipsind nici unei culturi, înțelege imediat despre ce este vorba, în cazul problemei deschisă cândva de Lucian Blaga asupra subiectului aici readus în discuție. Mihai Ralea a tratat prostia ca o indisponibilitate a facultății de alegere a criteriilor judecății în cazul unei teme anumite: se aplică în demersul intelectual raportări întrutotul nerelevante sau măcar insuficient adecvate. S-a mai spus, în psihologia cognitivistă, că prostia constă în nesesizarea planului subiacent, ulterior, al unei tranzacții - aceasta este luată de omul cu un nivel mintal scăzut, la valoarea declarată de interlocutor, fără a i se distinge, acestuia, intențiile nemărturisite. O integrală asupra opiniilor și aserțiunilor privitoare la prostie și inteligență poate fi - odată avândule în vedere, cât de cât, pe acestea - dedusă și, în consecință, de ce nu am spune că prostia înseamnă a crede că știi ceea ce de fapt nu știi, a te plasa într-o postură pe cere ar trebui să o numim noncartesiană? Așa cum însă ne vom dovedi priceperea intelectuală, rațională, prin conștiința clară a ceea ce nu știm, vom stabili, totodată, ceea ce adoptăm drept adevăr și credință din tot ce nu ne este dat să demonstrăm, făcând acele cunoștințe să dăinuie într-un spațiu, o lume, sau univers al simbolului și pasiunii, al revelației.

Se spune că, în acest prezent, locuim o lume a științei, trăim cunoscând adevăruri despre lucruri altădată nu doar necunoscute, ci inimaginabile - în realitate, știința, acum precum totdeauna, îndrăznește rareori să spună că nu știe ceea ce nu știe și, în consecință, este incapabilă de a-și stabili domeniul de ignoranță; am putea spune astfel că știința este planul, terenul ideal pe care crește prostia și, deci, pe care aceasta poate fi cultivată. Identificarea necunoașterii a fost opera unui Gorgias, a unui Socrate, Platon, Descartes și Voltaire. Numeroși alți practicieni ai metodei critice, în filosofie sau știință au pretins, că știu să determine domeniul necunoscutului, pe când, în realitate, nu au făcut decât să amplifice factorii de confuzie ai mentalității moderne. Știința actuală a dezvoltat remarcabil biologia, chimia, medicina, fizica, disciplinele tehnice, însă vorbește despre "originea universului". despre particulele „subelementare", despre apariția și evoluția formelor vieții, într-o manieră care în modul cel mai sigur îl face pe Molière să se cutremure de râs în mormânt. În secolul al XIX-lea, o vreme de mare dezvoltare a astronomiei sistemului solar, Flamarion descria cu lux de amănunte formele de viață pretins existente pe toate planetele cunoscute. Dar oare cei care nu știu chiar nu știu că nu știu?

A conduce înseamnă, după Lao Tse, „a goli spiritul poporului...", adică a-l face să creadă că știe ceea ce nu știe. Voltaire spune: „este destul de trist să ai atâtea idei și să nu știi precis care e natura ideilor, dar e mult mai trist și mult mai idiot să crezi că știi ceea ce nu știi". Tehnica principală a dominării, în ultimele trei-patru milenii ale acestei lumi, constă în a-i face pe oameni să creadă că știu ceea ce nu știu. Nenorocirea existenței actuale vine din faptul că autoritatea, cea de oriunde, își asociază nu știința, ci acel ceva numit la nivel public știință, pentru o generare explozivă de prostie. Există aici și un noroc: cei care fac prea mult pe proștii până la urmă ajung să fie așa.

acolade

Trișorii

marius tupan

Unii spun că ar fi superinteligenți. Noi nu ne-am dat seama: dar, dacă spun ei, înseamnă că au dreptate, doar sunt mai bine plasați în ierarhiile sociale și au mai multe pârghii de putere. Chiar și o anumită faimă, care nu le asigură, automat, și credibilitatea. Dar, într-o societate în care spiritul critic e deseori anesteziat, cei guralivi pot avea trecere. Mai ales interese comerciale, căci o marfă fără reclamă poate întârzia multă vreme pe tarabe. Nu contează că-s pe cale să impună doar ambalaje sclipitoare. Altfel zis, manufacturi, prefabricate, orice altceva, dar nu opere de artă. De altfel, e vremea însăilărilor de prost gust, a kitsch-ului, a manelelor, a telenovelelor. Nu oricine le poate imita, ci doar aceia care dețin o anumită abilitate: cu intenții clare să câștige teren, glorie, publicitate. Când istoria literară ne avertizează că numai scrierile profunde, doldora de idei și trăiri puternice rezistă în timp, trișorii își susțin produsele cu opinii partizane, ba chiar prin polemici sistematice, orbindu-ne în față, vociferând că numai ei ar avea dreptate. Repetăm, nu-s deloc săraci cu duhul, însă ei știu că reclama e sufletul comerțului. Interesați de propriile-și poziții și dispoziții, fac orice să-și mențină cota. Nu contează că vin cu teorii de pe alte meridiane, fumate demult pe-acolo, de vreme ce ei țin morțiș să se creadă că sunt sincronizați cu modele planetare. Ce mult trebuie să trudească pentru asta! În criză de inspirație (sau fiindcă nu-s capabili de altceva!), prelucrează minereuri naționale. Totuși, e prea mult spus - prelucrează. Se înfruptă cu dezinvoltură (era să spunem nerușinare!) dintr-o pălăvrăgeală politică, fără să depisteze și sensul acesteia. E bine știut: tot omul e dispus să cârtească și să vadă altfel cursul istoriei decât cei de la putere. Artizanii noștri nu se obosesc să transfigureze sau să selecteze - funcțional - zestrea publică, ci o inserează așa cum circulă în zone urbane, dar, îndeosebi, suburbane. Ce interesează opinia publcă într-o anumită perioadă? Zvonurile, delațiunile, scenariile ceaușiste. Gata, e exploatată această mină. Tot ea a stimulat bancurile. Chiar dacă-s răsuflate, acestea sunt înșirate unul după altul. Anecdotele, în cantități industriale, oricâtă inventivitate ar trăda, nu pot asigura vigoarea unei literaturi. Ele sunt sancțiuni momentane, perdele de fum, disipate cu fiecare front atmosferic. Astfel de forme de limbaj atrag după sine vulgaritățile. Rar ne-a fost dat să întâlnim atâta lipsă de pudoare, pe spații reduse. Cele mai multe secvențe par a fi recoltate direct de la ușa cortului. Știm și noi că există o artă a urâtului, dar ea e mereu supravegheată și interpretată. Autorii în cauză își amintesc și ei de astfel de practici, dar nu recurg la evaluări, ci aleargă la dicționare: să-și impreioneze cititorii cu termenii extrași de-acolo. Vor să ne demonstreze că au totuși o știință a expunerii, că presară cuvintele rare pentru contrast, că pigmentează o carte cu expresii pitorești, numai pentru a scoate efectele scontate. Trucurile nu-s noi, dar, în cazurile urmărite, nici măcar interesante.

Sigur, plonjând într-o mlaștină putredă, cu intenții mercantile, nu-i învinuiești de gesturi elementare, ci de demersuri calculate, pentru a putea profita de haosul ivit într-o cultură. Ceea ce nu sesizează clienții noștri e faptul că-s pândiți de pericol. Duși de curent, într-o parte și-n alta, crezând că-și pot exploata propensiunile negustorești, vor avea surpriza să constate că opera lor va rămâne ombilical legată de însăilările periferice, iar salvarea lor din astfel de vârtejuri nu va mai fi posibilă. Exemple similare sunt numeroase în întreaga literatură a lumii, iar derapajele lor nu-s semnale de avertizare pentru cei care vor să câștige cu orice preț: oricum, fără o onorabilitate. Poate că se simt confortabili într-o astfel de postură, iar noi le tulburăm liniștea!

O voce de mare acurateţe lirică

Înălţarea/L'Assomption (Editura Ex Ponto, Constanţa, 2006) e cea de a treia carte a tinerei şi extrem de dotatei Cristiana Eso, poeta descoperită şi încurajată norocos de exigentul Arthur Porumboiu.

Placheta bilingvă (poeta trăieşte de câtva timp în Franţa) demarează printr-o meditaţie privind raporturile multiple care se stabilesc între existenţa materială şi psihică a lumii şi Cuvântul din care toate „au izvorât şi cură" şi în care fiinţa umană se întoarce întru eternul repaos. Omul, efemer, e înfiriparea verbului "neatins de bine şi de rău", pornit dintr-o lumină ce se supune unor legi implacabile, jocul acestui determinism cosmic şi istoric identificându-se cu ceea ce îndeobşte se numeşte destin, orice individ amprentând, între intrarea şi ieşirea din biografia sa fizică, timpul enorm, altminteri nepăsător în fluxul lui fără capete.

Poeta surprinde lupta încrâncenată dintre materie şi spirit, dintre timpul cosmic infinit şi cel personal efemer prin excelenţă, dintre puternicul Tot şi firul de nisip oglinditor, dintre setea de puritate absolută

galaxia cărţilor

şi inerenta maculare care stă la pândă, gata să se reverse şi să atace din orice colţ al universului, în oricare clipă a acestuia. Filozofia poetică a lui Nichita Stănescu, care elogia valenţele estetice ale imperfecţiunii şocant-interogative, nu-i e deloc străină Cristianei Eso: "El: - Iată calea pe care *femeia* o va urma,/ fortific deci lumina cu ruguri şi cu ploi-/Acolo se deschid ferestrele în mare,/ în inelul inferior e adunată frumuseţea,/ sămânţa rea a slăbiciunii./ Fără imperfecţiune celelalte inele n-ar străluci,/ fără impuritate, sterile s-ar dovedi/ şi infidele luminii.// Trei cercuri se învârtesc fără de leac,/ uşoare şi nelămurite" (**Al patrulea cântec**).

Discursul poetic al Cristianei Eso e unul tensionat dramatic ca şi firea pe care o reflectă şi căreia-i surprinde momente de mare încleştare a elementelor şi fenomenelor contrare, într-o dialectică în care germenele vieţii îl conţine dintotdeauna pe cel al morţii iminente, tot aşa acalmia existenţială e doar o mască a zbuciumului, sau cum întunericul e o formă latentă a luminii. Contemplarea eternului *spectaculum mundi* devine astfel o anticameră a revelaţiei morale când să se convertească estetic. Infuziile gnomice îmbracă haine aforistice adecvate: "Adevăratul drum duce spre tinereţe./ Va atinge talpa piciorului şi va spune:/ Aici cad, mă sting şi mor".// Sufletul aleargă sub rădăcini şi curge sub stâncă,/ însă imaginea nu se arată decât ochilor arşi/ de fulgerul înalt". (**Al şaselea cântec**).

Unitară şi bine structurată, cartea Cristianei Eso e, prin ton şi mesaj, expresia sărbătorească a aventurii ontologice "dinspre vechiul tocit spre noul strălucitor" (**Al nouălea cântec**), elogiul înălţării din abisul tenebros spre un empireu de lumină într-o lume în care, iisusic vorbind, moartea nu-i altceva decât un nou început : "Te vei ridica şi vei cădea şi iar te vei ridica,/ mâna femeii să săruţi -/ datoria ta faţă de cel slab. Vise dulci vor otrăvi laptele prunculuí tău// Ai fost smulsă de vânt din mantaua Timpului,/ te vei naşte izvor/ aruncându-te apoi în oceanul comun" (**Al zecelea cântec**).

Arderea deplină în întâmplarea de a fi conferă identitate nonconfundabilă fiinţei avide de a-i porunci clipei faustice să încremenească paroxistic sub dulcea povară a unor sensuri grave şi întru totul în stare să poarte adevărata măreţie a condiţiei umane (**Al unsprezecelea cântec**). Unele poeme sunt impecabile ode ale utopiei plenitudinii izvorâte din conştiinţa parcurgerii asumate ale traseului asumat, creator şi matriceal, cu deschidere şi bătaie amprentantă şi justificatoare în ordinea firii: „Îngerul ei:/ Lumina devine mai blândă/ apele şi-au potolit setea;/ truditorii vor adormi în sfârşit. Stăm legănaţi de respirarea lor profundă şi ordonată.// Care dintre născuţi/ ştie ce înseamnă a nu fi?/ Nu scop, ci împlinire./ Iată-te parfum,/ floare -/ Dincolo nu ai ce culege şi duce-// Acum este momentul,/ acum îţi vei contempla/ pentru prima oară chipul,/ acum vei învăţa să râzi şi să plângi,/ să strigi şi să-ţi fie frică./ Pasăre ninsă/ în momentul de a deveni/ ţipăt/ a două cuvinte deodată" (**Al treisprezecelea cântec**).

Întreaga carte e o căutare acerbă a chintesenţei sinelui prin debarasarea de obsesia de *a avea* în favoarea lui *a fi* prin cunoaştere şi prin găsirea locului specific strict în descendenţa ancestrală de care nu poate şi nu vrea să facă abstracţie: „Croită de predecesori din lutul timpului,/ reprezint mai mult decât mine -/ am nevoie de totul pentru a fi eu-// Un rest muritor al unui calcul recurent./ Repetare, împărţire dependenţă.// Ştiu că seminţele sunt mai preţioase decât mine -/ Puternice,/ ele nu depind de nimeni şi de nimic;/ în minusculele seminţe doarme marele neant.// Fruct,/ eu nu sunt decât o întrupare a acestui ideal" (**Ego**). Teribila foame de tot nu exclude singurătatea şi singularitatea fiinţei în univers, la fel cum dorinţa de libertate şi independenţă fiinţială nu poate fi detaşată de datoriile care o ancorează în contingent ori de toate intemperiile existenţiale de care nici măcar Logosul nu e scutit: "Ea: Iarna, o naştere lungă,/ spălată cu frig./ Am venit pe lume având călăuză singurătatea./ Izbesc porţile deşirând aorta vieţii,/ tai cu aspr strigătului/ apa tulbure a cuvântului./ Pr scara/ dintre cele două ceruri ale mele.-// Şi viaţa mea este/ acest înger vărat de o teribilă ancoră/ ce umăru dezveleşte/ vorbindu-mi neîncetat d frig, despre vânt,/ despre mine/ şi pe uit" (**Al cincisprezecelea cântec**).

Spaimele finitudinii par să copleş prin intensitate însăşi starea conştientiz muritudine-Povara opţiunii n-o pără nici o clipă, disconfortul existenţial unul pe măsură în neiertătoarea vâ cosmică: „Simt în mine prea multe dru prea multe drumuri m-ar conduce/ spre putea fi-n clipa următoare" (**Traver secundei**). Ataraxia nirvano-mioritică fi întrevăzută prin plonjarea în r vegetal: „Ea: Mâine, toţi aceşti mug efervescenţă/ vor izbucni într-un hohot de râs orbitor,/ urechile seducătoare şi verzi clătinând fereast mă voi simţi liberă" (**Aurora**). O modalitate de perpetuare a sinelui dragostea cu enorma ei forţă de alte „El: Ca aceste cuvinte să rămână grava aerul incandescent îmbrăţişând/ fl crudă a unei seri./îţi voi atinge poate devenită insuportabil de dură adevărată,/ şi mâna ta mă va arde./ Firea va respira în aura firii tale.// Vei surâde să ştii misterul surâsului,/ vei respira/ f ştii misterul respirării./ Nu vei desc niciodată secretul fiinţei tale/ şi din ac pricină mi-eşti dragă" (op. cit., pp.34 Poezia e deopotrivă formă de i necondiţionată şi epifanie textuală în în care are la bază jertfă autenti neprecupeţită de fiinţă creatoare.

Placheta Cristianei Eso e una de exc în peisajul poetic editorial actual extre prolific şi de confuz şi ea se închei aceeaşi notă înaltă şi reconfortan încrederii în perenitatea cuvintelor ade zidirilor menite să înfrunte efectul coro timpului greu îngăduitor: „cronicarul prezenţa trupului/ o sărbătoare.// G armura/ pe care firesc copilul o poartă./ îşi înalţă fruntea şi zidul.// înălţare.// A cuvinte rămân/ pietrele trecerii (**Finalul**).

Nu se specifică nimic despre efect traducerii poemelor în limba lui Baude de unde ipoteza că ar putea fi vorba auto-traducere. Un lucru e cert şi vizib la distanţă: versiunea franceză ar coeficient sporit de precizie şi de acur Un atu în plus ca un astfel de discu impună un nume de rezistenţă în s liricii francofone şi al cititorilor care încă acest idiom ameninţat tot mai m căderea în desuetudine după ce secole şi-a avut perioada lui de glorie cultur ideologică.

(ion roşio

1) **Atacul bacantelor** (Ion Jurca Rovina) *Editura Palimpsest*

2) **Divorţ în direct** (Horia Gârbea) *Editura Palimpsest*

3) **Inima Stea în devenire** (Ionel Marin) *Editura Sinteze*

Știință și teologie, în câteva abordări omânești contemporane

Volumul ***Perspective românești asupra inței și teologiei*** (2006) completează fericit ria inter- și transdisciplinară coordonată de agda Stavinschi și Basarab Nicolescu la litura Curtea Veche. Am mai spus-o, ariţiile din această serie merită toată atenţia, doar pentru ineditul abordărilor, ci și ntru că semnalează existența unei necesare schideri intelectuale la noi (în alte părți - ația anglo-saxon, de pildă - ea datează de ult), operată de specialiști și cercetători mpetenți și activi, mulți dintre ei tineri.

Volumul pe care l-am amintit antolo- ează comunicări susținute recent în cadrul or sesiuni ale Fundației Naționale pentru

ință și Artă, ea însăși gazdă a Asociației ntru Dialogul dintre Știință și Teologie. terialul volumului a fost organizat pe trei țiuni (*Știință-religie-societate; Aspecte rice și filosofice ale relației dintre știință și igie; Inter- și transdisciplinaritate în rdarea științei și religiei*), e însoțit, pentru care text, de o mică bibliografie și conține umate în limba engleză. Așa cum afirmă și agda Stavinschi în deschidere, asemenea rdări sunt tot mai necesare în contextul loziei informaționale, al descoperirilor ntifice și al globalizării unei lumi etero- ne, context în care reperele „tari" se relati- ează până la dispariție. Dacă credința este l dintre ele și dacă dialogul dintre știință și gie e inevitabil în pragul secolului XXI. nci se pune problema împăcării unei științe rem de avansate cu o credință încă ancorată propria-i istorie. Tocmai la această pro- mă încearcă să răspundă, nuanțat și diferit, tele din volum.

Toate comunicările sunt extrem de eresante și incită chiar din titlu. Spicuiesc: *teva considerații asupra problematicii rației dintre Biserică și Stat. Note despre ralismul religios* (Gelu Călina); *Sfânta nță: filosofia naturală, teologia și consti- rea științei moderne* (Dana Jalobeanu); *noașterea științifică și cunoașterea reli- ască. Repere epistemologice semnificative* drian Lemeni); *Reevaluarea paradigmelor uliste, o încercare de abordare transdis- linară a structurilor duale, cu referire specială la sistemele gnostice* (Adrian Cazacu); *Anatomia sufletului în religia egipteană. Convergențe transdisciplinare* (Renata Tatomir); *Probleme de antropologie culturală într-o perspectivă ortodoxă* (Alexandru Iftimie). Mă voi opri doar asupra ultimei comunicări, cea a lui Mircea Flonta (*Cunoașterea științifică și religia între conflict și conviețuire fără tensiuni*), pentru caracterul ei sintetic-conclusiv, dar și pentru prestigiul științific al autorului, unul dintre puținii gânditori români de elită care, de-a lungul anilor, a făcut din tratarea problemelor interdisciplinare un mod de a filosofa în modernitate.

Menționând, dintru început, necesitatea existenței receptivității reciproce între partenerii dialogului științifico-religios, Mircea Flonta pornește de la clarificarea modului în care el înțelege a defini cele două tipuri de experiență. Astfel, „*religie*" nu înseamnă o sumă de convingeri morale, vagi, generale și „impresioniste", ci conținutul concret prin care marile culte religioase i-au unit pe oameni: credința în existența unui Dumnezeu ca persoană distinctă, reprezentat necorporal, etern, atotputernic, atotștiutor, omniprezent, iubitor. De cealaltă parte, prin „*cunoaștere științifică*", autorul are în vedere știința modernă a naturii, ilustrată de principalele discipline ale fizicii, chimiei și biologiei. Ele se bazează pe „consensul ferm al celor competenți și de bună credință" și pe „controlul public al faptelor și raționamentelor ce susțin rezultatele cercetării". În istoria gândirii umane (desigur, cea europeană), M. Flonta distinge două paradigme ale relației știință-religie. Prima, cea medievală, pune în centru adevărurile revelate ale Bibliei, din care știința și-a desprins și ea „adevărurile" și căreia îi este subordonată. A doua, cea iluministă, pune în centru rațiunea umană și modul ei de operare și desparte adevărurile revelate ale creștinismului de cele empirice ale științei. În modernitate, această paradigmă va genera, la rândul ei, alte orientări: deismul, creaționismul, ateismul.

În contemporaneitate, afirmă autorul, știința și religia reprezintă două forme distincte de cunoaștere, complementare și responsabile de probleme diferite. Religia, spre deosebire de știință, oferă o cunoaștere de anvergură superioară și răspunde la întrebări fundamentale precum geneza, sensul și scopul universului. În acest caz, rămâne de lămurit ce înseamnă „*cunoaștere*", pentru fiecare domeniu în parte. Pentru știință, rezultatele cunoașterii nu depind de convingerile subiecților și au pretenția concordanței cu faptele. Enunțurile științifice sunt valabile obiectiv și pot fi confirmate de experiență. Cunoașterea de tip religios, în schimb, dă răspunsuri la întrebări pe care știința le înlătură dintre obiectele ei, pentru că nu sunt intersubiectiv controlabile: Cum a luat naștere Universul? Ce sens și ce scop are? Religia, așadar, nu are pretenția validării rezultatelor ei și răspunde unor nevoi umane diferite de ale științei. „De aceea, este important de subliniat", afirmă M. Flonta, „că aserțiuni cu privire la existența și atributele lui Dumnezeu, la un început absolut, se sustrag în mod principial controlului faptelor. De vreme ce asemenea afirmații nu pot fi nici confirmate, nici infirmate de experiență, urmează că nu e posibil să se probeze în mod constrângător, pentru toți cei dornici și capabili să facă uz de rațiune, nici teza teistă, nici cea ateistă". „*Cunoașterea*", prin urmare, poate denumi și activitatea științei, și pe cea a religiei, numai că ea se desfășoară pe coordonate diferite pentru fiecare din cele două domenii, ajungând la rezultate care nu pot intra în competiție. Autorul e de acord că Biserica a menținut un cadru ideatic care a favorizat apariția științei moderne, în ciuda conflictelor (e invocat cazul lui Galilei), că reflecția teologică și cea științifică s-au împletit favorabil pentru ambele, dar, cu toate acestea, nu se poate susține teza conform căreia creștinismul a fost indispensabil apariției științei. Uneori credința a fost un obstacol în progresul cunoașterii, așa cum alteori a impulsionat-o. Tensiunea dintre ele, dacă există, poate fi înlăturată printr-o schimbare metodologică și perspectivistă. Evitarea conflictelor „nu este cu putință decât dacă va fi înlăturată de la rădăcină posibilitatea unei competiții între ceea ce spune religia credinciosului și ceea ce s-a învățat despre univers prin strădania cercetătorului naturii. Numai în acest fel va fi asigurată o conviețuire fără tensiuni a gândirii științifice și a tradiției religioase".

Trebuie să constat că această cezură absolută, de sorginte protestantă, în mare parte, preferată de M. Flonta ca necesară dialogului știință-religie e contrazisă de unele dintre celelalte texte din volum. Alți autori susțin, dimpotrivă, că relativismul metodologic postmodern, pluralismul hermeneutic și noua cosmologie a fizicii cuantice confirmă pluralitatea de dimensiuni a Universului, susținută și de religie. O credință vie, deopotrivă inteligentă și mistică, nu trebuie pusă la adăpost de provocările științei, chiar dacă se raportează la transcendent, neverificabil, obiectiv vorbind. Există o limită până la care cele două lucrează cu „materiale" diferite, dar, pentru spiritul iscoditor și deschis al omului

galaxia cărților

modern, trebuie căutate punctele de contact și de convergență. Tocmai pentru că, în secolul XXI, delimitările definitive (în obiective, metode și rezultate) nu mai sunt posibile. Tezele lui M. Flonta pot rămâne cel puțin ca punct de plecare pentru conturarea fermă a unui dialog interdisciplinar, mai ales că sunt susținute printr-o argumentație pertinentă și printr-o bibliografie relativ recentă a problemei. Oricum, chestiunea devine una de alegere, până la urmă. Autorul însuși o recunoaște, în finalul demonstrației sale: „Ne dăm foarte bine seama și acceptăm fără rezerve, însă, că ceea ce mulți oameni din trecut și de astăzi vor recunoaște drept un răspuns la întrebarea cu privire la rostul existenței, la sensul vieții, nu va putea fi asigurat prin rațiune. În acest sens, raționalistul sceptic îl va putea înțelege pe credincios, chiar dacă nu-l va urma. Invers, credinciosul instruit, luminat, va putea înțelege motivațiile poziției raționalistului sceptic, chiar dacă nu va gândi și simți ca el. Și unul, și celălalt au depășit problematica conflictului, dar și cea a dialogului dintre imaginea religioasă și imaginea științifică a lumii. Omul instruit și rațional al vremii noastre poate fi religios, după cum poate fi și sceptic. Nu există nici o îndreptățire pentru a impune altora o formulă optimă de echilibru existențial. Este dreptul fiecărui ins care gândește în mod independent să caute și să opteze".

Volumul menționat aici anunță o extraordinară viziune în cercetarea românească, provocatoare și originală prin diversitatea ei. Ea așteaptă răspunsuri din partea tuturor celor interesați. Prin grija editorilor, observăm cu bucurie că, și la noi, punțile dintre domenii au fost aruncate.

(adrian g. romila)

Pianista, beatnikul și submarinul drogat

felix nicolau

Ca să ierți un submarin, el trebuie să fie la fel de frumos fasonat ca un ou de Carl Fabergé, ori silențios și puternic ca un rechin-ciocan. **Submarinul iertat**, Editura Brumar, 2007, construit cu migală de Ruxandra Cesereanu și Andrei Codrescu, prin schimb electronic de piese, face parte din prima categorie, cea a artefactelor artistice bogate în detalii de o exuberantă frumusețe. Dacă ar fi vorba doar de frumuseți exuberante, **Submarinul** nu s-ar fi mântuit în veci. Există însă și fapte bune suplimentare, care îl absolvă de toate vagabondările erudite: fantezia, umorul, aluzia pișcătoare, pregnanța detaliului. Deși lucrat la patru mâini, mega-poemul se dovedește a fi destul de unitar, de multe ori fiind imposibil de distins cine se află la periscop: beatnikul american cu mustață de Transylvania, sau pianista vrăjitoare și delirantă.

Din manifestul delirionismului, citit pe blogul Ruxandrei Cesereanu, am priceput că ai nevoie de un submarin performant cu care să sondezi apele inconștientului. Din fericire, noua ei carte nu este atât de abisală încât să necesite lectura într-un performant costum de scafandru-bibliotecar. Probabil că acest fapt i se datorează și mai recelui Andrei Codrescu. Oricum, porțiunile feminine ale scrierii excelează prin pitoresc și îndrăzneli lexicale.

Delirionista se scufundă ușor, pe când partenerul ei are nevoie de stimulente pentru

cronica literară

dereglarea luciditații: „de multă vreme am simțit nevoia să mă scobor într-un submarin scufundat/să mă înec în el de bunăvoie dar nu singură ci cu un alt idiot beat". Sub semnul dezvăluitorului „iată", se face ieșirea copilotului din abisul borgesian și plonjarea în cel foșgăitor, plin de amenințări, așa cum îl văzuse și Lautreamont: „unul murise în bibliotecă cu un raft dărâmat pe el/când se izbise submarinul de o materie dură și gri/zeul plictiselii care umbla ca un nebun pe fundul mării".

Iată începutul entuziast și fotografiile rotitoare ale copiloților: „cei doi scafandri erau o pianistă zdruncinată și un american miop și bețivan/îngemănați pentru plonjări de mare adâncime/o pianistă cu părul din neverland și un american cu mustață din transylvania/(...)/un neant new age cu cercel în ureche și lanțuri de aur fin la glezne/(...)/ahoe submarinule iertat/către tine venim la un îndelung și nemătăsos scufundat". „Deliraţi, deliranți", cei doi ies din veșmintele academice, cu guler și manșete carteziene, și se lasă duși de valul închipuirii: „pianista și americanul aveau creierul scrum/că abuzau de delir ca niște violatori de mescalină".

În versuri lungi, sugerând osatura alexandrinilor, sunt revelate bogățiile suprarealiste ale unui ocean ce evocă hăurile bântuite de spiritul lui Maldoror: „puterile lor mari vor fi schimbătoare căși pot lungi mâinile/și-și pot adăuga organe vii de făpturi acvatice terestre și îngerești/pene de corb sfârcuri de căprioare erecții de minotauri ochi de stridii".

Curând iese la iveală *scandalul* aventurii, însoțirea nepermisă, adulterină, dintre delir și rațiune: „știu că sună nechibzuit dar într-o zi submarinul s-a dus la spovedanie/iertare iertare a scâncit el ca un nou-născut". Contaminat este și vehiculul-ispită. Se ridică problema iertării și departe suntem de suprarealism, onirism sau orice altă formă de evazionism: „americanul trăgea de mustața lui ca de un cordon ombilical/pianista își răsucea părul ca pe un faraon în spital/și amândoi haleluiau pe un soi de muzică rock topită de ocean". Tentația barocă persistă, de neînvins, în formă ca și în fond, oricât de dinamic ar fi mijlocul de croazieră în adâncuri: „un glonț de lumină fără ferestre și fără uși închis în esența lui cilindrică". Exploratorii suferă de o formă de panteism cronic și e greu să le prescrii o medicamentație izbăvitoare: „unul în cămașă de noapte violetă cu cosițe panteiste împletite strâmt/cu o tarantulă catifelată agățată de un lănțișor de aur între sâni/(...)/celălalt un panteist convins cu pan tatuat pe burtă".

Așa că nu au decât să ispășească de-a lungul și de-a adâncul acestei lumi *à rebours*, pe care încă o străbat cu încântare: „ehei transylvania de pe fundul oceanului era o răzmeriță de culori și forme/(...)/un cocteil suprem licoros cu efect de hiperbolic mac". Lichidul amniotic nu putea fi explorat decât cu un instrument în mare și continuă vervă. Explorarea nu este chiar o *mise en abâme*, ci o fecundare cu supurări, o îmbogățire a lucrului-în-sine cu zorzoane sinstezice. Mi se pare mie sau, din fericire, țâșnim din abisul psihedelic și, bâldâbâc, penetrăm abisurile carnavalești? „am examinat submarinul noaptea trecută când tu dormeai și am descoperit/că nu-i compus din năzuința unui popor cum credeam și nici din metal nou/forjat în cazanul alchimic al unei întreprinderi secrete de babe imortale/cu mare mirare am descoperit că nu a fost produs nici din scrumul pipelor/domnilor freud deleuze și magritte și nici măcar de jules verne sau nemo/i-am examinat atent solzii de pește acoperind pilelea fină dedesubt/am ras un petec cu briceagul și am găsit sub piele niște cuvinte șlefuite/tăiate într-o marmură roză dar caldă fiindcă era și ea un fel de piele/și sub această piele marmoreală am găsit încă o piele moale care se întărea/când șopteam cuvintele șlefuite pe care le-am citit cu vârful degetelor/și cu cât mai mult exploram suprafața submarinului deveneam convins/că era un phalus alungat pe fundul mării de o dragoste vinovată/care-și construise o vilă solară la suprafață dar noaptea râvnea la iubitul/ei din adâncuri și visa valurile în care-l înmormântase ea însăși/și voia să se scufunde în adâncimi în el ca să devină sămânța născută".

Care vasăzică avem un submarin-palimpsest ca un zeu falic: „era numai un phalus inocent și orb" și doi manipulanți în stare de semitransă, căci le rămâne destulă luciditate pentru a face apel la cultura lor muzicală sau literară: „noaptea umbla somnambulă pe suprafața submarinului/și crezând că acesta e un pian cânta la el chopin dar și keith jarrett/puțin rahmaninov și alți muzicanți care țineau strașnic la beție".

Aici trebuie să pomenesc cu entuziasm de prefața lui Mircea Cărtărescu - unul dintre puținele texte cu adevărat bărbătești ale acestui autor în general delicat sau abstrus. Poate că în cazul de față se manifestă prea bărbățește, văzând în colaborarea celor doi scriitori un soi de copulație barochistă. Că avem de-a face cu un text curgând în volute și spirale largi e clar. Însă copulația efervescentă trebuie luată *cum grano salis*, ca o păcăleală postmodernă, așa cum ne indică și una dintre vocile auctoriale: „amerikanul știa că pianista avea sex de înger/și mai știa că aripile ei aveau ochi mici cusuți ca niște unghii cu sclipici/ce nu știa era că pianista nu râvnea vreun phalus impudicus/ci doar la propriul ei sex de înger halucina/și sângera ca o vrednică bibliotecă acvatică/cărțile din pântecul ei erau de aceea podoabele unor suflete înviate". Și desenele naive și fruste ale lui Radu Chio tind să încurajeze o interpretare nimfomană, deși umorul subiacent le izbăvește de orice îngustime freudiană.

Irepresibil este instinctul ludic, manifestat pe deplin numai în pântecele submarinului: „fiindcă americanul avea în el un gol de meteorit/s-ar fi jucat cu orice și cu păpuși gonflabile și cu mașinuțe/și cu papagali stridenți și cu duhul sfânt și cu gărgărițe în picățele și carouri". Până la urmă, pântecosul submersibil este o sculă falstaffiană care trebuie cufundată în ea însăși: „așa ți-a cântat pianista când îți lipea zdrențele și te-ncercuia cu betelie de fier/ești un butoi răsfățat un capriciu mă încânți fără să-ți admir forma/a venit vremea ca și submarinul să vorbească puțin/întrucât deși nu avea limbă și gură/era telepat și schizofrenizat măcar pe sfert ori chiar ventriloc/era un retor ratat și un călugăr siderat de cei doi călători ai săi". Pentru suprafața este teritoriul părelnic al Mayei - „ fuga singuri în lumea de afară sănătoasă zemoasă/și bateți-o-n cuie ca să fiți siguri că v nu este doar mieroasă/ci și-a rupt lințoliile și vo de foarte ipocrită mireasă" - realitatea treb combătută cu ajutorul sub-realității. Iată de dintre prototipurile culturale de submarine, cuvine ales cel mai subtil: „sunt cunoscute pa clase majore/cele care se strecoară sub ape cu so lumii încuiată în rachete apocaliptice/cu alfabe chirilice și latine ale vieții de pe pământ/scrijelite piele/ele-s umplute cu tăcere ca un burduf cianură/(...)/alte submarine sunt cele de genul ne pline de cărturari sfioși/". Chiar și așa, vehicu mai suportă o re-subtilizare din partea pianis până din el nu mai rămâne decât plauzibilita imaculată: „de ce avea nevoie de absolvire fiin era nevoie de un submarin nuclear reciclat/într phalus naufragiat pe care un golan a scrijelit/*p tare nu cere iertare*/și fiind găsit în acest hal pianistă a fost restaurat cu tandrețe/și relansat mare să obțină iertare până la eventuala sa urcar cer".

Acum ne dăm seama cât de relativă este c goria scandalosului pentru colindătorii dorinț lichide: „submarinul era jurnalul ei de vise rel scandaloase". Scandalul țâșnește de acolo de u te aștepți mai puțin și poartă însemne fetișiste: cine ar putea pricepe lucrurile acestea/cine altcin decât dumnezeu cu urechile lui blege și cu limb animal". De fapt totul este o joacă, o dezlănț („ala bala portocala între noi n-ajunge smoala/ dar de ce n-ai învățat fiindc-am fost la bal mas (...)/ ursul koala uită boala și pantera joacă zaru tolerată bunicește de submarin: „iar submar doarme toată ziua fumând chiștoace în ceață".

Dar de la năstrușnicele benzi desenate alunecă pâș-pâș spre credo literar și viziuni poe valpurgice: „în viața mea în poezie s-au întâm două mutații vizibile/ziua când am crezut pasăre și ziua când am devenit delfin/cu păsă m-am înțeles bine fiindcă zburam în se opus/îmi plăceau penele și libertatea dar aveam interese/în perioada păsărească m-a interesat en fericirea//pentru că normal ca tot omul fusesem înainte de a fi pasăre/copil mai precis fo nefericit născut într-un oraș prăpădit/cu o ist înfricoșătoare în care au ars vrăjitoare".

Eu unul așa înțeleg voiajul în falusul purific resemantizat: o arteziană de arte poetice, irizată lumina proiectoarelor, dar exactă în inter Destăinuirile meșteșugului vorbesc de la s „viața mi-a devenit o luptă darwinistă împot mașinilor de cuvinte"; „apoi a venit t. s. eliot mi-a făcut viața zob"; „fii reală nu fi borea Submarinul alunecă cu grație si datorită evac din schemele strâmte ale punctuației. Ar ma multe de spus, însă, pe scurt, din scufundarea întoarcere literatura română s-a ales cu o bijut stranie și nărăvașă, care-i cam lipsea din parură

opinii

Trecutul nostru la viitor

alexandru george

Am scris de mai multe ori, aşa cum şi cititorii „Luceafărului" se vor fi convins (dacă nu şi plictisit) de marele moment de ruptură pe care-l chează în istoria noastră postbelică luarea rii de către comunişti, ea desăvârşindu-se at, spre sfârşitul anului 1947 şi începutul ilalt şi marcând astfel şi în literatura pe o observam mai de aproape o nefastă dată ică. Eram un adolescent (cum se poate ce), dar cu o deosebită cristalizare oce, fără vocaţie precizată încă; nu mă eam „să scriu" şi, atunci când am făcut-o, mijlocul anilor '50, m-am dedicat prozei, precis romanului, care nu e un gen al nilităţii, ba, în cazul meu, trebuie să fie l unei experienţe de o viaţă, chiar dacă eu esupuneam pe aceasta foarte scurtă. Deşi isesem", făcusem acest lucru în ascuns, aşa mă obligase regimul de teroare în care se ţara mea, dar mai ales cei din jur şi gur şi scriitorii pe care nu-i cunoşteam ca oane, dar pe care-i bănuiam activi, cum era c să fie şi cum se vor dovedi uneori abia ă moarte, în momentele de felurite heţuri îngăduite de sus şi care năşteau e speranţe.

Ce făceau toţi cei care aveau ori pregătiseră me de versuri, căci genul liric se afirmase oziv în anii care au precedat dezastrul? Ce ntâmpla cu eseiştii, aşa de promiţători, de tipurile, de toate orientările care, în ciuda situdinilor războiului duseseră la inaţie un gen. În fine, prozatorii care eseră sincornizarea noastră în raport cu dentul la un punct încă neatins?

Aveam să aflu treptat, dar abia mai târziu, marele dezgheţ de pe la mijlocul anilor când apele proaspete ale celor care

aseră minciuna şi aservirea au năvălit, dar şi învălmăşit cu cele deja stătute, dar care apul locului fuseseră maculate. Fără însă a i să le elimine, dar probabil influenţându-efic pe cei care măcar se treziseră cu nişte urenţi de alt nivel. (Nu vorbesc aici de un Voiculescu, L. Blaga, I. Vinea revelaţi i la adevărata lor valoare, ci numai de cei re comunismul îi redusese la anonimat şi ri la moarte, înainte cu mult de vreme.) Şi e cei apăruţi atunci nu-mi putea scăpa le lui Barbu Cioculescu, nu doar prin că... era notoriu, dar şi pentru că mă ase încă de mult; ştiam că are o plachetă rsuri cu care luase Premiul „I. Minulescu" anul precedent, 1946, beneficiarul nchiei fusese Alexandru Lungu, cu **Ora** dar ea nu ajunsese pe piaţă, fiind alată cu ironie de presa „propagandistă" cel sfârşit fatal de an şi de eră istorică. N-vut cum să-l citesc, dar găsisem o poezie în revista „Kalende", singura apărută , după mărturisirea autorului făcută mie decenii mai târziu, atunci când ne-am scut propriu-zis.

arbu Cioculescu împlineşte acum opt ii de viaţă şi mai mult de şase decenii de să activitate literară; el a străbătut o adă de timp în care n-au lipsit cutremu-molimele, războaiele, ocupaţiile străine, unile armate, loviturile de stat, marcate asinate, salvări miraculoase, evadări în ătate, dar şi ani de puşcărie, aceştia erabili. Totul sfârşise în noaptea, cu vagi i de speranţe, a comunismului, în prima rte, cel mai dur stalinism. Ca mulţi artişti şi cinstiţi, el nu şi-a „salvat condeiul" punându-se în slujba criminalului nou regim (de fapt, unul de ocupaţie), ci şi-a salvat conştiinţa, continuând însă să scrie, urmându-şi vocaţia de poet în primul rând, aşa cum îl va vesti şi placheta cu care va ieşi la suprafaţă în 1966, **Cerc deschis**. El s-a considerat „un romantic întârziat" (de fapt, cultivatorul unui romantism etern, după opinia mea) deosebit de al celor din generaţia războiului prin faptul că n-a cultivat, nici când era moda, nici mai târziu, tendinţa acestor poeţi, cunoscuţi de el şi personal, spre evadare, el resemnându-se să aştepte doar trecerea timpului, cu nădejdea reîntoarcerii la iluzoriile timpuri aurite.

Ele se alătură de Constant Tonegaru, cel mai vârstnic şi mai caracterizat Kalendist, de care îl despărţea totuşi 6 ani, la o vârstă când diferenţele se amplifică enorm. Aşa că, la ceasul învierii, atunci când revin pe scena literară atâţia şi atâţia omişi, Barbu Cioculescu se înfăţişează şi el, dar nu numai cu propria-i recoltă lirică, ci şi cu volumul poetului şi prietenului mai vârstnic, care nu s-a putut prezenta şi în persoană: volumul **Steaua Venerii** proiectat de Tonegaru, dar anihilat de cenzura noului regim totalitar (1969) oferă o viziune mult mai cuprinzătoare a poeziei celui dispărut, pe temeiul căreia şi „noua critică", dar şi cea mai veche, vor trebui să o evalueze. Colegul mai tânăr se oferă (cu acribia unui editor încercat şi a unui profund cunoscător) să-l prezinte la o mai dreaptă judecată.

... Cum va face şi cu Luca I.L. Caragiale, cu fratele acestuia Mateiu, dar chiar şi cu tatăl lor ilustru sau cu T. Arghezi şi, în fine, cu Radu Gyr. În cazul lui Tonegaru, cred că a fost şi o problemă „de suflet", sfârşitul acestuia tragic însemna varianta cea mai crudă a decapitării unei generaţii. Or, deşi s-a afirmat din stirpea poeţilor „calofili"-„livreşti" (ceea ce e perfect adevărat), Barbu Cioculescu îl citează doar pe Tonegaru, deşi expansiunea fanteziei acestuia e comună, iniţial, multor altor poeţi situaţi între cei doi prin vârstă şi prin momentul calendaristic al afirmării. Chiar dacă poezia lui Barbu Cioculescu ar fi influenţată de Blaga, cel puţin în primul ei florilegiu făcut cunoscut publicului şi pe care l-a semnalat I. Negoiţescu (1966) în **Scriitori români**, cred că nu există poet despre care el să fi dovedit atâta ataşament precum acel Ariel tragic şi fantezist.

Eu am invocat calitatea de martor pe care, recunoscând-o la prietenul meu ceva mai vârstnic, mi-o revendic şi eu, cu deosebirea că n-am putut scrie despre el decât din ceea ce se afla în prima-i culegere antumă din 1946. Cei care n-au trăit acei ani sfâşietori au ajuns astăzi să afirme că ei nici nu au existat vreodată sau că au fost doar un mic accident depăşit foarte repede. Alţii, ceva mai tineri, că poezia română s-a născut odată cu Labiş, aşa cum au învăţat ei la şcoală, după manualele comuniste.

Or, e esenţial să se ştie că în clipa în care Tonegaru, eliberat din închisoare, dar ruinat fiziceşte, îşi încheia existenţa umană, tânărul poet din Mălinii Sucevei se înfunda în Şcoala de îndoctrinare marxistă zisă de literatură care, ca să i se ascundă mai bine scopurile, fusese pusă sub numele lui M. Eminescu. Nu era acolo chiar infernul, dar o cloacă imundă cu siguranţă, unde sclipirile lui de talent au fost luate drept performanţe geniale, care mai stăruie şi azi în amintirea sentimentală a unor retardaţi... Dar să compare, mai ales domnii istorici literari, pe care-i sileşte la aceasta profesiunea (uneori şi leafa de la catedrele universitare) şi să spună unde ajunsese poezia română înainte de inventarea „auroralului" Labiş.

Barbu Cioculescu este unul dintre puţinii oameni cu care eu mai pot discuta asemenea lucruri şi a invoca o experienţă trăită, comună, el fiind în cea mai apropiată tovărăşie de destin cu Iordan Chimet, cu Marcel Gafton, cu Dinu Ianculescu, dar şi cu atâţia alţi poeţi „promiţători" care n-au avut forţa de a reveni după două-trei decenii. Adevărata tragedie a literaturii româneşti s-a consumat aproape neştiută, în subsol, nu doar în mormintele în care au sfârşit unii, înainte cu mult de vreme.

Am fost parţial martorul ei, cum şi Barbu Cioculescu, poate în mai mare măsură; amândoi o evaluam cam la fel, în tot cazul, nu ca pe normalitatea din capul multor naivi sau răuvoitori interesaţi. Poate, cândva, un spirit curios, care va încerca să depăşească anecdota, va descoperi lucruri interesante într-o investigaţie de tipul „vieţilor paralele", a unor similitudini fără tangenţe, aşa cum n-a fost numai cazul nostru. Eu, de pildă, am fost atras de **Palatul de toamnă** (1976) seria aceea de povestiri fantastice în cadru istoric, pe milenii, eu fiind autorul unei explorări similare, **Clepsidra cu venin** (1971, ed. adăugită, 1998). Să mai amintesc de aşa de apropiatul autor de proze scurte fanteziste, M.H. Simionescu şi care a ajuns să-l cunoască pe exactul său coetaneu, graţie mie, insistenţelor mele?

La cele opt decenii ale sale de viaţă şi când eu însumi mă aflu la o vârstă aşa de înaintată, viziunea noastră artistică nu poat fi decât... în viitor. Dacă sărim peste ultima jumătate de veac, eu prevăd literaturii româneşti o situaţie apropiată de ce a fost în claustrarea ei în timpul comunismului: o afacere secretă şi o voluptate de cerc, între câteva spirite alese, care se confirmă şi se contrazic numai între ele, îşi împărtăşesc surprize şi plăceri într-un joc care nu vrea să se depăşească pe sine.

Tipul scriitorului vociferant, consunând cu „masele" sau străduind să şocheze cu violenţa adoptate înţelegerii acestora, va face loc celuilalt: alexandrin, în care expresia, fără acute, va fi dominată de lexicul preţios (cu vocabule „mult nobile şi rare"). Tipul artistului exponent al „altora" va fi înlocuit de cel care se ştie înţeles de un cerc pe care-l străbate acelaşi spirit în afară de ceea ce face şi mai ales comite tot tribul.

P.S. Ezitasem asupra încheierii, gândindu-mă dacă e bine să divulg şi un punct al nostru de conflict, privind tot istoria literară a acelor ani: cazul lui Emil Ivănescu, întru care eu mă străduiesc de atâţia ani şi cu care el mi-a spus categoric că nu intră în rezonanţă, în urma lecturii din 1947, în revista-agonie a literaturii româneşti „Agora". Recitind acum întreg volumul **Artistul şi moartea** (2004), el şi-a revizuit opinia şi a făcut-o cu tot entuziasmul, după cum se vede deja din două articole (în „România literară" şi „Litere") recent apărute.

O revizuire! Şi acest banal cuvânt, pe care, în libertate, nu-l blama nimeni, ne arată diferenţa dintre două epoci istorice!

copacul roşu

I
A urcat nevăzut zidul
între fereastră şi copacul roşu.

- Aminteşte-mi: câte dintre semne au rămas
pentru ca din schijele celorlalte
(armate terorizate în iarbă!)
să-mi fac un coif?
Să ceruiesc fierăstraiele lăcustelor
care rod de la începutul lumii
scoarţele cu miez?

Am lăsat dalta, cuişoarele, piroanele
şi un lanţ ghimpat cu chei în ogradă.
Urzeli: sunt doar nopţile şpalturilor
pline de cheaguri.
Parcă ar fi de sânge.
Şi ele s-au prelins prin carnea frunzei
fără nervuri
în fostele albii ale copacului roşu.
Copacul roşu plin de negi
si fructe mici, otrăvitoare.

II
Dar nu pentru laudă
sunt pomişoarele copacului roşu:
ele au fost aruncate
- măsele argintii în iarbă -
din grădinile prin care scormonesc
arătări sfredelitoare.

Copacului roşu i s-a dat libertatea
de a creşte lângă zid.
Şi el a intrat cu colţii în măruntul prundiş
A intrat cum pătrunde cuţitul
până la prăsele.
Până în sarcofagul unor seminţii neştiute.

Într-o noapte de iarnă l-am auzit:
-M-am lăsat călcat de sandalele
unor zei protectori,
m-am linguşit şi am supt lapte
din castronul penitenciar:
spaimă spre bucurie spre giulgiu, credeam.
Dar nu erau decât nopţile
şpalturilor pline de cheaguri.

Spre primăvară
am văzut oţelite libelule în fibra cămăşii
(nu erau stropi de sudoare)
În cămaşa uceniculuicioplitor
nu erau aşchii,
ci mii şi mii de aripioare sângerii.

Încă mai cred că într-o noapte
de zăpada mieilor
am văzut sănii pe coaja copacului roşu
trase de mii şi mii de oţelite libelule.
Şi i-am turnat apă copacului,
pentru colţii vineţi de măsea.
Iar el a tremurat,
s-a scuturat ca de friguri,
ca de boala câinelui turbat,
în friguri schilălăind.
Unii spun de dalta uceniculuicioplitor,
dar eu ştiu că erau
popoare migratoare de furnici roşii.

Şi mai ştiu că a fost lăsat
zidul să crească
prin rădăcinile copacului,
prin oase, prin măsele.
Ziduri în loc de scoarţe,
drugi de fier prin firişoarele sevei.

doi meteori în lacul Sfântului Pantelimon

Doi meteori au căzut
în lacul Sfântului Pantelimon
şi au aruncat
broaştele cu burţile umflate
în livada schitului:
nu pescăruşii s-au năpustit
peste gard,
ci iuţi, iscoditori
unii pătrunşi de alcool
şi jurăminte fără acoperealã.

El sta nemişcat.
L-am văzut azi-noapte.
El sta în arşiţa chiliei
cu barba crescută
peste fereastră plină de lipitori.
Mâinile stareţului
pe un ceaslov aurit
- scăpat din sminteala a zece ape puhoaie -
cu lacăt aurit.

- Să fie privelişteа pânza
pe zidul ce desparte
carnea înmiresmată a paznicului
în visare?

- „Poartă-ţi, mi-a şoptit întunecat,
oriunde sufletul cu tine
căci nu se ştie
dacă te întorci viu“

veni-vor!

- Dar tu?
Îţi pregăteşti un rug
din vreascurile aduse de pe coline
pe spinarea cerbilor lopătari
de şopârlele verzi.

Nesăbuit de parcă ai ţine-n palmă
nu dalta de pe jar,
ci întâia stea.

Veni-vor!
Vor trece iar şi iară
pitindu-se sub arborul de ceară.

- Tu vezi, în glastră
prin flori de gheaţă
respiră un trup
fără de scoarţă:
ai spune că-i lipsit de apărare
când turme de încornoraţi
îl caută.

Îţi pregăteşti un rug
şi tragi cuţitul din prăsele
iar vreascurile de pe casă le arunci

în verde pârâiaş
fără scăpare,
te rogi la firul far' de scoarţă
rugându-te-nzecit, încet:

- Doamne, dă-mi puterea coasei,
dar lasă-mi rugul in întâmpinare.

medeea

În acest loc nu este vorba

viorel sâmpetrean

de Flora, poetul,
cel care a trecut cu şenile
peste vise
şi a speriat grozav
cu struţo-cămila lui prevestitoare.

Verzeala-broaştei l-a încolţit
să se lase (se)dus?

Fiindcă el nu avea mâini
ci topoare din fier forjat
eu cred că nu este în ecuaţie sufletul,
ci un vânt cumplit,
greu suportat de aorte,
care ba îngheţa, ba înflorea,
când vrăbioară de câmpie,
când bondari care duceau înscrisuri
între cele Banate veşnic despărţite.

El a construit în celulele foşnitoare
ale înscrisurilor. Le-a tradus,
dar nu le-a trădat.

Singura lui iubire fără margini
a fost iapa-Dunărea. Care l-a mângâiat
l-a minţit, l-a trădat, l-a întremat, l-a i

El nu şi-a dăruit prietenie,
a lăsat-o pe seama celor care
nu acceptă să nu înţeleagă.

Numai că, într-o noapte,
într-o chilie
reinventase maşinăriile de război
Ceea ce nu se iartă.

vae victis!

... Şi Semnul Crucii
a căzut ca o rază
peste burţile înfometate şi sterpe,
cireadă tremurând în faţa lumânării.

S-a întâmplat între şaisprezece
şi douăzeci şi cinci,
în veacul al doilea,
în momentul astral din optzeci şi nouă
când trebuia fără sfială şi fără judeţ
să se rupă bucata de pâine în două.

Fără iubire
creşte crucea neputinţei noastre.

Sterilitatea poate fi învinsă prin ea însăşi. Încearcă s-o descrii!

„Dl. Puslojici a anunţat nu demult că în ara vecină şi prietenă se va organiza un nare festival de poezie la care va fi invitat i Adrian Păunescu, căruia i se va înmâna n important premiu intitulat «Hrisovul noralei». În acel cadru se va lansa, dacă m înţeles eu bine, şi o antologie din oezia bardului nostru, tradusă în limba ârbă. E o glumă bună asta, cu hrisovul noralei. Un altul s-a putea indigna, dar eu, n asemena momente, mă duc mereu la Caragiale, găsind o situaţie similară şi, mai les, izbăvitoare. De data aceasta îmi vine n minte Madam Georgescu, mama ravului Ovidiu Georgescu, căruia rofesorul e pe punctul de a-i distruge iitorul, pentru că loaza are de gând să rmeze dreptul, dar e corigentă la morală. i atunci, vine întrebarea mirată a oamnei Georgescu şi a naratorului şi a nea şi a domnului Adam Puslojici şi, robabil, a lui Adrian Păunescu: «Dar ce

memorii

egătură are dreptul cu morala?!». O ntrebare pur naţională, pe care ne-o tot unem de două mii cincizeci de ani şi mai ine. Şi dăm mereu acelaşi răspuns. Dar ici mi se pare a fi vorba de ceva mai mult ecât de răspunsul la întrebarea cu pricina, are e foarte lesne de dat. Dl Puslojici are, n fond, tot dreptul de-a evolua cum onsideră, deşi a schimba vechea admiraţie

Preţuirea profitabilă

gheorghe grigurcu

faţă de cataliticul Nichita cu preţuirea, probabil mai profitabilă acum, a lui Adrian Păunescu, mi se pare o chestiune care ţine, vai, tot de domeniul moralei. Problema este că, în ipostaza înc are se va afla, Adrian Păunescu va reprezenta poezia română, va da, carevasăzică, seamă de starea ei. Or, în această ipostază, Adrian Păunescu nu mai reprezintă de multă vreme pe nimeni, poezia sa, remarcabilă în câteva momente, ţinând, dincolo de orizontul ei moral (*sic*!), de un mod vetust şi putând fi, dacă ar mai lua-o cineva în serios, o frână în dezvoltarea lirismulu contemporan" (Tudor Cristea, în „Litere", nr. 9/2003).

Imprevizibilul viitor: „Unul din cei cinci pictori care avea dreptul să îl picteze pe Nicolae Ceauşescu a ajuns în azilul de bătrâni din Bacău, petrecându-şi ziua pictând pe balcon sau în camera sa. Iulian Moga, în vârstă de 68 de ani, a ajuns în azilul din Bacău în urmă cu două luni. Acum patru ani avea casa lui, însă a girat pe cineva, după care a plecat să muncească în Germania, iar când s-a întors în ţară a aflat că a rămas fără locuinţă. Un timp, a reuşit să se descurce cu pensia de 1,4 milioane de lei, însă în ultima perioadă nu a mai putut face faţă cheltuielilor şi s-a retras la căminul de bătrâni. După ce a absolvit «Artele plastice» la Cluj, a fost ales printre cei cinci pictori care aveau dreptul să-l picteze pe Nicolae Ceauşescu, ajungând la Bacău. «Eram la Mangalia, pictasem un tablou de doi metri cu Ceauşescu. Prim-secretarul Bacăului, Alexandrina Găinuşe, a venit la mine şi m-a întrebat cât câştig şi mi-a spus că îmi dă dublu, cu condiţia să mă mut la Bacău. Aşa am devenit şeful propagandei în judeţ. Fiecare eveniment trebuia împodobit cu panouri şi lozinci. Cele mai grele erau comenzile care trebuiau terminate de pe o zi pe alta. Portretele soţilor Ceauşescu le făceam numai eu», a declarat Iulian Moga. Cu Nicolae Ceauşescu s-a întâlnit personal o singură dată. Toate portretele acestuia erau făcute după o fotografie primită. Am lucrat la Neptun un tablou în mărime naturală. Pentru acest tablou am primit poza color în poziţia pe care trebuia să o pictez. Când am terminat poza, au venit soţii Ceauşescu. El era comunicativ, ea stătea acră într-un colţ. El s-a uitat la tablou şi mi-a spus că îi place», îşi aminteşte pictorul. Iulian Moga a expus în galerii din Belgia şi Olanda, fiind specializat în portrete şi peisaje" („Adevărul", 2003)

În atenţie, trilogiile!

1) Într-o vreme în care lecturile sunt tot mai restrânse, iar scriitorii vor să-şi recâştige publicul cu cărţi puţin voluminoase, apar romane de amploare, cu sute de scene şi personaje, trilogii chiar (*Amfitrion* - Nicolae Breban, *Batalioane invizibile* - Marius Tupan, *Orbitor* - Mircea Cărtărescu) care par să fie contra curentului. Ce-i stimulează pe aceşti prozatori?

2) Credeţi că marile probleme ale contemporaneităţii pot fi dezbătute numai în astfel de construcţii epice sau, pur şi simplu, anumiţi scriitori ţin să-şi demonstreze potenţa artistică numai pe mii de pagini?

3) Cele trei trilogii luate în dezbatere respectă regulile clasice ale unor astfel de scrieri sau se deosebesc fundamental de cele semnate de Petru Dumitriu, D.R. Popescu, Marin Preda, Bujor Nedelcovici şi mulţi alţii?

4) Care ar fi particularităţile fiecărei trilogii în parte şi ce noutăţi ar prezenta?

5) Ce le apropie şi ce le desparte în mod deosebit?

6) Cum vă imaginaţi dumnea-voastră o astfel de scriere?

7) Există anumite reţete, strict literare, sau aglomerări de fapte, date şi eroi ce pot asigura o imagine mozaicată a unei lumi, într-o anumită perioadă de timp?

8) E o risipă de energie sau, dimpotrivă, o iniţiativă cu efecte benefice pentru întreaga literatură română?

9) Consideraţi că astfel de tentative vor mai exista? Cu ce rezultate?

Răspunsurile se pot întinde pe mai multe pagini. Acestea trebuie să ajungă la redacţie în jurul datei de 25 august, 2007. Pe cei invitaţi special de noi îi rugăm să confirme participarea la anchetă. Cei doritori să aibă opinii în acest sens pot trimite textele prin căile de comunicare cunoscute. Cele mai interesante vor fi publicate.

Redacţia

Aiurea-n tramvai

ștefan dimitriu

O casă veche și ponosită, cu ușa la trotuar. Pe strada îngustă, linia de tramvai. La câțiva pași, stația.

Bătrâna iese din casă și încuie cu grijă ușa. Se uită o clipă spre geamul pe care l-a lăsat deschis. Apoi, străbate cei câțiva pași care o despart de stație. Privește în zare. Nu se zărește încă niciun tramvai. Stația e pustie. Ca și strada, de altfel.

Miez de zi. Toamnă târzie. Frig. Vântul spulberă ultimele frunze ale copacilor, ambalaje de țiplă, mucuri de țigări.

Încă destul de sprintenă în mișcări, bătrâna e îmbrăcată modest, dar cu grijă, iar în mâini poartă o sacoșă uriașă, de pânză, pe care o cercetează din când în

cerneală proaspătă

când. Umbrela e la locul știut! Ca și fulgarinul, pe care-l îndeasă mai bine sub mulțimea de lucruri. Pe fața ei nu poți citi nici bucurie, nici tristețe. Doar resemnare. Timpul curge încet, și ea - odată cu el.

Sosirea în stație a tramvaiului pare s-o ia prin surprindere, deși îl așteaptă de câteva minute. Ușile vagonului se deschid cu zgomot. Dar nu coboară nimeni. Parcă cineva a trimis acest tramvai anume pentru ea. Se urcă, fără grabă, prin față. Se așază pe scaunul din dreapta, de lângă ușă, cu sacoșa în brațe. Vatmanița îi răspunde familiar la salut, apoi închide ușile și pornește la drum. Strada sărăcăcioasă defilează prin fața ei și prin fața ochilor celor trei-patru călători, împrăștiați prin vagonul lung, cu articulație.

- **S-a-ntors**? întreabă dintr-o dată vatmanița, răsucindu-și doar pentru o clipă ochii către bătrână.

- **Da' de unde!** suspină bătrâna. **Deși dorm de două luni cu fereastra deschisă... Chiar și acum, când s-a făcut destul de rece.**

- **Poate-ți iei altul...** încearcă vatmanița să-i dea o soluție.

- **De ce?** răspunde bătrâna. **Ca să fugă și ăla, când mi-o fi lumea mai dragă? Și să mă lase iar singură și cu inima friptă?**

- **Poate că bietul motan nici n-a fugit... Poate că l-au sfâșiat câinii...** își dă cu părerea vatmanița.

- **Poate!** admite bătrâna. **Dar nu-i tot una?**

- **Totuși, singură e greu să trăiești...** insistă vatmanița. **Chiar dumneata o spui.**

- **În tramvai, nu sunt niciodată singură...** îi răspunde bătrâna.

- **De acord. Dar nu poți sta toată ziua-n tramvai...** meditează, ca pentru ea, vatmanița.

- **La-nceput, așa am crezut și eu...** spune, resemnată, bătrâna.

Au ajuns la o încrucișare de linii și vatmanița trebuie să schimbe macazul. Dar bătrîna e mai iute decât ea. Și-a pus sacoșa pe scaun, a luat levierul de la locul știut și-a coborât între linii. Vatmanița o privește puțin amuzată cum trage cu amândouă mâinile de fierul care se încăpățânează să-i reziste câteva secunde.

- **Nu trebuia să te deranjezi, mamaie...** spune vatmanița, când o vede din nou în tramvai.

- **Știi bine că asta am făcut toată viața...** spune bătrâna.

- **Într-adevăr, macazul ăsta a rămas chiar ca pe vremea dumitale...** glumește vatmanița.

- **Din păcate, mult prea puține lucruri au rămas ca pe vremea mea...** oftează bătrâna.

Treptat, tramvaiul pătrunde în zone tot mai centrale și aglomerația devine uneori de nesuportat. Bătrâna, însă, își vede de-ale ei, chiar atunci când conversația cu vatmanița nu mai este posibilă. La un moment dat, își trage sacoșa mai lângă perete, pentru a lua în brațe un copil de câțiva anișori, atârnat de mâna unei mămici care, după cum bine se poate observa, este pregătită să-i aducă pe lume, cât de curând, încă un frățior.

- **Uite-așa te necăjești toată viața... Îi duci în burtă, îi hrănești, îi îmbraci, îi porți prin școli, îți rupi de la gură pentru ei... Iar când se fac mari, nici nu mai vor să știe de tine...** spune bătrâna.

- **Depinde cum îi crești...** spune, zâmbind destul de palid, tânăra mamă.

- **Nu, doamnă!** spune bătrâna. **Depinde numai de gărgăunii care le intră-n cap. Sau cu care, bieții de ei, s au născut.**

- **Uite, eu și părinții mei...** încearcă să i explice tânăra mamă.

- **Poate că dumneata ești excepția...** o retează bătrâna. **Regula o fac îns ceilalți.**

Prin înghesuiala din tramvai, își fac loc un puști zdrențăros, care îngenun cheză în mijlocul călătorilor și începe s cânte, implorând milă și pomană:

- Ascultați creștinilor,
Tineri și bătrânilor,
Ascultați și luați aminte
Ale Domnului cuvinte:
Totdeauna dar să faci
La copiii cei săraci,
Și să nu vă caliciți,
Fiindcă altfel o pățiți,
Căci răsplata-i după faptă,
Și-apoi Iadul vă așteaptă.
La anul și la mulți ani!

Terminându-și incantația, pușt începe să umble, cu fesul în mână, printr călători, reușind să adune câțiva bănu Când tramvaiul e gata să oprească stație, ajunge și la bătrână. Ea scoate d sacoșă un biscuit și i-l întinde:

- Ia, mamă! Ți-o fi foame...

- Ăsta să i-l dai lu' mă-ta cotoroanțo! o repede puștiul, aruncându biscuitul în față și coborând apoi vijelio în stradă.

Incidentul stârnește câteva comentar care se potolesc însă destul de reped Tramvaiul e o lume în mișcare, nu are tim de lungi subiecte de discuție, pentru c intervin mereu altele. Între timp, ajungân la o periferie, vagonul s-a golit în ma simțitor și conversația cu vatmanița poa să reînceapă. Mai cu seamă că, trecân prin dreptul unui cimitir, subiectul s impune de la sine.

- **Știi la ce oră m-am sculat az dimineață?** întreabă vatmanița.

- **Știu! La două! Așa mă sculam eu...** spune bătrâna.

- **Și nu-ți vine să dormi acum, cât ziua de lungă, pentru toate nopțile p care ți le-ai pierdut atunci?** întreab

manița, stăpânindu-și cu greu un căscat.
- **O să ne odihnim destul, surioară, nd vom ajunge-aici!** spune bătrâna, tând către cimitir.
- **Chiar, mamaie!** oftează vatmanița. **ce bun toată truda, toate speranțele, te bucuriile noastre, dacă la capătul umului ne-așteaptă, oricum, artea?**
- **Știi ceva? Nu-ți mai pune-ntrebări astea, la care nimeni n-a știut să spundă...** o sfătuiește bătrâna.

Au ajuns la un cap de drum. Tramvaiul ge pe-o linie moartă, în așteptarea mentului de reîntoarcere în cursă. tmanița și-a desfăcut un pachețel cu ncare. Bătrâna cotrobăie și ea prin oșă, de unde scoate un borcan cu uscă, o felie de brânză uscată, o ceapă, bucată de pâine. Le așază pe toate în ală, pe-un șervețel de hârtie. Picnic în tă regula. Și conversație pe măsură.

- **Singură, nu-mi vine să bag nimic în ră...** se confesează bătrâna. **Cu mota- l, era altceva. Parcă-mi recâștigasem, știu cum, o familie. Parcă aveam din u pentru ce să trăiesc. Vorbeam cu el mi se părea că mă-nțelege și că-mi spunde. Nimic nu-i mai trist ca gurătatea...**
- **Cunosc...** spune vatmanița, mușcând sandviciul cu șuncă de Praga. **Când i pleacă, vara, copiii în tabără, parcă u-i pustiu în jur.**
- **Bine, dar dumneata ai un bărbat...** ne bătrâna.
- **Ei, nu știi cum sunt bărbații?** ează vatmanița. **Pentru că nu stai să te ărească toată ziua și toată noaptea, se c să le călărească pe altele. Ori, dacă , au meci la televizor. Și-atunci, chiar ești singură-singurică în tot iversul.**
- **Omul meu s-a dus, săracul, de ăr...** oftează și bătrâna. **De călărit, o i fi călărit și el pe de lături, ca toți rbații, dar moda asta cu meciurile de televizor, cât e ziua de lungă, nu i-a t dat s-o apuce.**
- **Ca toți bărbații, ai zis?** se întoarce manița la prima afirmație, care-o ase, într-adevăr, mai ales prin calmul omatic cu care fusese rostită. **Adică, mneata socotești că bărbații au, de la mnezeu, dreptul să-și facă de cap, și nu?**
- **Uite ce-i, fata mea...** spune, senină, râna. **Eu știu, din moși-strămoși, aba asta...** spune ea, împachetând turile de mâncare și îndesându-le la loc sacoșă: **Una e să calci cu cizma într- rahat (cazul bărbaților), și alta e să murdărească cineva-n cizma ta!**

Privindu-și, fără să vrea, cizmele, manița izbucnește în râs, în timp ce pe bătrânei stăruie parcă aceeași mască esemnării.
Controlorul de la capul de linie vine să startul unei noi curse și tramvaiul se pune din nou în mișcare. Deocamdată, călătorii sunt puțini și conversația celor două femei poate continua.

- **Nu te plictisești să stai atâtea ore-n tramvai?** întreabă vatmanița.
- **Se vede că nu știi ce-i aia singurătatea...** spune bătrâna.
- **Într-adevăr** - admite vatmanița -, **când vin acasă, după 12 ore de muncă, toți ai mei mă iau în primire. Nu știu de ce să mă apuc mai întâi. Fă-le mâncare, spală-le rufele, plimbă-te cu aspiratorul prin toată casa, du gunoiul... Și, când să pun și eu geană pe geană, noaptea, târziu, hop și dumnealui, cu pantalonii în vine, într-o pauză de meci...**
- **Of, Doamne!** spune bătrâna, privind cu nostalgie pe fereastra vagonului. **Cu ce dulceață te vei gândi, cândva, la toate astea!...**
- **Oare?!** spune vatmanița, parcă nevenindu-i să creadă.
- **Chiar așa!** spune bătrâna. **Uite, privesc acum pe fereastră și nu există colț de stradă... nu știu de ce, dar mai ales colțuri... care să nu-mi amintească de-un om sau de-o-ntâmplare de demult. Acolo mi-am așteptat bărbatul, cu buchetul de mireasă-n brațe... dincolo am cumpărat un cărucior, pentru primul născut... cofetăria aceea vindea niște pricomigdale, cum nu mai găsești astăzi în tot orașul... acolo stăteau bunicii, care mă certau totdeauna că trec prea rar pe la ei... dincolo - unchiul, care mă-nvăța cum să-i țin pe băieți la distanță... Câte și mai câte!... Numai oameni și întâmplări dintr-o vreme când eram fericită, dar eu nu știam asta...**

Au intrat din nou într-o zonă foarte aglomerată și conversația se întrerupe. O vreme, bătrâna continuă să privească pe fereastră. S-a făcut seară, luminile orașului s-au aprins, lumea forfotește pe străzi. Dintr-o dată, i se face somn. Capul îi alunecă spre geam, se sprijină de sticla lui rece. Când vagonul se rărește de lume, vatmanița încearcă să reia conversația.

- **Și zici că băieții dumitale vor să te bage la azil, doar ca să-ți vândă casa?** întreabă ea. **Nici nu-ți vine să crezi că pot exista asemenea oameni... Necum să-ți închipui că i-ai putut naște chiar tu!...**

Neprimind nici un răspuns, vatmanița o fulgeră o clipă cu privirea și, observând că bătrâna doarme, amână pentru mai târziu conversația.
Între timp, în tramvai s-a urcat o echipă de control, care ajunge și la bătrână. Dar vatmanița nu-i lasă pe controlori s-o trezească.

- **E de-a noastră, de la tramvaie...** le spune ea. **Are permis gratuit pentru toate liniile. Lăsați-o să doarmă! E tristă și obosită!**

Tramvaiul continuă să circule și să oprească în stații, lumea urcă și coboară, vagonul se aglomerează din când în când până la limite abia suportabile. Dar bătrânei nici că-i pasă! Sprijinită cu capul de fereastră și ținându-și mâinile încleștate pe sacoșă, ea continuă să doarmă, ca și cum s-ar afla în patul de-acasă.
La un moment dat, către miezul nopții, tramvaiul ajunge din nou în fața casei ei, pe unde mai trecuse, de altfel, de-atâtea ori. Vatmanița încearcă s-o trezească, strigându-i:

- Hei, mamaie, vezi c-ai ajuns acasă! E ultima cursă! Trebuie să cobori!...

Dar, cum bătrâna nici nu se sinchisește, vatmanița pornește mai departe, fără să observe nici ea că, pe pervazul ferestrei pe care bătrâna a lăsat-o deschisă, își linge labele un cotoi de toată frumusețea.

- **Prea doarme adânc...** spune cu glas tare vatmanița. **La urma urmei, am s-o aduc acasă cu mașina noastră de noapte.**

Când ajung la depou, nu mai sunt în tramvai decât ele două. Vatmanița deschide ușile și echipa de curățenie se urcă în vagon.

cerneală proaspătă

- **Dumneaei?!?** întreabă un bărbat cu fața neagră și aspră.
- **Doarme de vreo două-trei ore și mi-a fost milă s-o trezesc...** spune vatmanița.
- **Să doarmă cât vrea, dar la ea acasă!** se inflamează din senin bărbatul, încercând să se apropie de bătrână și s-o salte din scaun.
- **E ca și-acasă...** spune vatmanița, interpunându-se între tuciuriu și bătrână. **A lucrat toată viața la noi, la tramvaie...** îl lămurește ea.
- **Păi zi așa, cucoană!** se moaie bărbatul. **Dar aici tot nu poate să rămână peste noapte.**
- **Bineînțeles că nu...** spune vatmanița. **Am s-o las undeva, pe-aproape de casă, cu mașina de serviciu. Stăm în aceeași direcție.**
- **Atunci, grăbiți-vă!** spune bărbatul. **Altfel, faceți amândouă drumul pe jos.**
- **Hei, mamaie, m-auzi?** ridică puțin glasul vatmanița, punând o mână pe umărul bătrânei.

Dar, cum femeia nu pare a se trezi cu una, cu două, vatmanița o mișcă ceva mai energic. Și atunci, rigidizat, trupul bătrânei se rostogolește inert pe podeaua vagonului, cu mâinile încleștate pe sacoșă, în poziția în care părea că doarme.

luca pițu:

Notule rapsodice la dosarul „ambasadorilor itineranți“

Atingerea conceptului se lasă - o știu din experiență personală, însă și de la cutare Argentin nevăzător trecut în lumea umbrelor - cu jubilațiune intensivă. Ea, jubilațiunea, avea să se producă, la mine, prin august 1991, și privitor la... „ambasadorii itineranți“, expresiune culeasă de pe buzele lui Gheorghe Barbul (trăitor la Neuilly, fost secretar & interpret pentru germană al Mareșalului) pe cînd codoșeam cu dumnealui epifania cărții sale de istorie a **Cîinelui Roșu** la Editura Institutului European. Atunci îl întrebam dacă, înainte de Loviluția Decabrie din 1989, obișnuiau sa treacă pe la dînsul varii cunoștințe din țeară ca să-i sugere că lucrurile nu merg în baștinal prea prost, că se construiește mult, că Tovul Nekulay duce o politică de neatîrnare față de Moscoveți, că nu mai există cenzură, că Șefului Suprem nu i se aduc la cunoștință toate disfuncțiile sistemului, că nevastă-sa are uneori înrîurire nefastă asupra lui, că principala primejdie pentru neamul valahicos îs Ungurii, „tu-le muma Lor!“, nu Sizigia Prezidențioasă și regimenul de sub vintrea dumneaei. Translatorul antonescian a zîmbit a rîde, antamînd apoi travaliu de vorbitură și... expectorînd sintagma luminătoare pentru mine, curentă printre Diaspornici: „Aluzionați, domnul meu, la «ambasadorii itineranți»? Da, veneau și pe la noi. Îi ascultam politicoși, pe urmă îi trimeteam la preumblare, după care ne avertizam cosîngenii de iminenta lor ivire, misionați de Partidul Unic al Bolșeviciosîlor sau de minunata lui poliție de taină, D.I.E. botezată & dedată activităților de păstorire a exteriorului granițelor natale“.

Tot de la GB mai aflam că, în cercul său de Transilvani Uniați, cineva redactase deja un ***Dicționar de buzunar al solilor deambulanți***, publicabil însă după moartea sa, eventual și la o editură dîmboviteană, în caz că țeara ar fi ieșit din Democratura Originală Iliesciană și ar fi reintrat în istoria Occidentului putred, decadent și indestructibil. Firește că plecam de la amfitrion, după semnarea contractului de traducere + reeditare pentru ***Al treilea om al Axei***, meditativ și gîngăvind: „Ambasadori itineranți, ambasadori foarte itineranți de bună seamă, dar ce băgăm la înaintare pentru lexicon ori pentru eventualul studiu de specialitate al fenomenului?“

Apă a curs multă, între timp, și pe Bahlui. Încet-încet, lansîndu-și Diasporalii jurnale intime, epistolarii, memorii, oralizînd ei vizitele agenților de influențare pozitivă expediate peste granițe dinspre Bucureștii Ceaușii, se vor fi răsuflat de unele și de altele. O abordare serioasă a cestiunii rămîne totuși de lucrat cu temeinice. Contăm, dară, pe istoricul din avenirul globalizant al omenirii, blindat cu metodologhia Școlii ***Analelor*** + sociologia lui Vilfredo Pareto. Estimp, cei de la CNSAS dînd verdict în cazul Excelenței Sale Andrei Corbea I, ambasadorul extraordinar & plenipotențiar din stolița Micii Austrii, cert e că Universitatea Alexandru-Ioan-Cuza nu va mai împiedica pe nimeni să se dedea unei minime inventarieri a izvoarelor ce ar documenta fie și o modestă apropiere de „fenomenul ambasadorial“. Cum? Neblocînd bunăoară avansarea profesională a celor văzuți călătorind în același tramvai cu auctorul prezentelor notule rapsodice despre solii deambulatorii, așa cum proceda altădată cutare Senat Iașiot, dominat de Politruci Hoișieni, cu dosarul regretatului Emil Iordache, slavistul ce, în calitate de secretar la ***Convorbiri literare***, găzduise o parte din modestele investigațiuni magistro-cajvaniene.

* * *

Acu, nesfîrșite sînt căile Domnului, iară izvoarele orale, nenumărate încă. Amuzant îi totuși că „misionarii“ erau pîrîți în patrie, la prieteni, chiar de către cei vizitați, emigrați legalmente, ei înșiși revizitatori neperiodici, rapsodici adicătelea, ai spațiului baștinal, ai tărîmului miosecuritic. Astfel...

... doamna Moroșan, proafa mea de geografie din liceul gura-humorean, celibatară, ieșea fără complicații în Vestul German, unde făcea ocolul cunoștințelor, al foștilor ei alumni de etnie teutonă prin urmare, cărora le nara ce debitai mai sus. Nimeni nu punea botul la spusa ei dezinformativă, iar foștii elevi, cînd reveneau pe sol geto-peceneg să-și regăsească rudele ori amicii, dădeau duma din ei la spriț, travaliul gagicii deconspirîndu-l, discret rahatizîndu-l, asemeni colegului meu de clasă Karl Prelicz, în vreme ce dînsa continua să aserteze despre deștărați că-s șomeri, muritori de foame sau exploatați cu sălbăticie de capitaliștii insidioși. Reaminti-ne-vom frecvent și una din urările Hertei Perez către fostul ei studinte Hoișie, sosit cu treburi „ambasadoriale“ pe meleaguri stuttgartiene: „Măi Andrei, mă, să le spui curat la Iași, mă, că m-am măritat, în Refegeu, cu foametea însăși!“ Iar zicerea pereziană ne era adusă caldă în Dulcele Tîrg al Bahluviților de Hopi, alias Alfred Emmanuel Winkler, venit s-o revază pe Marlena, instanța-i maternă, ori de fratele său vitreg Jacques d'Albon. Mai ales că întîiul ortac fusese, și la cataramă, cu Liviu Cangeopol, viitorul opozant politic al Ceaușimei. De altfel...

... la toate nivelurile societale se derulau istorii dîn astea, brodate parcă pe aceeași canava. Misionații lăudau realizările regimenului multilateral developat și invocau pericolul maghiar, chiar menghina sovieto-ungurească, la întoarcerea în vălăhie diminuînd imaginea de marcă a plecaților, căinîndu-i c-o duc rău, că prin Apus nu mișună dulăii cu colaci legați de coadă, că literații de talia Magistrului Mihai Ursachi șterg la cur copii în orfelinate ori cîntă ca dascăli la besearecі românești din Exilul Iancheu: videți mai la vale, printre notulele mele mediane, versiunile ștefan-avădaniene, al.pascuane & andrei-corbiene despre Pelicanul din Țicău repliat în Texas după 1980; videți-le numai. Apoi o să depistăm împreună unele izvoare, orale ori scrise, în ordine prea puțin alfabetică... spre a nu da chiar mură-n gură sociologilor și istoricilor aduși de viitura viitorimii. Astfel...

* * *

...ne-om deplasa spre Paul Goma: ***Jurnal pe sărite XIV*** (***Vatra***, Tg.Mureș, nr.2/1996, p.72). Aici depista-vom promițătoarele, edificatoarele, mirabilele rînduri: „Adrian Marino. El nu a scris nimic compromițător. Da, dar face revista afltată sub conducerea lui Dumitru Popescu-Dumnezeu, în colaborare cu Mihnea Gheorghiu. Și cu Madam Zoe Dumitrescu-Bușulenga (altă creatu perfect românească). Și care, în ultima vren călătorește cam în cerc, în jurul Europei Libe (n-am dat, astă toamnă, nas în nas cu el, locuința lui Vlad Georgescu?)“. Ai, ca spre întări testimonialele rînduri gomiene, și ***Ev dările în lumea liberă***, editate de Institutul Eur pean, unde ne dezvăluie Omul Marinou insu cum peripatetiza cu Gelu Ionescu prin Englisch Park, în München, ca între misionari de îna ținută culturală, adînc preocupați de soa Literelor Cuțovlahe. De unde întrebările fireș Cine-l ajuta pe Adrian Marino să evadeze? Ca îi erau complicii? De unde-și procura călăuzel Nu ne spune în carte - ***et pour cause!*** Nu murmură taina nici nouă, nici fostului său col național-țărănist din detenție, profesoru Metodiu Ciubara, care, el, nu prea izbutise vază străinătățiurile ***ante annum Domini*** 1990.

Nu întîmplător poate, Andrei Corbe discipolul sau preferat (alături, firește, inenarabilul Sorin Antohi), se rotea, la ieșirile dese peste fruntarii, în jurul aceluiași p radiofonic „dușmănos“ ori - cum formula, s regimen iliescan, erasmicul Mosch Titus Ravei - „destabilizator“; amplu se rotea și, împreună nevestiala-i Magda Jeanrenaud, la antecita Gelu Ionescu trăgeau ei, unde peste noa rămîneau și metodic îl dezinformau, căci aduceau la recenzat pe unde scurte suplimen ***Analelor*** Universității din Iași despre literatu germană a veacului nouăsprezece și alte futilit de soi similar, genialmente ficționaliuzate Vladimir Volkoff în ***Montajul***. Geluță, el, pî dolari americănești și ne intoxica, prin Euro Slobodă, cu date nerelevante privind stad cerceturii arheologice în Moesia Inferior. „Ab fiind (cum avea să-l caracterizeze într-o cărțu Flori Stănescu & Ovidiu Nimigean, un en alcoolic de-al dezinformatorului nostru din stir hoișiană), „abil“ fiind așadar, Andrei Corbea naveta ca fraierul între pleonasm și oximoron, anual ieșea din țeară și-și convingea europel omul de la Europa Liberă, că Liviu Cangeop Dan Petrescu, Mircea Dinescu, Gabr Andreescu, Doina Cornea și ceilalți, din acel aluat cu ei, nu meritau mediatizați de mediun radiofonic münchenez, nesemnificativi arătînc se ei față cu succesele scientifice ale patriei, care, iată, el însuși, asemeni unor simpli Adri Marino și Alexandru Zub, foști deținuți politi putea evada periodicamente fără mari piedici.

Pe Gelușorul Ionesc îl voi fi întîlnit eu însu la Tîrgul de Carte Frankfurtez, în 1992, și mu dîn astea îmi sufla la ureche față cu Ion Bogd Lefter și Mircea Martin, duios prevenindu-n „N-ai de ce să fii rău cu el, că de tine nu a nemica, nici de bine, nici de rău, de parcă nu ar fi cunoscut. Pe ceilalți însă i-am apărat cît putut, mai ales cu argumentul că alții mai buni scos la înaintare nu avem“. Atunci, în octomb 1992, la terasa Gării Centrale a Bavarici, mi confirmau bănuielile despre un un ipochim des ieșitoriu în lumea largă, cu rude în streinăta de burse mereu profitoriu, pe care uneori îl ap ram de bîrfe și suputațiuni răutăcioase doar pe tru că era un ponderat și se putea discuta civili cu el; atunci, în octombrie 1992, nu avur vreme să glosăm cu Gelulă scrisorile teleport de Excelența Sa Corbea I din țeară, în 1989,

Cristian Mititelu ot BBC pe aceleași teme, nde-l rădea precumpănitor pe Cangeopol, aflat eja peste Oceanul Atlantic. Unora, e drept, le-a ăspuns chiar Liviu, tot pe unde scurte, încît cor-escul personagiu, cînd își succeda sieși la co-anda studentinului magazin ***Dialog***, în decem-rele loviluționar, accepta la revistă, sub a eveni-entelor presiune, un text cangeopolian, refuzat dinioară de cenzura carpoviană, dar cu litere nici, înghesuite într-un colț al publicației ce o iriguia cu mînă agilă de universecuritar versat.

Acum, în anul de grație 2007, reinstalați foștii" precum ciorile pe crăcile anterior găină-ate, redevenind ei șefi de catedre, conducători monieci de doctorate remunerante, membri în onsilii și senate ori, precum corbeasca entitate, mbasadori extraordinari + plenipotențiari la iena, acum, neputînd să le blocheze avansarea nor Mircea Dinescu, Liviu Cangeopol, Dan etrescu, Gabriel Andreescu ori Dorin Tudoran, ă nu-s universitari, le-o stînjenesc Politrucii oișio-Lupescieni noilor didacți, din sămînța lui aleriu Gherghel sau a lui Emil Iordache, pentru ă posedă dosar prost: nu figurează pe lista cu persoane de sprijin" decelată în biroul prim-ecretăresei bahluiețe Maria Ghițulica, au doar aloare profesională și, culmea ororii, folosesc elași tramvai cu Magister Casvanaeus, cînd nu riu în publicații „denigratoare" la adresa niversecuritarilor cumetriali de peste veac, ba și solilor itineranți ai Ceaușității.

O mînă de ajutor documentar dădeam cîndva mnului Gheorghe Grigurcu, aflat, la ***România terară,*** în dificultate controversială cu Ileana lălăncioiu, apărătoare incondițională a nduitelor paideice nicasiene și, ***en tant que lle***, mare hărmălaie cu pianul pe scări oducînd. In ce fel îl depanam? Păi, teleportînd tanc Solitarului din Amarul Tîrg fotocopie ipă niște pagini din ***Le Nouvel Observateur***, de strălucea diamantin dovada statutului - și de „ambasador itinerant" al Filosofului de la ltiniș. În paginile cu pricina, din 28 decembrie 99, titulate ***Je souffrais tant d'être Roumain,*** grăvește Cioran, în treacăt, măiestria cu care m Nicasius, după ieșirea din pandaimos, juca nou rol - pe acela de sol deambulatoriu al ucureștilor Preloviluționari: ***Je me rappellerai ujours une promenade que j'ai faite sur le nt Neuf, á deux heures du matin, en compag-e de mon ami Noica, peut-être le plus grand ilosophe roumain. Il me disait: „Qu'est-ce e tu as contre Ceaușescu? Je ne te com-ends pas...!" Le croiriez-vous? Noica venait passer six ans dans les prisons roumaines...!*** Da, credem, fiindcă știm, din ***Rugati-vă ntru fratele Alexandru***, că Magistrul Păltini-nilor fusese „întors", reciclat, rebranduit, dispo-ilizat adicătelea să accepte „compromisul ator", iar excerptul francez din textul ciora-n îi binevenit: acolo, „misionatul" încearcă să nvingă, om cu pîrnaie la spate și bucile tume-te de bătăi securiticești, că Nenea Bîlbu din orniceşti grozav iaște, mustrîndu-și amicii agonali că nu-l îndrăgesc deloc. Se cunosc și dele noiciene cu Monicii, schimbul de bilețele ăvite, acuza că-s năimiți de Americani + tul, inclusiv durerea camaradului Ioan Cușa la ul pledoariei nicasiene pentru cooperare cu lșevicioșii, inclusiv epistula indignată către cidentul putred & decadent & cacoșim, lansată ***Viața Românească*** pe vremea Ilenei lăncioiu, la care avea să se primească, grație elor scurte ale Europei Slobode, replica de l a lui Virgil Ierunca, mda.

Comme quoi, noțiunile de cărturar și de are nu fac întotdeauna casă bună, căci uneori erferă numai „cărturarul" și „corturariul" lmițînd noi că Noica nu avea cum să fie un ևărat guénonian ce, asemeni inițiaților de rcă, veade în Apusul Europendic... o con-niție, ci, mai degrabă, un critic părtinitor al apajelor societății liberal-capitaliste de turbo-sumatori debusolați).

* * *

În ***Unde scurte V*** (Humanitas, 1995: mai cu mă la paginile 75-80), dar și în seria-i diaristă, nizează Monica Lovinescu analize mîndre vind misionații de la Centru, soli ai Polului Bolșeviceaușescos, cu numele Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, George Ivașcu, Horia Lovinescu, Zaharia Stancu, Marin Sorescu, Adrian Marino, Augustin Buzura ***et alii eiusdem moris***, comentînd judicios ofertele unora: post universitar pentru Virgil Ierunca + drepturi de autor în valută, la reeditarea lui Eugen Lovinescu, pentru fiica sa la Paris exilată.

Nu mică era indignarea lovinesciană față de Solii Deambulatorii ai Polului Ubucuresc: „Bine, dar prin cine ajung acești bani la mine? Nu prin regimul comunist? Și credeți că mi i-ar propune sub formă de devize dacă nu ar socoti astfel că mă pot cumpăra?"

Șerban Cioculescu îi caută și acasă pe Monici, se cainã, se clatină ca un hîrb de Cucuteni sau izbucnește în plîns hodorogit de crocofant, rezemat estimp cu spatele la biblioteca gazdelor (de unde, în ipoteza dan-petresciană, moșul în cestiune, spaima buchiniștilor dîmbovițeni, ar fi cercat să sparlească Ieruncilor, cu mîna-i exersată, cîteva cărți rare). Asta-i morala fabuloasă cu acești misionari ejectați, în lesă extensibilă, spre Apus... însă rechemați iute, după aceea, grămadă peste valahicescul sat:

„Noțiunile de onoare și de cărturar greu acceptă superpoziții - cel mult acelea de cărturar, corturar , vector ideologic și itinerant cu sarcină de Partid + de Stat".

* * *

Irina Petrescu, măritată cu lectorul Jean-Noël Mathieu, ni-l relata odinioară pe George Uscătescu, Madrilenul ce avea ca hobby filosofia culturii, căci tătînele doamnei în cestiune fusese consul în capitala Spaniei pe vremea cînd... ***con Franco se follaba mejor,*** deci înainte de 1976. Astfel aflat-am și eu că misionații de mai mică anvergură îl chemau pe ilustrul betranel să vază, la consulatul românesc, filme cu noile blocuri de pe litoralul Mării Negre sau din Valea Prahovei, tractoare brăzdînd Bărăganul în lungime și-n adîncime ori mari combine recoltînd imense tarlale de grîu ceapist, încît plîngea sireacul, pătruns de emoțiuni, cît Smărăndița popii din Humulești, de i se zgîlțîia cravata și... i se scutura trandafirul (cum avea să remarce mai tîrziu Doctorul Sandu Ciochină la o vizită postloviluționară a personagiului prin Institutul European din Tîrgul Iașioților), și i se scutura trandafirul... pre el însuși de bună seamă.

Asemenea vizite dese la oficina valahică îi aduceau acestui ***viejo verde*** critici din partea Exilului, ce prefera rectitudinea de coloană a lui Vintilă Horia, a unicului Carpato-Danubian răsplătit cu Premiul Goncourt, însă și epifania, la Editura Politică, a unora din cărțile sale de popularizare în filosofia culturii, ivite inițial, pe sol iberic, în regie auctorială, la editori tot atît de semnificativi cît aceia la care urma să-și tipărească Nenea Nelu Cotrocelu eseurile-i aproximativ îngermanizate, pe sinergia faptelor axate. L-au recuperatără definitiv după 1989, trimițîndu-i, culilinctor eficac, pe plăvănelul Trăienel Diaconescu, universecuritar de pe Copou, ce îl va fi bombardat și ***doctor honoris pausa*** al Intreprinderii Alexandru-Ioan-Cuza, împingîndu-i totodată un capodop la Editura Chemarea, unde guvernează Mosch Dvoracek, vechiul colectivizator cu biciul al satelor din Valea Prutului, un capodop refuzat, cu destulă demnitate, pînă și de curiosul Institut European, pînă și de Sorin Pârvu, speriatul listaș al Colonului Wolf și al Ghițulicii aferente, fost el însuși misionar, alături de istoricul Ion Caproșu, în Marea Britanie.

* * *

Gura Lumii, tăieturile din presă, corespondența de servici + particulară se adeverează, și ele, izvoare deloc neglijabile.

Așa se va fi aflat la Iassy-les-Bains cum Avădanescul Stiv - revenit la bază, întors prin urmare dintr-o misiune de trei ani în USA, unde luase parte, cum relata în ziare chiar dînsul, la simpozioane despre importanța metodologhiei marxiene în predarea literaturii americaneze, dar și la faimoasa lansare a unei cărți despre Tovul Nekulay I Ceaușinul ca luptaci inebranlabil pentru pace - nara prin Dulcele Tîrg... nu travaliul secret din tabăra de instruire de la Cincu, o, nu, ci...că Magistrul din Țicău, glorie a poeziei moldave, ștergea copiii la fund într-un orfelinat iancheu și că, exilat în Texas, nu izbutise să-și însușească decît o brumă de idiom local. De la Andrei Hoișie aflam însă versiunea, înalt dezinformatoare, destinată a contracara interviurile mihai-ursachiene de pe Vocea Americii, că Pelicanul cînta într-o bisericuță de amărîți emigranți dadanubieni, împreună cu profesorul Constantin Corduneanu, iar Crenguța Diaconescu-Blumenfeld, pe care, sub pretext că nu-și iubise îndestul patria, o scosese din listele aniversare ale studențescului magazin ***Dialog***, freca menta la Neviorc, în Babilonul Unchiului Sam. Era vremea cînd, la **România literară**, îl „denigra" pe Paul Celan, susceptibil de a fi fost utecist, prin Tîrgul Cucului „calomniindu-l" că se aruncase în Sena din remușcarea de a fi plagiat ***Fuga morții*** dinspre... Immanuel Weissglas.

E adevărat, ***anno Domini*** 1990, spăimit că Mihai Ursachi ar putea să aibe zvon de tărășenie, spăimit cam cît Constantin Coroiu, „denigratorul" Magistrului din ***Corvorbirile literare*** corneliu-sturziene, se ducea să-i ceară teza despre Celan... spre a i-o publicare la Editura Universității Iașiote, pe care, asemeni altor funcții grase, și-o însușise în vîltoarea Loviluției Decabriste, succedîndu-și, ca de obicei, lui însuși... conform cutumei universecuricumetriale astfel formulabile: „După noi, tot noi." Păreau atunci deambulanții soli ai Ceaușimei, avădanescul & hoișiotul, că sînt impinși pe la spate (de către KGB? de către ramuri oculte ale SECULUI? de către ADAS, ARLUS, ORACA CEC sau propriul lor tupeu? niciodată prea bine nu vom știre), că sînt, dară, propulsați să le ocupe, funcțiile respective, înaintea majorității necompromișilor, dar părea de neimaginat c-ar putea reface Academia Ștefan-Gheorghiu, carevasăzică fabrica de politruci, în chip de Facultate Ziaristică Nouă, nu doar cu Fetidul Clan Marxist al Cuțitarilor, ci și cu o parte din băieții de la ***Dialog*** si ***Opinia studențească***, ai căror cenzori ideologici fuseseră nu demult și care, rîsul Gurului, le cunoșteau trecutul de palotini ai Securii... Părea de neimaginat... dar uite că Hoișiotul, foarte rapid, preschimba Editura Universității în fermă personală, unde publica toate cursurile, obsolete, ale Familiei Prorectorale Jeanrenaud, rudele nevestei, nevandabile cîtuși de puțin și depășite scientificamente, ori ale unor clienți siguri, de care necesitate avea, în consilii profesorale sau senat, ca să voteze pe cine și cînd trebuie promovat sau trimis peste granițe, nici un rector, popal au ba, neputîndu-i sta în cale, neștiind să tragă sforile atît de bine ca dumnealui, *wire puller* genial, sol itinerant exemplar, ambasador plenipotențiar și extraordinar, uns cu toate alifiile staliniene, rebranduibil din mers, actant fără egal în velocea globalizare, cînd, inflexînd maxima hegeliană, ***die Weltgeschichte ein Weltgeschaeft zu werden scheint.***

Mă surprinde numai faptul că Excelența Sa Corbea I, fostul sol itinerant și actualul exambasador extraordinar, nu a relansat nici pînă acum, la Editura Universitații Alexandru-Ioan-Cuza, prima versiune a cursului de morfologie & sintaxă a limbii franțuze, opera socrului său Alfred Jeanrenaud, șeful Catedrei de Socializm Scientificos, unde, spre a se ilustra, să spunem, acordul dintre subiect și predicat, era oferit un lung citat din cursu-i de socialism științific despre legea trecerii dinspre capitalism la comunismul atotbiruitor. Ar merita: măcar pentru faptul că fostul minoritar etnic și colaboraționist ideologic timpuriu al ocupantului sovietic fusese pedant de corect în notarea studentimii și la pile absolut insensibil. Așa că...

... își merita el însuși, din plin, un ginere ambasador deambulatoriu.

eseu

Joc solar

Pe însorita parte a gândului stră-vezi
poamele-n pârguire cum pâlpâie-n livezi
şi simţi pe limbă gustul zemos şi aromat
de parcă-n carnea dulce şi fragedă-ai muşcat

Grădinile vecine te-ngăduie copil
spre mere să sari gardul şi furişat tiptil
să te anini de-o creangă s-o scuturi şi să-nduri
să mântui focul aprig al pofticioasei guri

Şi alintat - cu gândul furând alte grădini
să i te dărui clipei în joacă... să-i anini
cireşe la ureche... dintr-un cireş uitat
în veşnicia sfântă a marginii de sat

pe unde se abate din când în când anume
sufletul în pruncia pierdută-n altă lume
într-un fără-nţelesuri dar princiar exil
în care - dus de vise - te regăseşti copil

Ne-ntoarce viaţa înapoi din moarte?
Ori Noima-n două lumea ne-o împarte
deoparte roua - fragedă şi vie
de altă parte liniştea - pustie

astfel încât să nu ne fie teamă
de nefiinţă când - trecuţi prin vamă -
ne vom aprinde licărind subţire
când în copilărie... când în nemurire

Poem cu stele căzătoare

Ca nişte candelabre castanii s-au aprins
şi ard în legănarea blajină a-nserării...
Eu printre ei ca umbra mă-ngădui dinadins
întârziind căderea în braţele-ntrebării

În burg pe străzi înguste se cumpănesc în vis
tăcerile-n cabale pe zidurile triste...
Pâlpâie-n ele - poate - un adevăr ucis
precum o fluturare de sângerii batista
într-o demult uitată plecare în exil...

Dar ceasu-n turn veghează în ritmică rotire
parcul prin care paşii unui bătrân-copil bucură-nsingurarea în
câte-o amintire...

Se-ngână în miresme florile pe alei...

Înalte candelabre
între tăceri castanii
ard legănând lumina...

Câţi oare sunt ai mei
şi-n ce astrale taine mi se îmbracă anii?

Că mă surprind cu seara prin burg alunecând
pe-o margine de viaţă amirosind subţire
parcă a veşnicie... din care cad pe rând
stelele-ntr-o lumească târzie rătăcire...

Stare de spirit

Iarna m-a prins pe drum... Ninge în mine
ca-n Bărăganul plin de vălătuci
al deportării din copilărie
în care n-aveai vreme să-ţi usuci
de lacrimi ziua sufletul de teamă
şi gândul de nelinişti şi amar...

Scheletici pomi păzesc ferestre oarbe...
Rar - undeva-ntre lumi - un felinar
pâlpâie-n somn întârziind căderea
clipitelor din ornicul din piept
ce arde-n mine ca-ntr-o gară tristă
spre nicăieri...

Dar oare ce aştept?

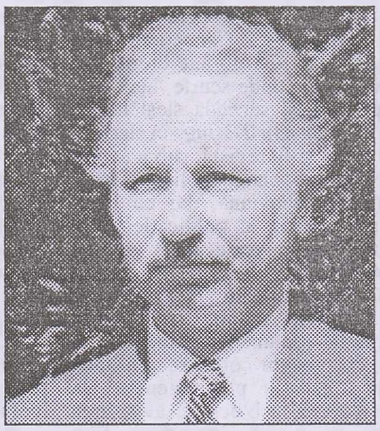

george l. nimigeanu

Prin viscolirea dinlăuntru cine
care drumeţ mi-ar cere să-i descui
uşa tăcerii mele către mâine
să mă aline... cu tăcerea lui...?

Petreceri

Consemn
în pragul mistic al Tăcerii
imboldul către vis ne mai rămâne
cu Întrebarea Vieţii să ne-ngâne...

Lumina zilei în fereastra serii
amplifică - în ritmuri ancestrale
jocul cu umbra
tristele să-şi spele în nefiinţă
rănile rebele...

Tăcerea astfel întru ale sale
pe tron astral orânduie Cuvântul
care pe dinlăuntru sfânt împarte
în cele vii - cum şi în cele moarte
aerul apa focul şi pământul

Că-n noi spre rod ţărâna cere apă
apa în cer cu aerul se mută
aerul în văzduh focul sărută
focul în noi ţărâna o adapă

şi Pasărea cu aripi verticale
în fulgerarea clipei îşi ia zborul...
Iar tu
auzi trăgându-se Zăvorul
petrecerii... pe trecerile tale...

Literă subţire

Silabisesc în Cartea Lumii fila
vieţii ce mi s-a dat ca o favoare...
Dar tâlcuirile nu sunt uşoare

Nocturn
printre-nţelesuri
cu de-a sila
când stărui către punctul de lumină
care palpită-n bezna tâmplei mele
cum - câteodată - dau de-un roi de stele
ştiu că-n adâncul nopţii
sub retină
gândul păşind pe semnele oculte
ale înscrisurilor
se aprinde rug viu...
auzul veşnicii cuprinde...
văzul în sine prinde să exulte
pe-un rai lăuntric inundat de floare...

Şi ca şi cum m-aş pierde-n nemurire
mă văd în Carte literă subţire
în care-ascult nişte cereşti izvoare...

adu cernătescu:

„Resuscitarea artelor are nevoie și de intervenția statului“

Daniel Stuparu: Domnule Radu rnătescu, cum vedeți critica literară la noi în raport cu modelul linescu?

Radu Cernătescu: Conceptul călines- al istoriei literaturii, ca „știință cu legi fabile și sinteză epică“, este un agreabil adox, pe care l-am trata cu condescen- ța unui zâmbet politicos, dacă nu ar sta cris pe frontispiciul istoriei literaturii ână, orientând generațiile de cititori nu ore înălțimile ontice ale ființei plenare, leasă ca un morfism al Creatorului rem, ci spre scundele valori ale omului uumatic, ale creatorului condamnat a într-un univers măsurabil, unde opsia este ultima analiză a valorii sale. univers, vorba lui Urmuz, „măsurat cu npasul pentru a nu scădea la

convorbiri incomode

mplare“, care se poate însă transforma un spațiu de logos infinit pentru cel ce ază, cel ce aduce ființe în ființă, atins vanitatea luciferică a egalității în lut.

).S.: Dincolo de considerații cu ca- er generic, unde credeți că a greșit inescu? Puteți aduce câteva izări?

.C.: Călinescu pare să nu fi înțeles t privilegiu ontologic dăruit omului, în orice moment poate deschide guri cu absolutul, creând lumi și i-nând“ universuri, lumi în care eză aceleași coduri ontice cu ale torului primordial. Tocmai aceste ri-morfisme-conștiințe luciferice dau niderea lăuntrică a creatorului către rșitele potențialități ale dialogului cu aga realitate: spre perfecțiunea nicării la toate nivelurile ființei, nând subterane conotative care leagă rița de **Divina Commedia**, de tul lui Goethe sau de **Țiganiada** lui I. i-Deleanu. Cu **Istoria** lui Călinescu pernă, cine mai năzuiește să forme lumea în Verb? Cine mai ză fenomenalitatea creației ca pe o ație la transcendență, când universul nterior se sprijină pe criteriile unei ogii vulgarizant de subiective și al estetici mitizate până la arbitrar și nctural, care îl fac, de pildă pe non, autorul **Cântării Cântărilor**, mare“ decât Eminescu, iar acesta din „mai mare“ decât Conachi, uitându- toți cântau aceeași iubire de absolut, reminiscență a limbajelor extazului, a acelor graiuri primordiale care depășeau cândva natura graiului omenesc, atât de decăzut după heteroglosia din turnul Babel...

D.S.: Sunteți de acord totuși că literatura parcurge etape succesive și, în tandem, exegeza traversează la rândul său propriile-i avatare...

R.C.: Există, fără îndoială, o dialectică diferit modulată de la o etapă la alta între continuitate și discontinuitate. Istoricitatea unui fenomen constă în interacțiunea amândurora, ar spune un dialectician ortodox. Dar ce mecanică suprarealistă face ca teme și miteme din **Divina Commedia**, de pildă, să revină încărcate de aceeași simbolistică în **Țiganiada** lui I. Budai-Deleanu sau în **Nunta Zamfirei** de Coșbuc? Este aici o cheie care dă acces spre o subterană conotativă prin care se unesc în absolut marile opere. Iar de la acest orizont de așteptare, lucrurile sunt văzute destul de mecanicist în **Istoria** lui Călinescu, care mizează, ca un croceean habotnic ce e, pe individuația istoriei, și nu pe continuitatea ei. De aici, impresia unei antologii de autori concepute spre a ordona în rafturile bibliotecilor comunale autorii, la care să ai acces doar pe o scară de valori și cu permisiunea criticului de serviciu. În totală discrepanță cu acest principiu precupeț, noi încă mai așteptăm o istorie a literaturii române axată nu pe autori, ci pe opere, mai exact pe acel numitor comun al operelor, pe acel imperisabil fond arheal de teme și simboluri arhetipale pe care se sprijină, la urma urmei, identitatea și măreția poporului român.

D.S.: Cum priviți această chestiune în context european? Putem vorbi azi despre o cultură spirituală autentică, cu rădăcini elino-iudaice și ramuri creștine, precum cea la care visa cândva Novalis?

R.C.: Societatea postmodernă și-a pierdut simetria cu simbolul, cu natura magică (care este tot un simbol, al divinului creator), acea legătură ancestrală din care n-a mai rămas decât manualul unei filosofii oculte, recuperate și tezaurizate de un grup de exaltați. Acești autori ne atrag mereu atenția că cultura nu are un statut în tratatele care au stat la baza Uniunii Europene și că Europa unită tinde să perpetueze *status-quo*-ul din preajma războiului mondial care a justificat-o și lansat-o, a unui timp în care una din componente a fost abuzul față de cultură. Căci nu putem nega faptul că Europa a fost mai degrabă gândită din punct de vedere funcțional, decât dintr-unul intelectual sau cultural. Multe țări s-au temut sau au ridicat obstacole față de orice interes extern în probleme educaționale sau culturale - și încă mai face lucrul acesta. O posibilă cooperare în acest domeniu a devenit, din punctul de vedere al Uniunii Europene, o raționalizare a neglijării.

D.S.: ***Ce-ar fi de făcut?***

R.C.: O nouă direcție în critica literară românească și chiar europeană, ar presupune înainte de toate refuzul autopastișelor și o infuzie de creativitate și umanism, și ar ajuta la redefinirea comportamentului individului și a grupurilor sociale sub presiunea globalizării, restaurându-i Europei dimensiunea umanistă care a consacrat-o în lume, ca o alternativă la pragmatismul american. Acest lucru va trebui să fie făcut cu ajutorul noii generații de critici. Lor le rămâne pe umeri povara activismului ideologic de a găsi în acest peisaj de lozinci soluții de marketing cultural menite să lege dezvoltarea iluminatului stradal sau a altor servicii de interes public de renașterea literaturii și a umanismului. Un simplu apel la guvernanți nu va fi suficient, așa cum foarte bine a observat Keynes, căci întrebuințarea forțelor pieței nu a reușit niciodată, prin mijloace proprii, să garanteze dezvoltarea culturii. Ca orice domeniu de interes public, resuscitarea artelor are nevoie și de intervenția statului, mai ales în țările mici unde industria nu a fost niciodată atât de puternică pentru a oferi subsidii mari. Atenție însă, subvențiile statului paternalist pot înăbuși creativitatea și pot pune în pericol independența culturii, cum s-a întâmplat în România de dinainte de 1989. E nevoie să se păstreze o distanță respectabilă între “statutul artei“ și “arta de stat“: altfel poate rezulta autocenzura și înțelenirea culturii în subiecte epurate politic.

D.S.: Care este poziția Dv. în raport cu discutatul, dar superficialul douămiism autohton? Se pare că acestei informe mișcări a unei „generații de sacrificiu“ - după cum opina la un moment dat Gheorghe Grigurcu - tocmai o critică de direcție i-a lipsit în anii din urmă.

R.C.: Pseudoavangarda douămiistă, care e considerată astăzi un avânt îndrăzneț, poate fi mâine o banalitate, dacă nu e dublată și de întrebarea *qui prodest?*, singura care îi poate da oricărei mișcări sociale o dimensiune istoricistă. Altfel spus, cum glumea Scott Fitzgerald: „un artist trebuie să scrie pentru tinerii de azi, pentru criticii de mâine și pentru directorii de școală, în vecii vecilor“. E poate vremea ca față de acest globalism care consumă ca o cangrenă vitalitatea unor națiuni să se producă superbele gesturi de independență ale tinerilor critici, prin venele cărora circulă - vai! - în forme tot mai diluate, încrederea în tradiția mistică a cuvântului scris, poate ultima șansă a unei culturi amenințate de atrofierea simțului transcendenței și de lipsa cronică a spiritului liber...

A consemnat
Daniel Stuparu

ardian-christian kuciuk:

Strabismul Navei şi al Somnului

Introducere în strabism

Dacă am fi crezut întru totul în dicţionare, ne-am fi oprit doar la definiţia potrivit căreia *strabismul este o anomalie care constă în lipsa de paralelism a axelor vizuale, având drept urmare privirea crucişă.* Sau: *Infirmitate caracterizată prin imposibilitatea de a vedea normal acelaşi obiect cu amândoi ochii; privire încrucişată.* De fapt, ochii omului de azi au toate motivele să se crucească în faţa majorităţii lucrurilor, imaginilor şi întâmplărilor servite de epoca numită şi postmodernă. Istoria privirii şi a felurilor de ochi este ceva mai bogată decât numărul lucrurilor ce ne sunt date să vedem de-a lungul vieţii. Ea a reuşit să înnoade prea des chiar limba şi să născocească vorbiri ce au aruncat lumea în dezbateri interminabile şi uneori în războaie. Cert rămâne însă că, deocamdată omul este singura fiinţă ce poate cuprinde *cu* şi *între* ochi o imagine completă, conştient că peste, sub, în spatele şi în faţa ei există şi alte imagini intermediare, potenţiale sau mai reale decât credem. În tradiţiile religioase, Dumnezeu este închipuit deseori şi ca *întunericul supraluminos*, un spaţiu la care privirea umană nu ajunge, omul crezând că unde se termină puterea privirii noastre începe lumea veşnică.

Până la om, ochiul a parcurs un drum ciudat. La păsări şi la unele vietăţi devenite maestre ale supravieţuirii, sunt necesari amândoi ochii, altfel ele n-ar putea vedea o imagine întreagă. În mod firesc apar câteva întrebări: cum, cât şi ce văd ele când le lipseşte sau îşi închid un ochi? Cum arată lumea dacă este privită cu ochiul unei păsări sau al unui animal? Oare, îi lipseşte ei ceva, când noi zărim doar jumătatea ei? Sau: poate ochiul omenesc să lipească două sau mai multe frânturi de imagine şi, ca în morfologia lingvisticii, să încropească o a treia imagine, diferită de cele două din care a ieşit? Şi mai ales: izbutesc ochii noştri ca, în timp ce-şi înfig săgeţile privirii într-un singur punct, să unească acolo şi imaginile rupte, gândurile sau măcar două părţi ale întregului? Tocmai în această neputinţă ni se dezvăluie şi un rol mistic, să zicem, al strabismului. Poetic vorbind, strabismul este o încercare dureroasă - ce trezeşte nu rar umorul fără-de-răutate şi compasiunea - o străduinţă fiinţială şi poate instinctivă a organismului de a reuni bucăţile frânte ale lumii, ale vieţii şi chiar ale sufletului. Căci esenţa vremurilor în care *încă suntem în trup* este despărţirea. Despărţirea de Cer, de Veşnic, de Profunzimi, de Sine, de *Unulaltul.*

Ce i s-a întâmplat patriei

Această epocă risipeşte sinceritatea fiindcă doar exprimarea violentă a gândurilor şi a stărilor tainice (ascunse) poate atrage azi privirea şi atenţia mass-mediei. Un poet înfruntă mereu, cel puţin în ceasurile înaltei singurătăţi, dilema dacă este mai deosebit graţie celor pe care le exprimă sau a celor pe care *le tace.* Se ştie că durerea neexprimată sau doar sugerată înnobilează şi face mai selectivă taina unui poet. O altă întrebare a poetului de astăzi este dacă trebuie să dezvăluie durerea până în străfunduri şi astfel să devină parte a durerilor cititorului, să ia de la acesta durerile insuportabile prin arta cuvântului şi să le transforme definitiv în artă (într-un element mai acceptabil, deci) sau pur şi simplu să-i transmită cititorului adevărul că îi cunoaşte durerea, este geamăn al lui la bine şi mai ales la rele etc. S-a afirmat că în zilele noastre oricine poate aşterne versuri pe hârtie şi nu rar să atingă ţinta. Poate setea omului de a rămâne în Memorie a vlăguit Muza şi ea s-a cam rătăcit, aruncându-şi perlele aiurea, aşa cum aruncăm fărâmele de pâine la păsări, fără a ţine cont că nu toate păsările sunt Nosit.

Poezia albaneză a avut o evoluţie dramatică de-a lungul secolului XX. Formulele poetice ale anilor '30 au fost sălbatic înlocuite de formula realismului socialist, astfel încât vreo reuşită obişnuită, datorită inflexibilităţii ce domnea, a părut a fi un triumf irepetabil. S-a mers după principiul *în ţara orbilor şaşiul este rege.* Când *poporul îşi deschidea drumul istoriei cu sabia în mână*, era mai mult decât dificil să-ţi deschizi drumul singurătăţii cu stiloul în mână, căci riscai să te trezeşti tras în sabie, cum s-a întâmplat nu de puţine ori. Corifeii realismului socialist au confundat intenţionat puterea politică cu cea poetică şi, după căderea regimului dictatorial, s-au prins cu dinţii şi unghiile de o putere ce poate fi numită mediatică. Păcatele lor au fost lăsate la o parte datorită unor *daruri* fatale şi strict omeneşti (cum ar fi tendinţa de a confunda farmecul unei anumite vârste cu situaţia politică a perioadei respective, nevoia de a-i ierta pe cei ce nu te mai pot distruge mai mult etc.), dar şi a unor mecanisme ale mass-mediei, pe care societatea intermediară le pune în funcţiune pentru a nu desfiinţa întru totul masele. *Au făcut cât au putut, sunt bătrâni şi s-au pocăit...* - şi e aproape imposibil să afli dacă pocăinţa lor a fost produs al îmbătrânirii sau îmbătrânirea mesajului poetic a inoculat în capul cititorului convingerea că s-au pocăit.

Noul val al poeţilor albanezi s-a străduit să repare ceea ce fusese profanat în trecut şi a reuşit să aducă în albaneză o poezie în general *curată*, individuală, demnă de arena europeană, păstrând cu un devotement admirabil firul neîntrerupt al celei mai bune tradiţii poetice.

Arian Leka este una din vocile inconfundabile ale acestei generaţii; este un autor care face poezie programatică, înaltă, ca să nu spunem vizionară. Ceea ce-l deosebeşte confraţi este profunzimea şi perspect programului poetic. Un program ce nu ple de la hârtie spre autor, strigându-le literelc sunetelor să devină versuri, ci care curg mod firesc din(tru) autor şi se naşte ca poe Născut la Durrës pe 19 februarie 1966, dup a studiat (deloc întâmplător muzica, cred la Liceul -Ioan Cucuzeli-, a absolvit Facult de Istorie-Filologie a Universităţii din Tir secţia Limbă şi Literatură Albane completându-şi studiile la Florenţa. În 1994, publică volumul de povestiri *A tărâm liniştit unde nu se întâmplă nimic*, u de *Sacro e Profano*, *Viciile celor Morţi*, *D Doel*, *Cele mai frumoase Legende* (vol. I *Nava Somnului*, romanul *Şarpele Co* volumul de poeme *Strabism* şi *Un bărbatului* (nuvele şi povestiri). A tradu limba albaneză fragmente din creaţia T Marinetti, Cesare Pavese, Dino Camp Eugenio Montale, Italo Calvino etc. A înfi primul festival internaţional de poez POETEKA - ce se ţine anual în luna ap având deja un nume apreciat. Este redact şef al revistei Poeteka, revistă specializat poezie şi cultură poetică, ce apare trimestri Tirana din anul 2004. Scrieri ale lui Lek apărut şi au fost traduse în limbile eng germană, italiană, portugheză, croată, ron macedoneană, franceză. Leka este laurea mai multor premii, printre care Premiul Scriitorilor din Albania, Premiul „Pan Argint" pentru volumul **Strabism**, al co sului „Europa - patria noastră comună" e acest răstimp, Patriei fiecăruia dintre noi, patriei tuturor, i s-au întâmplat multe. Tăr liniştit unde nu se întâmpla nimic a fost n ciclic de viciile celor morţi, dezvăluind v celor vii. Mulţi vii au ocupat locurile morţi şi invers. Una din marile dra explodat în sânul limbii albaneze, străveche ce s-a trezit pe neaşteptate în c unui vârtej de bătălii ce vroiau reconstruiască, s-o recurăţească, s-o resc o recitească, s-o învie, s-o ucidă. Albanez între zgomote şi sunete alese, între muz huruit de ferăstraie, între harpe şi râg între propriul duh curat şi barbarismele intrat odată cu demisia treptată a oamenil la Suflet şi cu triumful stomacului buzunarului peste idealuri şi inimi. Şi, cu se întâmplă rar: când oamenii se despa patria lor, când se trezesc sau devin exil propria ţară şi-şi detestă, îşi înjură cu n sălbăticie şi tristeţe patria, scriitorii răm devotaţi ai ei. Căci scriitorii apără o patr puţin dublă. Decăderea patriotis neprihănit, devalorizarea lui vin în acelaş cu detronarea Literaturii, cu biruinţa v nică a grafomaniei şi a starurilor născute În aceste condiţii, scriu doar cei ce n supravieţui fără literatură.

Am rămas singur cuc precum limba şi apelul, afirmă undeva Arian Leka. Singur ca nba atacată din toate direcţiile şi de toţi cei nu se pot ridica la înălţimea ei - şi ca apelul, ale cărui culori par sau sunt din ce în mai palide. Nu-i uşor să-ţi iei patria în cap, ndcă asta nu este la fel ca atunci când ţi se terne peste cap pământul ei. *Patria este adavrul / singurul cadavru ce miroase frumos. Iliria adormită.../ Arbăria topită...*

De fapt, nu este vorba despre Patrie, ci spre Această patrie, despre patria de Acum, ei (acum) *nu i se pot mânca merele / nu i se t suporta nici băşinile* şi care pe *puţina* ei *agoste le-o împarte copiilor / ca pe râmiturile* (privirii?) *căzute / în întuneric.* ceasta este o patrie neiubită pentru fiinţele nsibile, pentru artist, dar nu este prea iubită ci pentru cititor, nici pentru ucigaş, nici ntru cei morţi care au plecat dincolo cu eranţa că lucrurile vor lua o cale mai nor-ală. Dar nu este în natura poetului să judece să împartă pedepse. Poetul boceşte, şi acest n de bocet, cu mult mai mult decât biciune, este o rugăciune primită Sus înainte a fi rostită.

Orice i s-a întâmplat ţării mele / mi s-a tâmplat şi mie. Acest vers e suficient ca să tem cunoaşte devotamentul fiinţei poetice re iubeşte patria cu cât mai mult se identifică ea, cu cât miroase la fel ca ea. Îţi este cesar un strabism aproape divin ca să poţi ăţa, perfecţiona şi unifica pe cele două trii între care ai fost născut şi care, după ecarea ta din această lume vor continua să se pte sau una se va preda.

Nava

Arian Leka a văzut întâia oară lumea *din* sau *cu* ochii oraşului Durrës - fost Dyrra- um, tărâm binecuvântat unde a fost înfiinţată a din primele comunităţi duhovniceşti onoteiste. În spaţiul Dyrrahium au domnit reu cel puţin trei timpuri: antichitatea, ezentul şi timpul ce uneşte neîntrerupt npurile individuale ale celor ce ajung la mal u pleacă din malul Mării Adriatice. La yrrahium se sfârşeşte lumea de pământ şi cepe lumea de mare şi ceruri. Dar la Durrës întâmplă şi contrariul. Din acest motiv, nbolurile-cheie ale lui Leka sunt marea, sipul, nava, pescarul, năvodul, sulița, Durrës- yrrahium-ul, folclorul urban, *akasha* literelor albaneze, miresmele perioadelor fericite ale oraşului de pe malul mării şi de pe malul cerului, arhaismele ca instrumente de a uni sau de a nu lăsa să se despartă două vremuri, una mai spirituală, alta mai materială, păsările, singurătatea etc. Poetul parcă se antrenează să dezgroape o lume întreagă, cu mult mai frumoasă şi mai umană decât cea prezentă, o lume a cărei apariţie, într-o clipă de neuitat, poate şi trebuie să răstoarne toată mentalitatea noastră înrădăcinată de cotidian. Frânturile acelei lumi stau stivuite armonios într-o navă uriaşă şi invizibilă, o navă ce întinereşte odată cu îmbătrânirea rapidă a lucrurilor şi cu demonetizarea întâmplărilor, şi care navighează împrejurul şi prin spaţiul zilei nu pentru că n-are maluri unde să se oprească, ci pentru că aşteaptă să-şi arunce ancora pe malurile pe care le aduce cu ea. Căci nava este un univers ce se mişcă într-un alt univers căruia îi permite să se miște înlăuntrul ei. Aceasta este cu neputinţă şi paradoxal pentru logica cu un singur ochi, dar este cât se poate de firească pentru Poezie, aşa cum este şi pentru Durrës, Pogradec, Vlora etc.

Nava-univers e călăuzită de un poet, mai exact: de vocea poetului. Este vocea care nu poate schimba lumea, dar care cel puţin insistă să n-o lase să se ruineze mai departe. Sau doar cu o secundă după ruinarea definitivă peste pustiul rămas pot fi aşternute malurile aflate în navă? Observând cum evoluează lucrurile, somnul poetului este deseori tulburat de o întrebare ce n-a iertat nici un scriitor. A trăi sau a nu scrie? Cu mult timp în urmă, un confrate al poetului, Mihai Eminescu, le transmitea cititorului şi gemenilor săi spirituali o strofă înfiorătoare: *Căci ce-i poetu-n lume şi astăzi ce-i poetul / La glasu-i singuratic s-asculte cine vrea. / Necunoscut strecoară prin lume cu încetul / Şi nimene nu-ntreabă ce este sau era.../ O boabă e de spumă, un creţ de val, un nume / Ce timid se cutează în veacul cel de fier, / Mai bine niciodată el n-ar fi fost pe lume / Şi-n loc să moară astăzi, mai bine murea ieri.*

Pentru meşterii cuvântului albanez, rolul navei a fost mereu dublu. Nava venea neinvitată *din afară* şi aducea moartea, dar nava ieşea cu sau fără permisiune *dinăuntru* şi aducea salvarea, gonind cumva nenorocirea. Nava ca un mit sufletesc al albanezului, o completare a libertăţii imposibile, visate, râvnite *de viaţă-de moarte.* Nava ca o expresie lizibilă şi sensibilă a mişcării cosmice, a evadării din spaţiile inerte, a mutării (*alt loc - alt noroc*), Nava care nu doar sparge graniţele comodităţii, dar şi uneşte două spaţii care, în absenţa ei, nu s-ar fi întâlnit niciodată. Poezia lui Arian Leka insistă să pună Nava în centrul Vieţii, imediat după Dumnezeu, şi să mărturisească fără cuvinte de prisos că, atunci când poetului nu-i mai rămâne nici un singur cititor, nici un singur suflet-pereche, el continuă să scrie pentru lume, pentru navă, pentru tăcere şi mişcare sau şi pentru somnul pe care nava îl ia cu sine, lăsând în urma ei doar trezirea tuturor simţurilor. Acea trezire ce poate învăţa chiar şi pietrele patriei să citească.

Ieşirea din somn

Ideal ar fi fost ca întreaga creaţie a unui autor să poată fi cercetată, mai ales pentru cititorul străin, folosind armonia lăuntrică a operei sale, sunetele şi ritmurile, rimele materne văzute şi nevăzute, deşi aceasta ar fi micşorat dorinţa de a-i citi toată opera. După ce trăieşti poezia lui Arian Leka, nu doar în original, ci şi în româneşte, te convingi din nou că muzicalitatea versului poate deschide chiar porţile iadului, mai ales în pragul globalizării, când zgomotul a preluat puterea şi când omului îi este cu mult mai uşor să semene cu toţi ceilalţi, decât să continue să-I semene Creatorului. Muzicalitatea limbii albaneze a primit o rană groaznică acum mulţi ani, când parcă întâmplător vocalele deschise, cereşti, au început să fie încoluite de vocalele bocitoare şi uniformizante, netezându-i calea cumplitei limbi de lemn. Sufocarea a-urilor de ë(ă)-uri şi înmulţirea consoanelor nazale, stomacale, osoase ca expresie a sărăcirii vieţii şi a creierului, rămâne una din marile tragedii ale limbii albaneze, deşi puterea ei a izbutit şi izbuteşte încă să scoată capodopere din ruinele proprii. Muzica lui Arian Leka dezvăluie şi încearcă să repare tocmai strabismul lăuntric al albanezei, descoperind indirect şi strabismul de care suferă azi limba umană în general. Iar în ceea ce priveşte străduinţa noastră de a nu-i permite despărţirii totale de a ne subjuga, ea rămâne un gen fericit de strabism, cel puţin pentru suflet. Poate fiindcă zilele trupului sunt numărate şi lui nu-i dăunează niciodată un strop de poezie, de simţ al zborului sau al supravieţuirii. Mai ales când *soseşte acea clipă: o amică aşteaptă să-i răsară din tine aripile / în vremuri întunecate când nu răsar decât coarne.*

ărăsirea sufletului

u ştiu încotro merge această apă ce curge
atârnă de nori ca o harpă.
atura se spală - cel mort naşte
pii, dacă artele împrăştie rai,

năuntrul sinelui îmi plânge o creatură -
ava Minţii acolo sus s-a trîntit.

u pot nici eu să-mi adun lacrimile harpei,
in toate găurile şi crăpăturile corpului,
oaia.., singurătatea.., sentimentul culpei,
lătoresc cu picioarele invizibile ale râului.

ava Minţii s-a spart şi-a explodat,
eatura interioară a plâns şi s-a dus...
ămasă fără suflet, fără-ndepărtata creatură,
rpa plânge, nu ştiu, după barcă sau după
umnezeu...

Mor

Mor,
Pădurea se răstoarnă
Vin păsări îndepărtate
Îi răpesc vocea, zboară

Moartea ca o scoică
Niciodată nu poate fi dăruită

Sufletul stă sus, fluturii-l urmăresc

Mor.
Va muri cu el şi pârâul
Cu ochii spre fluviul cel măreţ

Cine liniştește acum avionul
Care nu mai e pasăre?

Vine vântul, pădurea, pelicanul
Răpesc, recreează totul.

Poetul moare.
La sfârşit, la sfârşit de tot, academicienii
Înmormântează coşciugul gol.

Liturghier

Lui L.Poradeci

Pornit-au pescarii, în şir
trestiile se-nclină - sfinte monahii.

Barca micuţă cu cârmă şi pânză
bisericuţă unde slujesc cei înecaţi în fiecare duminică.

Cu umbra poetului vor scoate din noapte
şi peşti care, ca mine, îndrăznesc să aibă aripi...

Plictiseli exotice

valeria manta tăicuțu

Pentru un scriitor care și-a petrecut ani buni în India britanică (1912-1913, apoi 1921-1924), romanul rezultat - **O călătorie în India** (apărut în România la Editura Univers, 2007, în traducerea Lilianei Pamfil-Codreanu) pare incredibil de schematic și superficial, în ciuda numărului mare de pagini care-l compun. Comparându-l - inevitabil - cu romanul lui Louis Bromfield, **Vin ploile**, este greu să nu observi lipsa de informație (sutele de caste sunt reduse la două, hinduși / musulmani, datele geografice sunt fantezist însăilate, iar sistemul politic și social este prezentat în linii atât de vagi, încât s-ar putea potrivi oriunde), acțiunea lâncedă, ignorarea „culorii locale" și focalizarea pe un fel de studiu psihologic al indianului, în contrast cu variațiile temperamentale ale britanicului din armata de ocupație.

Romanul respectă retorica tradițională, are un narator omniscient și ubicuu, care se confundă cu autorul, având pretenția de a cunoaște tot ce se întâmplă în mintea și în sufletul personajelor, copiind realitatea și nu re-creând-o. Reconstituirea Indiei presupune un efort imens al autorului de a fi verosimil, de a-i fi util cititorului și de a-l face să cunoască o lume care-i este puțin accesibilă. Din păcate, această solicitudine față de destinatar nu numai că nu convinge, dar ajunge chiar să plictisească, orașul Chandrapore, mărginit, nevolnic și

cartea străină

prăfuit, un loc unde „Gangele nu e considerat sfânt", cu temple „fără valoare artistică" și cu niște peșteri (Malabar) despre care toată lumea vorbește, dar nu spune nimic, devenind teatrul unor confruntări anemice între indieni și funcționarii britanici.

Dacă intențiile autorului ar fi fost polemice, atunci mizantropia lui funciară ar fi putut da savoare portretelor; Forster nu-și poate suferi personajele, dar se abține de la atitudini fățișe, ascunzându-și neplăcerea de a vorbi despre oameni și întâmplari care practic nu-l interesează.

Aziz, doctorul musulman, trăiește într-o mizerie de nedescris („Ce cameră! Ce adunare! Mizeric și vorbe urâte, podeaua presărată cu bucăți de trestie și coji de nucă și pătată de cerneală, tablourile strâmbe pe pereții murdari, geamuri fără perdele!" - p. 104), este neglijent, fără autoritate, își practică în mod empiric meseria învățată - culmea- în Anglia, și are comportament instabil / personalitate dizarmonică. Incompetența lui este cunoscută și de oficialitățile britanice, și de compatrioți, și acceptată ca un fapt normal în India (Aziz pare o replică dintre cele mai grotești a medicului din **Vin ploile**, maiorul Safka); încurcă-lume, stângaci, mototol, dar cu momente de orgoliu nejustificat, personajul trage „niște concluzii generale pe baza dezamăgirilor" și, prin nesăbuința lui, schimbă cursul unor vieți, influențează cariere și distruge relații interumane. Excursia nefericită pentru care cheltuiește o avere, numai pentru a se făli în fața a două englezoaice lipsite de importanță pentru el, se sfârșește cu un proces. Aziz este acuzat de tentativă de viol de către domnișoara Quested, logodnica magistratului din târg, prilej speculat de autor pentru un portret swiftian al ambelor tabere. Orașul se împarte strict între ocupanți și băștinași, răi deopotrivă, inculți și mizerabili, iar zvonurile circulă prin servitori și atâță ura rasială. Puțin lipsește să citim despre războinari și organizații oculte gen Ku Klux Klanurile americane; un pasaj este edificator în acest sens, autorul uitând, pentru un moment, unde anume și-a plasat acțiunea romanului: „- Nu-l torturează nimeni. Nu vreau să-l folosiți pe nepotul meu ca pretext pentru a ataca spitalul, protestă bătrânul. - Ba da. Callendar se lăuda cu asta înainte de proces. L-am auzit din dosul jaluzelelor, zicea: **l-am torturat pe negrul ăla**" (p. 220). Circul pe care-l face doctorul Panna Lal, bufoneriile lui, slugărnicia repede schimbată în obrăznicie, umilința jucată pentru a câștiga bunăvoința, talentul de a gândi una și de a spune sistematic altceva sunt trăsături generale ale indienilor, nicidecum prezentate ca un caz aparte: „Agitat, dar atent la reacția celorlalți, îi văzu zâmbind amuzați de engleza lui aproximativă, și deodată începu să facă pe bufonul: își aruncă umbrele pe jos, călcă pe ea și se lovi la nas. El știa ce face și o știau și ceilalți. Nu mai era nimic patetic sau irevocabil în înjosirea unui asemenea om. Fiind de origine umilă, doctorul Panna Lal nu poseda nimic ce ar fi putut fi dezonorat" (p. 221).

Spre deosebire de indigeni, sortiți unui statut de paria în propria lor țară, datorită unor trăsături de caracter specifice, printre care neseriozitatea, lenea, plăcerea de a tărăgăna la nesfârșit lucrurile, și, nu în ultimul rând, lipsa simțului moral, oficialitățile britanice, funcționarii mărunți și nevestele lor snoabe, ofițerii și tot aparatul birocratic trimis pentru menținerea în India a drepturilor Coroanei se caracterizează prin orgoliu exagerat, lipsă de umanitate, ură rasială și dispreț nimicitor. Privirea de sus și statutul social pe care-l consideră net superior îi determină chiar și pe cei mai cultivați dintre ei să adopte atitudini „de zei" coborâți printre muritori: zei, în tot cazul, periculoși, imposibil de îmbunat, pedepsitori și suspicioși, în ciuda detașării glaciale pe care o mimează: „Nu am venit aici ca să ne purtăm frumos./.../ Suntem aici ca să facem dreptate și să menținem pacea. India nu-i un salon.(...) N-are rost să mai discutăm. Suntem aici și nu avem de gând să plecăm, iar țara asta trebuie să se acomodeze cu noi, zei sau nu zei" (p. 48). Cinismul acestei declarații a magistratului Heaslop este însă depășit de cel al doctorului Callendar: „Păi cel mai mare serviciu pe care-l poți face unui băștinaș este să-l lași să moară" (p. 26).

Singurul care manifestă o altfel de atitudine este Fielding, directorul Colegiului, numai că, în loc să se bucure de respect și simpatie, reușește să devină suspect în ochii ambelor tabere; ceea ce în mod obișnuit ar fi interpretat drept dovezi clare de verticalitate, compasiune și deschidere spre celălalt, este pus, în bătaie de joc, pe seama „mediului indian" și a climei: „India influențează în mod miraculos judecata oamenilor, mai ales în anotimpul cald. L-a schimbat chiar și pe Fielding" (p. 27).

Sosirea în Chandrapore a celor două englezoaice - doamna Moore, mama lui Heaslop, și domnișoara Quested, logodnica lui, ar putea deveni momentul (și motivul) unei schimbări de atitudine și chiar de mentalitate. Cele două doamne se lasă foarte greu inițiate în legile armatei de ocupație, refuzând să înțeleagă faptul că au nimerit într-o „comunitate ce își pleacă genunchii în fața unui vicerege și crede că divinitatea care veghează asupra monarhiei poate fi transplantată", așa că populația ar fi obligată „să simtă o oarecare reverență și pentru orice substitut viceregal. La Chandrapore, Turtonii erau mici zei" (p. 27). Intoleranța etnică și religioasă le sperie pe noile venite, astfel că vor încerca o relaxare a relațiilor, o apropiere a lor de normalitate. Inițiativa doamnelor, numită „bridge", nu după numele jocului, ci cu sensul de punte de legătură, și care constă în invitarea câtorva indieni „de vază" la clubul exclusivist al funcționarilor englezi eșuează grotesc, demonstrându-se că niciuna dintre părți nu este capabilă de reconciliere. Indienii vin îmbrăcați europenește („costumul european îi contaminase ca o lepră"), se comportă stângaci, dau impresia unei turme dezorientate și orice încercare de a comunica într-adevăr cu ei pare imposibilă: „Domnișoara Quested găsise acum ceea ce căuta: niște indieni binevoitori stăteau în fața ei și ea încerca să-i facă să vorbească, dar nu izbutea: făcea zadarnic încercări să străbată prin zidul politeții lor, care întorcea vorbele ca un ecou. Orice spunea av drept efect un murmur de autodepreciere care schimbă într-un murmur de îngrijorare în clipa că îi căzu jos batista. Încercă să nu mai facă nimic, vadă ce se va întâmpla și nici ele nu mai făcu nimic" (p. 41).

Romanul este scris de un autor supărat pe i dieni că nu sunt și pe englezi că nu-i conside oameni adevărați și are mai mult aerul ur rechizitoriu construit în instanță decât al unei ope de ficțiune. Singurul aspect care merită dezbă pare cel moral / etic, restul - adică acțiunea propri zisă, epicul pur și îmbinarea modurilor de expune - nereprezentând decât probe în procesul condamnare a unei umanități debusolate. Nici ci dințele religioase ale Indiei, măreția multimilena a civilizației sale nu sunt tratate cu deferen Procesiunea prin care indienii serbează nașterea Shri Krishna este surprinsă în ceea ce are n discordant și mai caricatural: „Acel coridor palatului din Mau ducea, cu ajutorul altor coridoa într-o curte. Era acoperit cu stuc alb și dur, pilaștrii și bolțile abia se puteau zări în dos cârpelor colorate, globurilor irizate, candelabrel de sticlă, roz, opacă și fotografiilor șterse, înrăma strâmb. În fund se afla minusculul dar vestitul al al cultului dinastic, iar Dumnezeul care trebuia se nască era doar o efigie de argint de mărimea u linguriță.(...) **Tukaram, Tukaram**, intona cor

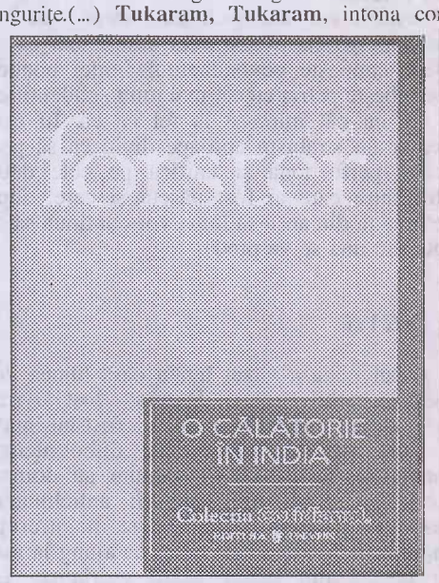

susținut acum și de niște glasuri care se certau dosul unei perdele, de unde două mame încero să-și împingă în același timp copiii în față. În cur membrii unei mici orchestre europenizate o dădu într-un vals. **Nopți de bucurie** era ceea ce cânt acum. Cântăreții nu erau cu nimic tulburați de ac rival: ei trăiau mai presus de gândul unei competi Trecu mult timp până când acel minuscul fragm din ființa profesorului Godbole care percep lucruri exterioare își dădu seama că ochelarii n stăteau cum trebuie și că, dacă nu-i punea la loc, putea alege un nou imn. Puse jos o tipsie, cealaltă o agită mai departe în aer, iar cu mâ liberă pipăi florile din jurul gâtului. Un coleg ajută. Cântând fiecare în mustața căruntă a celuila descurcară lănțișorul din zorzoanele în care încurcase" (p. 267).

Singurul lucru demn de respect în structura p hică a indienilor, și pe care nici măcar oficialită britanice nu-l pot nega, este dragostea pen poezie, lirismul surprinzător - chiar și la clasele ce mai de jos. Spre deosebire de „rasa superioară care manifestă pentru lectură o îngăduință disp țuitoare, indienii citesc mult - dar nu le folosește nimic „serios": doar la petrecerea plăcută și tihn a unui timp pe care nu-l măsoară pragmatic: „Az (...) începu să recite versuri, în limba persană, ur și câteva în arabă. (...) Ceilalți ascultau încântați căci pentru ei poezia era un lucru de care te bucu în public, nu în particular, cum se crede în Angl Nu se plictiseau niciodată să audă cuvinte, respirau împreună în aerul nopții fără să-și ba capul cu analiza sensului lor; Hafiz, Hali sau Iqb constituiau suficientă garanție. India - o sută Indii șopteau afară sub lumina lunii nepăsătoa dar lor li se părea că India e doar una și e a lor, redobândeau măreția apusă ascultând eleg pierderii acestei măreții" (p. 15).

Tunelul

a 10 ani de la apariţia sa, romanul **Tunelul** de William H. Gass este publicat şi în Franţa. O carte numentală, care ne permite să coperim un autor pe cât de celebru, pe de criticat pe celălalt mal al nticului. Recunoaşterea lui Gass în agon vine destul de târziu. În vârstă 82 ani, el este o figură majoră a modernismului american, alături de n Barth sau Robert Coover, clasici sacraţi după toate canoanele literare în viziunea lui Gass, „uitaţii". Şi nu ai... Născut în „Anii nebuni", dintr-un de origine germană şi o mamă eză. O mamă alcoolică şi un tată lizat, rasist, naţionalist, republican de emă dreaptă, care „detesta tot ceea ce ". Gass ţine distanţă de părinţi şi se ică filosofiei. La Universitatea din nell, după război, el va studia filosofia ajului, avându-l ca profesor pe genstein, şi dobândeşte sensul formei, ctura şi claritatea scriiturii sale. uenţat de gânditorii romantici şi bri, cum ar fi Spengler, Schopenhauer Nietzsche, la care găseşte un ecou al unii sale despre lume, Gass se fereşte a fi pesimist: „eu nu sunt un ocănos, chiar dacă văd obscuritate şi rociri pretutindeni", mi-a declarat la lnirea noastră de la Paris. În anul 6, el a publicat primul său roman, **sa**, apoi o culegere de nuvele **În na inimii acestei ţări**, înainte de a se ma timp de 30 de ani la scrierea celor pagini din **Tunelul**, roman apărut în ele Unite în anul 1995. Chiar dacă rul respinge tradiţia romanescă eză şi locul privilegiat acordat ţiunii, o aparenţă a intrigii se poate rinde din această lucrare. Povestitorul carte, William Frederick Kohler, ai se apucase să redacteze prefaţa la ea istorică despre nazism **pabilitate şi inocenţă în Germania Hitler**, când se hotărâse de a scrie un ext; despre propria-i viaţă. Se ivise l ocazia să foreze un tunel în subsolul i sale, pentru a ieşi şi apoi a evada r-un infern conjugal pe care-l trăise ri de nevasta lui. Ansamblul operei tă într-un abisal monolog interior tuit din spărturi, lunecări şi piedici, prozatorul sapă în trecut cu o lopată şă: o copilărie nefericită şi studiile din mania din anii 1930 cu mentorul său Tabor, legătura cu metresa Lou. Fiecare pagină este o bucată antologică, cu un stil de o virtuozitate rară, fără ca el să afecteze vreo parte a construcţiei literare. „Eu nu sunt un scriitor orizontal, ci vertical" avea să se confeseze Gass. „Cartea are trei elemente: gaura care formează tunelul, structura ce-l susţine şi pământul evacuat. Pământul este materialul. Sentimentele şi adevărul".

Descriind absenţa de idei în literatura americană contemporană (exceptându-l pe David Foster Wallace), autorul, în acelaşi timp profesor de filosofie, e adeptul romanului tezist. Astfel, **Tunelul** expune la suprafaţă emoţiile pasive ca invidia, resentimentul, răceala, reaua credinţă, gelozia, dar dincolo de suprafaţa vieţii „se găsesc groapa, prăpastia, adevărul oribil, un adevăr cu care lumea nu poate trăi, nesuportându-l: inutilitatea umană, inutilitatea noastră, a voastră, a mea. Atunci la ce bun ?" Construcţia tunelului este acea muncă nevrednică aruncată în faţa cititorului ca nişte movile de gunoi. Căci vocea lui Kholer nu este nici amabilă, nici binevoitoare, ci, din contra, plină de ură, odioasă, imposibilă, câteodată la limita tolerabilului. Fără îndoială, aceasta justifică primirea glacială a criticii americane rezervată cărţii la apariţie şi supoziţiile de fascism abătute asupra lui Gass. Acestor acuzaţii autorul le răspunde la fel de tranşant: „Se presupune asta nu fiindcă aş fi cinat cu Goering, ci fiindcă felul servit la masă nu li se pare bun. Eu nu scriu de bine despre persoane, îmi este mai la îndemână să plămădesc un Iago sau un Stalin". Dezagreabil unor cititori, **Tunelul** pare să fie la fel chiar şi pentru autor, care mărturiseşte că, deşi îl detestă, nu putea să-l fi scris altfel. O lungă serie de greutăţi şi necazuri, care nu a împiedicat acest vast culoar de umbre să capete în final consistenţa unui monument.

În româneşte de
Constantin Ardeleanu

Poezii în capodopere

alese şi traduse de **grete tartler**

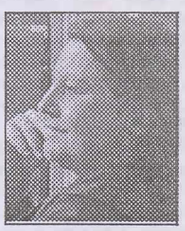

Niki Marangou (n. 1948)

Grădina

Împreună cu puricii plantelor şi cosaşii
am plantat vara asta trandafiri în grădină
în loc să aştern poeme:
o centifolia de la casa îndoliată din Aghios Thomas
roza Midas cu şaizeci de petale din Frigia
roza Banksian venită din China,
răsaduri din ultima orhidee supravieţuind
în partea cea veche-a oraşului,
dar mai ales Rosa Gallica, adusă de cruciaţi
(cărora li se spune altminteri şi damaschini)
cu alesu-i parfum.
Împreună cu puricii plantelor şi cosaşii
dar şi cu acarieni, moliile şi alte muscuţe,
împreună cu viespile şi cârtiţa
şi *mantis religiosa* care le devoră pe toate
împărţim laolaltă frunze, petale şi cer
în această incredibilă grădină,
deopotrivă şi ele, şi eu, trecătoare.

De dragul rampei

alina boboc

thalia

În afara festivalurilor de teatru, din ce în ce mai numeroase, fiecare cu nivelul său de pretenţii, se perpetuează şi turneele, atunci când un teatru consideră că a scos la rampă o premieră de succes (mai mare sau mai mic, după posibilităţi). Astfel a procedat de curând Teatrul „Alexandru Davila" din Piteşti, care a adus în Capitală (pe 19.06.2007), la Sala Mare a Teatrului de Comedie, spectacolul **O tragedie furtunoasă**.

Aşa cum se poate citi în caietul-program (în care directorul teatrului este mai preocupat de precizarea titlurilor sale înaintea numelui, pe prima copertă, decât de ţinuta grafică şi de conţinut a respectivului caiet), spactacolul de faţă face parte dintr-un protocol de colaborare între teatrul piteştean şi un teatru sârbesc, „Joachim Vujic" din Kraguevac, protocol semnat de directorii celor două instituţii în octombrie 2005. În cadrul schimburilor româno-sârbe, Teatrul „Joachim Vujic" a prezentat în martie 2007 la Piteşti comedia caragialiană **O noapte furtunoasă**, regizată de românul Matei Varodi, iar Teatrul „Alexandru Davila" a prezentat, la schimb, piesa lui Dušan Kovacevic, **O tragedie furtunoasă**, regizată de sârbul Dragan Jakovljevic. Până aici, nimic rău, orice experiment teatral e binevenit.

Titlul, oarecum pleonastic, se potriveşte cumva piesei, pentru că întreg spectacolul e redus la o furtună într-un pahar cu apă, adică textul e slab de tot, cu situaţii forţate şi cu replici superflue, text din care actorii piteşteni se străduiesc să scoată ceva, însă demersul nu le reuşeşte: în afara câtorva momente de sclipire, restul pendulează cu bruscheţe între monotonie şi stridenţă.

Concret, textul prezintă diverse episoade din viaţa unei familii cu un tată nebun (ce va sfârşi prin a se însura tot cu o nebună de la sanatoriul unde fusese internat), care are doi fii, (unul director de teatru, celălalt beţiv de profesie şi violent, ambii căsătoriţi) şi un nepot. Acţiunea se petrece în casa lui Milan, directorul de teatru, unde apar pe rând şi celelalte personaje: fratele cu soţia, doctorul, tatăl cu soţia. Aşa-zisele conflicte de familie nu se coagulează în nimic, dimpotrivă, se diluează într-o pastă dramatică neomogenă, plină de locuri comune, iar rezultatul este extrem de modest.

Jocul actorilor nu este nici coerent, nici coeziv, fiecare recitând parcă de unul singur, la normă, nişte replici, „îmbogăţite" cu un paraverbal şi o gestică stridente. Câteva momente interesante reu Luminiţa Borta, dar şi interpretarea ei se potic în inadecvările celorlalţi actori. Apoi, Dan Ivă şi Adrian Duţă îşi dau silinţa şi chiar reuşesc convingători, însă problema este textul, scenari fiind destul de monocrom şi, oricât ar încer coloreze aceste roluri, rezultatul nu poate fi modest. În schimb, Petrişor Stan ar putea să s mult mai mult din rolul lui de alcoolic, însă înţeles cum să şi-l dezvolte. Emilian Cortea, în doctorului, este cât se poate de neverosimil; la Ion Roxin într-un rol lipsit de orice logică. S apariţie a Tudoriţei Popescu e superfluă, iar unei scene de teatru în teatru, cu posibilităţi c reale e gestionată cu multă stângăcie, încât ar f spre folosul spectacolului să se renunţe la ea.

În consecinţă, spectacolul este distorsi monoton şi neconvingător. Declaraţia autorului spectacol este cel puţin de neînţeles: „A fo spectacol modern în care am înţeles şi eu ceea scris. A fost un spectacol extraordinar".

* * *

Distribuţia: Luminiţa Borta (*Ruja*), Ivănesei (*Milan*), Adrian Duţă (*Neven*), Pe Stan (*Costa*), Mirela Popescu (*Dulca*), Doina Stan (*Raina*), Emilian Cortea (*Doctorul*), Ion F (*Vasile*), Tudorita Popescu (*Poliţista*). R Dragan Jakovljevic. Asistent regie: Matei V Scenografia: Miruna Varodi. Muzica: Vojislav Kostic. Lumini: Sebastian Dobre.

Noua faţă a juraţilor concursului de proiecte al CNC

irina budea

cinema

În cele din urmă, avem lista juraţilor concursului de proiecte organizat de Centrul Naţional al Cinematografiei. Ministrul Adrian Iorgulescu a semnat, săptămâna trecută, ordinul de numire a celor două comisii de selecţie pentru concursul care va avea loc la mijlocul lunii august, când va fi pusă la bătaie o sumă totală de 15 milioane lei. Reamintim faptul că în urmă cu două săptămâni, CNC a organizat o şedinţă consultativă de votare a celor opt membri ai comisiilor de selecţie: cinci pentru comisia ce va alege proiectele de ficţiune şi trei pentru comisia proiectelor de documentar şi animaţie. Atunci, Ioan Grigorescu, Dan C. Mihăilescu, Fănuş Neagu, Vlad Rădescu şi Andrei Blaier au obţinut cel mai mare număr de voturi pentru juriul de ficţiune al concursului, în timp ce Laurenţiu Damian, Florin Iepan şi Eusebiu Ştefănescu au obţinut cel mai mare punctaj pentru cealaltă comisie de selecţie, din partea reprezentanţilor asociaţiilor şi uniunilor de creaţie. Adrian Iorgulescu a ţinut cont de votul uniunilor şi asociaţiilor de creaţie, însă pentru a evita acuzaţiile de la concursul de proiecte al CNC din anul precedent, a decis să opereze modificări la nivelul componenţei comisiilor.

„Anul trecut, în ciuda faptului că am procedat în spiritul şi în litera legii, făcând un juriu absolut din propunerile făcute de asociaţiile şi uniunile de creaţie, au apărut destul de multe nemulţumiri referitoare la lista de nominalizaţi. Există foarte multă subiectivitate şi în activitatea unui juriu. Cred că şi juriul din decembrie anul trecut a procedat de o manieră pe care eu o consider onorabilă, nu a fost un juriu perfect, nici unul care ar fi trebuit condamnat. Pentru a mai plana puţin din aceste nemulţumiri, m-am gândit anul acesta să fac un pas în plus, am rugat ca toate uniunile şi asociaţiile să se întâlnească la sediul CNC, să vină cu propunerile de acasă, să se aleagă între ei. Toţi membrii propuşi de uniuni şi asociaţii s-au întâlnit pe 5 iulie la CNC şi s-au votat între ei şi a ieşit un clasament pentru cele două categorii. M-am gândit că poate este bine, totuşi, să mai intervin în această ordine, mai ales că legea îmi permite acest lucru. Am păstrat, deşi nu eram obligat, şi ordinea, şi nominalizările, dar am făcut câteva modificări", a spus Iorgulescu. Astfel, în juriul de ficţiune, Iorgulescu i-a înlocuit pe Fănuş Neagu şi Andrei Blaier cu criticii de film Magda Mihăilescu şi Laurenţiu Brătan, care aveau în clasamentul rezultat în urma votului din 5 iulie un număr mai mic de puncte decât Neagu şi Blaier. Totodată, în cealaltă comisie, Adina Brădeanu i-a fost preferată lui Eusebiu Ştefănescu.

„Din cauza acuzaţiilor nesfârşite şi a unei situaţii confuze şi conflictuale între diferiţi membri ai juriului, am spus să fac un juriu cu oameni care nu au mai participat până acum la alte concursuri de scenarii, ca membri ai juriului, dar păstrând ordinea clasamentului", şi-a justificat decizia ministrul Culturii.

Numai că Magda Mihăilescu i-a spus ministrului Culturii că nu vrea să facă parte din juriu. În replică, Adrian Iorgulescu i-a atras atenţia că, în acest caz, trebuia să se recuze în momentul în care a fost propusă de Grupul independenţilor.

„Eu am comunicat modul în care se face alegerea juriului, dar persoanele care doreau să se recuze trebuiau să o facă de la momentul în care au fost propuşi de asociaţiile şi uniunile de creaţie", a spus Iorgulescu, precizând că, în cazul în care Magda Mihăilescu îşi va menţine intenţia, va fi nevoit să alcătuiască juriul din persoanele alese prin vot pe 5 iulie, în ordinea punctajului obţinut. Dar ca la noi, la nimenea! După o discuţie tete à tete cu ministrul Iorgulescu, d-na Mihăilescu a spus că nu se mai retrage! În ceea ce priveşte juriul pentru proiectele de documentar şi animaţie, Iorgulescu a spus că l-a scos din varianta rezultată în urma votului uniunilor şi asociaţiilor de creaţie pe Eusebiu Ştefănescu, numindo pe Adina Brădeanu, pentru că primul este actor şi „nu îşi găseşte locul într-un juriu de proiecte de documentar şi animaţie". Adina Brădeanu obţinuse 6 voturi, înaintea sa clasându-se Eusebiu Ştefănescu - 8 voturi şi Marius Bodochi - 7 voturi. De la Eugen Şerbănescu, directorul CNC, am aflat că prima sesiune din acest an a concursului de proiecte se va organiza în cursul lunii august. Suma alocată de CNC este de 15 milioane lei. Potrivit lui Şerbănescu, suma va fi defalcată astfel: 3,6 milioane lei pentru filmele de lungmetraj de ficţiune debut, 1 milion lei pentru filmele de scurtmetraj de ficţiune, 2,25 milioane lei pentru filmele documentare şi filmele de animaţie, 8 milioane lei pentru filmele de lungmetraj de ficţiune şi 150.000 lei pentru dezvoltarea proiectelor de filme, lungmetraj de ficţiune, documentare şi de animaţie.

Totodată, CNC a stabilit că suma minimă pe care o poate încasa un proiect cinematografic de lungmetraj clasat pe o poziţie ce se încadrează în limita fondurilor alocate pentru acea secţiune este de 500.000 lei.

„La acest concurs am introdus câteva modificări importante, precum renunţarea la pragul notei 7. Astfel, toate proiectele vor fi listate în funcţie de notele obţinute şi câştigători sunt cei care se încadrează în această sumă. Când se termină banii, se termină şi câştigătorii concursului", a spus Eugen Şerbănescu.

În plus, valoarea maximă a creditului direct pe care îl poate obţine un producător pentru proie declarate câştigătoare reprezintă 20% din cr direct alocat pentru producţie, adică 2.97 milioan

Prin urmare, selecţia proiectelor de ficţiune făcută de un scenarist-realizator TV, un actor, un literar şi doi critici de film. Conform site-ului Ioan Grigorescu este scriitor, publicist, scen realizator TV, autor al scenariilor a peste 20 de printre care „Felix şi Otilia", „Craii de Curtea Ve „Fapt Divers". Dan C. Mihăilescu este critic lite realizator de emisiuni culturale tv, autorul mai n volume originale, traduceri, prefeţe, postfeţe, edi istorie literară. Actorul Vlad Rădescu, fost direc Teatrului Nottara, a avut roluri principale în filr „Pe aici nu se trece", „Războiul de independ „Somnul insulei". Criticul de film Magda Mihăile făcut parte din numeroase jurii ale unor impo festivaluri internaţionale, în timp ce Laurenţiu este nu numai colaborator permanent al revistei ci şi responsabil de cinema la Institutul France Bucureşti şi organizator de festivaluri şi de prog cinematografice. Comisia de selecţie a proiectel documentar şi animaţie are în componenţă doi re şi un lector la Universitatea Westminster. A Laurenţiu Damian, profesor la Universitatea Naţi de Artă Teatrală şi Cinematografică, este scenar autor principal al unor filme documentare ficţiune. Florin Iepan, regizor şi producăt domeniul filmului documentar, este au producţiilor **Născuţi la comandă. Decreţeii**, **Fallen Vampire**, **The One, The Only, The Tarzan**. La rândul ei, Adina Brădeanu, care a făc stagiu de un an la Festivalul Internaţional de Documentar de la Amsterdam, este lecto Departamentul de Media, Arts & Desig Universităţii Westminster şi colaboratoare a publi DOX a European Documentary Net (Danemarca). Prima sesiune a concursului trebuia să aibă loc în luna aprilie. Acum, ni se spu va fi în august, iar cea de-a doua sesiune, în noier Cu noii juraţi recondiţionaţi şi ajustaţi de mir Iorgulescu, aşteptăm cu nerăbdare viitorul concu fie oare tot un concurs de împrejurări care mai d mai deocheate? Sau intrăm în era transparen corectitudinii, unde numai talentul contează?

Uzual sau academic?!

mariana ploae-hanganu

conexiunea semnelor

În principiu, un dicţionar uzual nu are ca obiectiv *cum ar trebui* să fie folosită limba în comunicare, ci să descrie felul în care limba *este* folosită în atribuţiile ei esenţiale. Cu oate acestea, orice persoană care-şi propune să onsulte un dicţionar, o face pentru a afla odalitatea corectă de folosire a elementelor ngvistice. Astfel, responsabilitatea autorilor de icţionare creşte considerabil. În afară de xpunerea noţiunilor teoretice de bază şi oerenţa criteriilor lexicografice, după care sunt icute clasificările, descrierile şi înregistrarea lementelor lingvistice, fundamentală este grija n selectarea cuvintelor şi formelor cu adevărat eprezentative.

Un dicţionar uzual, care doreşte să fie fidel ealităţii limbii pe care îşi propune să o nregistreze, va suferi comentarii negative, până inacceptare, din partea adepţilor normelor gide ale tradiţiei gramaticale. Există deja endinţa, manifestată general, de a considera rept „greşeli", „vulgarisme" sau chiar „limbaj eadecvat" multe dintre formele şi construcţiile are sunt deja curente, uzuale. Această rezistenţă erivă din concepţia că unicul model acceptat, a fiind corect, este cel al limbii scriitorilor onsideraţi clasici. Nici construcţiile lexicale are se abat de la regulile gramaticale şi care se ntâlnesc în operele lui **Mihai Eminescu** sau **lichita Stănescu** sau **Marin Preda** nu se ucură de mai multă îngăduinţă; ele sunt ichetate fie ca „licenţe poetice" sau „forme re se abat de la regulile gramaticale pentru a aliza o notă stilistică particulară".

Acest conflict n-ar trebui să constituie totuşi n obstacol pentru dicţionarişti. În primul rând ntru că rolul lor este de a înregistra cu delitate ocurenţele lingvistice. Astfel, deşi nu ste în sarcina lor de recomanda folosirea rectă a limbii, autorii unui dicţionar uzual ebuie să se oprească asupra faptelor de limbă prezentative şi sistematice, înregistrând ca rmale forme diverse ca structură, dar hivalente ca semnificaţie şi frecvenţă, răgând astfel atenţia asupra elementelor ngvistice care prefigurează tendinţele evolutive ale limbii. În al doilea rând pentru că, deşi nu există o definiţie precisă şi actuală a ceea ce este *norma lingvistică cultă*, există o tradiţie gramaticală care se pune în evidenţă în comunicarea scrisă, în toate registrele ei, şi care este întotdeauna diferită de cea orală.

Un dicţionar care are în vedere uzajul, adică folosirea actuală pe scară largă şi de către toţi vorbitorii a cuvintelor şi expresiilor limbii, nu se adresează specialiştilor şi nu are un caracter normativ; el trebuie doar să înregistreze fidel formele şi semnificaţiile reprezentative şi frecvente de comunicare scrisă şi orală. Acest dicţionar va putea fi cu atât mai adevărat cu cât *corpus*-ul de analiză va fi mai cuprinzător pentru a se putea extrage cuvintele şi expresiile reprezentative frecvente.

Tradiţia lexicografică care guvernează elaborarea majorităţii dicţionarelor se poate rezuma la faptul că pentru fiecare articol de dicţionar sunt date definiţii care constituie codificări semantice închise şi particulare cărora le sunt supuse cuvintele a căror semnificaţii urmează să fie cunoscute printr-un anumit uzaj, pasiv sau activ al limbii. Conform acestei tradiţii, s-au realizat dicţionare academice, lucrări demne de tot respectul, adevărate monumente pentru cultură şi societate. Dar în practica reală de zi cu zi, ce rol au aceste dicţionare pentru vorbitorii reali, nu virtuali, nu specialişti sau oameni cu o instruire deosebită de nivelul mediu? De cele mai multe ori, aceştia, aflaţi în necunoştinţă în privinţa unei semnificaţii sau a unei forme de exprimare, întreabă mai degrabă pe cei din jur decât să consulte un dicţionar. Pentru cei mai mulţi, dicţionarul şi-a pierdut, din acest punct de vedere, funcţionalitatea.

Problema centrală a disfuncţionalităţii în folosirea dicţionarului este slaba putere de aplicare a definiţiilor date cuvintelor respective la utilizarea propriu-zisă a lor în comunicarea curentă. Aşa cum am mai spus, un dicţionar va fi cu atât mai folositor vorbitorilor cu cât se va realiza pe un *corpus* mai cuprinzător, reprezentativ, iar cuvintele să aibă o frecvenţă suficient de mare în limbă. Prezentarea cuvintelor trebuie făcută după o clasificare sintactico-semantică în acord cu funcţia pe care fiecare cuvânt o are în text. Aceasta înseamnă că articolele de dicţionar trebuie prezentate pe baza unei analize funcţionale, având în vedere atât nivelul sintactico-semantic, dar, la fel de important, nivelul pragmatic al vorbirii. Indicaţiile gramaticale care însoţesc fiecare cuvânt ar trebui să fie minime, dar precise, fără indicaţii de tipul „învechit" sau „ieşit din uz", de prisos într-un dicţionar de acest tip. Ţinând cont de relaţiile fundamentale care se stabilesc între cuvintele unei limbi (de tipul subiect - predicat - complement etc.), este posibil să se stabilească pentru fiecare clasă gramaticală de cuvinte o tipologie matricială de bază la care să se adauge structurile semantico-sintactice specifice fiecărui cuvânt aşa cum se verifică în text, în funcţie de realizările concrete din vorbire. Un loc aparte şi îndelung studiat trebuie să aibă expresiile; cu un înţeles diferit şi mereu reînnoit faţă de cel al elementelor din componenţa lor, ele se constituie ca microstructuri în jurul unui cuvânt de bază, caracteristică care îi este conferită acestuia, de cele mai multe ori, arbitrar.

Destinatarul legitim al unui astfel de dicţionar este vorbitorul de rând care nu deschide dicţionarul pentru a-i fi prezentate lecţii de gramatică; lui îi vor fi mai de folos ultimele rezultate ale unei amănunţite analize lexicografice, dacă ea nu va face abstracţie de sistemul de reguli care dă seama de relaţiile dintre formă şi semnificaţie în registrul uzual al limbii. În această continuă înregistrare a cuvintelor vorbirii este nevoie de o ajustare perfectă între arta vorbirii şi ştiinţa limbii pentru ca lexicul limbii să fie descris după valenţele constructive, mereu deschise ale limbii.

Enescu şi viorile sale

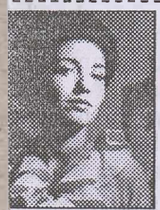

orina bura

muzică

În ultima vreme s-a scris în presă despre diferite viori, nu pentru faptul că aceste minunate instrumente ar reprezenta în sine cine ştie ce interes pentru cititori, ci ntru că erau legate de viaţa şi activitatea unor rsonaje care apar frecvent pe ecranul evizorului. Trebuie precizat că acum 100 de i, când societatea era aşezată pe alte principii, care "necesarul" se situa pe primul loc, ecenatul funcţiona de o asemenea maniera încât neficiarii ajungeau, după un anumit interval de mp, să posede propriul instrument, iar la capătul ei glorioase cariere să fie deţinătorii unei mici lecţii. Luthierii vremurilor erau mai mult decât neroşi la a oferi exemplare din producţia lor ntru a fi probate sau cântate de către strumentişti binecunoscuţi. În cazuri cu totul cepţionale, autorităţile statului se implicau în emenea probleme, ştiut fiind că arta de o umită ţinută reprezintă unul dintre cele mai iciente mijloace de propagandă. Asemenea altor colegi de generaţie (Thibaud, Kreisler, Hubermann sau mai târziu Heifetz, Stern, Szeryng ş.a.), spre sfârşitul vieţii George Enescu s-a văzut înconjurat de mai multe viori, pe care, după dispariţia sa, marele său discipol, Yehudi Menuhin, le-a adus în România. Iniţial a cântat pe un Stradivari care a fost proprietatea statului român. După un timp „Strad"-ul a trebuit lăsat să "se odihnească", viorile fiind nişte organisme vii, au şi ele nevoie de o întreţinere specială, uneori pur şi simplu de repaus. Împrejurările au netezit drumul unui schimb cu acel minunat Guarnerius "del Gesú" pe care ni-l înfăţişează toate fotografiile epocii şi cu care Enescu a realizat extraordinarele înregistrări şi concerte din perioada maturităţii. Odată cu înaintarea în vârstă, delicatul gât al Guarnerius-ului nu a mai corespuns mâinii sale care devenea tot mai noduroasă şi Maestrul s-a adresat unor renumiţi luthieri francezi, Pierre Hel şi Paul Kaul, pentru achiziţia unui nou instrument, modern de această dată. A fost preferat ultimul, care a realizat un model „spécialment crée pour Georges Enesco", de fapt două instrumente. Pe unul din ele au fost înregistrate **Sonatele şi Partitele** de Bach. Cele două viori istorice sunt păstrate în condiţii speciale la Muzeul Naţional "George Enescu", iar „satelitele", lot în care se află şi un Hel (care este expus la muzeul din Tescani), un alt Kaul şi un Vieux Paris au fost încredinţate în anii '60 unor solişti români printre care s-au numărat Ştefan Gheorghiu, Mihai Constantinescu şi Gh. Iliescu. După câţiva ani acestea au fost returnate deoarece în România se găseau, instrumente foarte bune, de la un anumit nivel accesibile şi, conform unei sănătoase "tradiţii", fiecare violonist concertist, şi nu numai, îşi alcătuia o micuţă comoară". În timp, gândirea economică s-a focalizat pe "societatea de consum", astfel că valoarea instrumentelor de mare preţ a atins cote prohibitive unor achiziţii particulare. Cele mai multe se află în colecţiile unor mari case de licitaţii şi restaurări (Hill/Londra) sau în proprietatea unor mari firme care le pun la dispoziţia noilor generaţii de tineri talentaţi în condiţiile unor asigurări foarte serioase, a căror sumă se ridică uneori la o cifră cu şapte zero-uri, unde se mai adaugă, tot în zero-uri, şi faima celor care au mânuit-o. Între 1975 şi 1990 au emigrat mai mult sau mai puţin "legal" foarte mulţi violonişti români însoţiţi de instrumente de mare valoare: Pietro Guarneri, Testore, Gagliano, Ceruti, Gobetti, Grancino, Stainer etc., iar altele au încăput pe mâna speculanţilor şi traficanţilor. Dar de ce ne-am mira când până şi copiii sunt de vânzare?!

Domnule Ministru Adrian Iorgulescu,

Deşi nu am constatat implicarea dumneavoastră în ceea ce se întâmplă în acest minister, referinţa vizează cel puţin domeniul cultură scrisă, am cunoştinţă că lucrurile pe care vi le tot spun de un an şi jumătate vă sunt, în mare, cunoscute. Firește, înţeleg eventuala opţiune a cuiva de a se detaşa în anumite momente de propria identitate, dar respectiva atitudine nu se cuvine atunci când acel om reprezintă o funcţie publică şi când activităţile din instituţie intră chiar în responsabilitatea funcţiei publice deţinute. Cu atât mai mult cu cât aceste activităţi se fac prin încălcarea legilor, regulamentelor şi normelor stabilite de însăşi instituţie, Ministerul Culturii şi Cultelor, cazul nostru.

Multe persoane din anturajul dumneavoastră, dorind tipul de comunicare destinată să împace pe toată lumea, au încercat să îmi reproşeze că adevărurile pe care vi le-am semnalat continuu ar fi trebuit spuse altfel, probabil cum o fac ele... De fiecare dată, m-am adresat şi bărbatului care este ministrul culturii. Cel puţin din acest motiv, pentru a nu uza câteva argumente care fac referire la un tip

reacţii

de ţinută, pe mine nu mă supun frivolităţi de tipul "cum ar fi preferabil să îmbrac o informaţie sau un eventual dialog". Din respect pentru adevăr şi realitate nu mă interesează aceste mărunţişuri. Cel puţin deocamdată, responsabilităţile mele nu impun un astfel de registru.

Ştiindu-vă timpul redus şi pasiunea de a lectura documentele Ministerului Culturii şi Cultelor, voi încerca să vă expun, pe scurt, situaţia din acest an a Programului Naţional pentru achiziţia de titluri de carte şi abonamente la revistele culturale pentru bibliotecile publice. Această intenţie este generată, pe de o parte, de dorinţa mea de a fi deblocată această procedură şi, pe de altă parte, de a deconspira tentativele infantile ale conducerii direcţiei generale de a vă fi creată o altă reprezentare asupra acestei situaţii.

Cum este realitatea: domnul director general Demeter Andras Istvan nu a dorit să implice pe nimeni din structura Biroului de specialitate în desfăşurarea acestui Program, cu o singură excepţie, Marilena Guga Romanul, consilier paradigmatic pentru Ministerul Culturii şi Cultelor, indiferent de guvernări, pentru că în general mentalitatea de slugă, care aşteaptă pomenile din ore suplimentare, prime şi salarii de merit care să răsplătească activităţi fictive, este preferabilă de către mai toţi guvernanţi. Bănuiala mea este că acest tip de relaţie le asigură confortul psihologic, nesemnalizându-le nici un fel de diferenţă între propriul stil de viaţă, la alt nivel, şi comportamentul celor aflaţi în subordine.

Prin această exclusivă însărcinare, domnul director general a încercat să obţină responsabilizarea unică a numelui de sinistră pronunţie pentru orice tip de instituţie, cu o singură excepţie, neintrată încă în legalitate în România, dar supusă degradării biologice şi, implicit, să poată argumenta astfel necesitatea menţinerii doamnei Guga şi după binemeritata pensionare după o viaţă de muncă, în Ministerul Culturii şi Cultelor. Toate acestea trebuiau să fie sincronizate cu prezentarea în discuţiile cu dumneavoastră a doamnei Guga ca fiind specialistul indispensabil al MCC pentru cultura scrisă, demers în forţă pe care eu nu îl pot înţelege ca intenţie întru eficienţă atâta vreme cât doamna Guga a primit aproape toate sancţiunile posibile tocmai pentru activitatea şi atitudinea domniei-sale în desfăşurarea celor două Programe, Subvenţii şi Achiziţii, acestea fiind dispuse în urma sesizărilor repetate ale Comisiei de Disciplină de chiar guvernarea al cărei reprezentant sunteţi. Dacă aţi fi curios să cereţi cazierul profesional al cunoştinţei noastre comune, care se pregătea, cu sprijinul domnului director general, să devină principalul dumneavoastră om de bază în domeniul culturii scrise, aţi fi fascinat de câte lucruri poate să facă cineva şi cât de permisiv este sistemul românesc de evaluare profesională din administraţia centrală. Mai mult, în momentul în care noua guvernare a preluat puterea şi la MCC, această instituţie a trebuit să achite banii din cele două Programe cu ajutorul bugetului din 2005 pentru 2004, această situaţie corespunzând exact cu responsabilităţile pe care le avea doamna Guga în minister, cu tot ce se întâmplase până atunci, lucruri descoperite parţial de noua conducere, dar care nu au fost prezentate instituţiilor abilitate din dorinţa de a nu include MCC într-o bază de date a Parchetului, Poliţiei etc. Dacă mi se vor cere argumente, le voi da.

Şi acum vă voi decripta un motiv al acestei pasiuni orbitoare a domnului director pentru Marilena Guga, pe care îl înţeleg doar ca eventual bărbat îndrăgostit, ştiind cel puţin din surse livreşti că, atunci când bărbatul are puternice arsuri de afect, nu-şi mai poate concepe universul în care există dacă nu-şi are alături obiectul sentimentelor sale.

Fiecare formaţiune politică şi chiar fiecare persoană numită politic are ceva de făcut în sau pe domeniul pe care îl stăpâneşte/administrează. Dumnealui, ca director general, nu putea să ia măsurile pe care tot dumnealui le propunea şi atunci transmitea acele măsuri unor persoane aduse în MCC de el însuşi sau cel puţin agreate, relaţie stabilită printr-o formă de mituire din bani publici, iar aceste persoane îi propun respectivele măsuri, argumentate în fel şi chip, de modificare a Regulamentelor, a Normelor etc., şi pe care dumneavoastră ar urma să le consacraţi prin Ordin. Aceste aşa-zise propuneri de modificare inclusiv a... Organigramei MCC veneau, prin această filieră, din chiar interiorul Biroului de specialitate şi de la managerii culturali care înţeleg această problematică a culturii scrise din România, cu tot specificul subînţeles, tot aşa cu înţeleg eu maghiara de Petroşani, c copilărind în anumite vacanţe acolo şi a acum acces la o maghiară vulgară. Trim terea de mai sus a fost făcută pentru a v sugera maxima relaxare în care am oper această comparaţie. După plecarea l Victor Bădoiu, rolul său de propunător c plastilină al celor hotărâte deja de că directorul general a revenit Marilen Guga, care a acţionat în grup, alături c Diana Fulop şi Demeter Andras Istva pentru schimbarea lucrurilor din cultu română scrisă, astfel încât director general să fie însuşi Preşedintele Comisi de achiziţii, doamna Guga secretarul, i Diana Fulop, plus un număr nedetermin de „specialişti", să fie implicaţi, evident c retribuire din bani publici, în ace Program. Cu toate rezervele mele faţă c modul în care vă implicaţi în acest m nister, vă felicit pentru unele dintre sim ţurile dumneavoastră ministeriale, num că teama dumneavoastră de a nu vă obo cu aceste „mărunţişuri" birocratice vă fa să lăsaţi spaţii mari de acţiune unor co juncturali nepricepuţi, asta ca să nu fiu n voit să îi numesc aşa cum le este numel

În continuare, am să redau, cronologi desfăşurarea evenimentelor din minister obiectiv, climatul de muncă generat. Es binecunoscut faptul, cel puţin pentr angajaţii Ministerului Culturii şi Cultelo aici îl includ şi pe domnul fost direct general Demeter Andras Istvan, acu secretar de stat, că Programul Nation pentru Achiziţia de Titluri de Carte Abonamente la Revistele Culturale pentr Bibliotecile Publice nu este o noutate ca să ne fi luat prin surprindere şi să motivă astfel lipsa timpului în cazul în care n considerăm şi responsabili, adică deplinătatea facultăţilor administrative Acest Program se desfăşoară an de a chiar prin departamentul de specialitate MCC. Mai mult, domnul Demeter a fo implicat în acesta şi anul trecut, adi măcar dumnealui, printr-un apel la mem rie, putea să ne scape de reprezentar aceasta indusă, conform căreia am fi fo surprinşi...

Sunt realmente îngrijorat că nici sp sfârşitul lunii iunie, posibil să fie întâ plător faptul că îngrijorarea mea coinci cu îngrijorarea celor 70 de scriitori care a semnat zilele trecute Protestul adres dumneavoastră şi domnului preşedin Traian Băsescu, nu există Ordinul de m nistru care să aprobe documentele fund mentale ce conferă legalitate şi eficien acestui Program, mă refer la Norme metodologice, Regulament, conţinut Contractului de Achiziţie de Carte Contractului de achiziţie de abonamen pentru bibliotecile publice, inclusi Componenţa Comisiei de specialitate. mai grav este că, din cauza raţiunilor care vi le-am expus mai sus, acestea su operele unui apogeu de carieră a doamnei Marilena Guga, iar forma în ca sunt ele elaborate acum, în curs de apr bare chiar la Serviciul Juridic, Compa timentul financiar, Cabinet Secret General, nu sunt aplicabile, contrazicându se între ele din punctul de vedere legalităţii, neactualizate din punctul vedere al noilor reglementări în domeni

ice, cu omisiuni importante. În schimb
in aberaţii de natură logică, cum ar fi
cuirea aberantă a unei mari perso-
ăţi a culturii române, autorităţi în
uarea calităţii unei ediţii, care ar fi
oat conform uzanţelor funcţia de
edinte al Comisiei pentru Achiziţii,
a fost de când se desfăşoară acest
gram în MCC. Vi se propune înlocuirea
tui Preşedinte legitim cu interesele
director general din minister. Cum se
justifică astfel obiectivitatea la care
obligată instituţia?! În plus, din punct
vedere simfonic, cum se va înţelege
laraţia de imparţialitate, impusă de
isterul Culturii şi Cultelor membrilor
nisiei, cum se va realiza obiectivitatea
cţiei din moment ce preşedintele
nisiei este şi participant la selecţie, dar
săşi persoana care atribuie Contractul
chiziţie publică? Ca Director General
irecţiei prin care se desfăşoară acest
gram... Mai mult, pentru ca ridicolul pe
ar trebui să îl acceptaţi să fie într-o
nă care să ne consacre definitiv spaţiu-
ublic ca instituţie, prin aceste docu-
te i se asigură Preşedintelui Comisiei,
ă Directorului General, votul decisiv,
situaţia ar cere-o...
Mai mult, în documentele care vă sunt
ătite pentru semnat este încărcată în
halucinant procedura de selectare,
rsionându-se totodată şi obiectivitatea
cipială, prin includerea, pe lângă
nisie, a 8 (opt) persoane, a unui grup
aşa-zişi experţi, apoi membrii de
rvă (numiţi supleanţi), tot din afara
ului de specialitate, dar cărora li se
ne, totuşi, în aceste documente
cialişti" de pe la alte servicii, birouri,
ilincle şi gelatinele cărora ar vrea
nul director să le mai dea nişte bani
banii publici, procedură pentru care
nevoie de un pretext oficializat prin
nul de ministru pe care ar urma să îl
ţi. Pentru această clică, deja pregătită
abil, nici măcar nu este precizat
ărul acestora, adică pot fi oricâţi pe
le de plată, să li se dea fără număr,
o expresie corespondentă manierei de
din MCC. Faceţi, vă rog, un exerciţiu
naginaţie pentru viitoarele reacţii şi
lţumiri ale ofertanţilor culturali şi ale
-media!
omnule ministru, aceste documente
ă deja, nu necesită modificări majore,
iza lor s-a desfăşurat şi până acum
Program, elaborate şi aprobate în
minister! Respectivele documente nu
sită modificările pentru care se duce o
că de "lămurire" cu dumneavoastră!
u existat de anul trecut încoace schim-
legislative majore care să impună
e aberaţii, cu excepţia unei proceduri
e, prevăzute în Ordonanţa 34 din

ot ceea ce urmează să vi se prezinte,
um am spus, este opera exclusivă a
ii culturale Marilena Guga, sub înalta
itate a Directorului General Demeter
as Istvan, secretar de stat de curând,
n Ministerul Culturii şi Cultelor, se
ge, prin responsabilitatea şi conştinţa
enilor României, indiferent de
nalitatea lor.
nici măcar o şedinţă, de altfel săptă-
lă, nu s-a ridicat această problemă a
iţiilor de carte şi abonamente la
revistele culturale, acest subiect fiind tabu, repartizat tacit, ca organizare şi elaborare a documentelor, somităţii Ministerului Culturii şi Cultelor, Marilena Guga Romanul, cu titlu de exclusivitate. În acest fel, domniei sale i s-a asigurat vreo şase luni de zile obiectul muncii... Produsul domniei-sale paraziteză acum serviciile şi direcţiile MCC, într-o formă insalubră profesional, după competenţele şi perspicacitatea profesională specifice.

Nimeni din Biroul nostru nu a primit o astfel de solicitare, direcţionându-se acest Program spre un întreg ansamblu de interese de diverse naturi. Nu a contat că aceeaşi persoană a fost sancţionată tocmai de ministerul culturii şi cultelor, cu mustrări scrise, sancţiuni disciplinare şi chiar financiare, exact, cum v-am mai spus, pentru Achiziţii şi Subvenţii. Probabil MCC este un fel de puşcărie care îşi reabilitează psihologic hoţii, integrându-i într-un program de numărare a banilor...

În plus, există consilieri în cadrul Biroului de specialitate ale căror evaluări profesionale sunt superioare ca notare celei a doamnei Guga.

Referitor la procedura legală, inclusiv Anunţul postat pe portalul oficial al instituţiei este terorizant prin erorile de natură financiară, prin agramatism şi prin denumiri incomplete, care nu sunt premise în documente şi etape ale unei proceduri legale. Anunţul are inclusiv capcane financiare în care va fi implicat Ministerul Culturii şi Cultelor, vulnerabil apoi la controlul Curţii de Conturi, cu care nu cred că se va putea trata la infinit... Anunţul s-a repezit pe site pentru ca dumneavoastră să fiţi nevoit să urgentaţi consacrarea documentelor despre care am vorbit mai sus şi, in consecinţă, să legalizaţi conţinutul lor, foarte avantajos pentru grupul expeditor...

Acest Anunţ, conform reglementărilor în vigoare, ar fi trebuit să fi fost însoţit de întreg pachetul de documente aprobate prin ordin de ministru. În felul acesta, ar fi fost sesizate contradicţiile dintre aceste documente şi prevederile legale, mă refer aici la TVA-ul care se percepe de la 1 ianuarie 2007 şi pentru producţiile editoriale. MCC ar fi fost ferit de vulnerabilităţile de conţinut şi legalitate, dar şi de criticile aduse de către ofertanţi. Menţionez că aceştia au început să sesizeze inepţiile postate pe site-ul ministerului, obligând grupul de lucru la modificări nedorite... Doamna Guga, sub îndrumarea domnului Demeter, a precizat în Anunţ că ofertele editorilor trebuie să nu conţină TVA, precizare exact contrară legilor în vigoare. Foarte ciudat cum vor să schimbe totul de cum a fost anul trecut, dar vor să păstreze ceea ce este uzat din punct de vedere legal...

În aceste documente care vi se pregătesc sunt prevăzute criterii relative, precum... valoarea şi notorietatea autorului, dar fără trimitere la conţinutul propriu-zis al lucrării, criteriu care va binedispune orice membru al Comisici. Mai grav este faptul că în acest Anunţ infirm nu li s-a cerut editorilor de reviste să precizeze dacă revista a fost sau nu subvenţionată, nu doresc să vă introduc şi în procedura financiar-contabilă. Această lacună va îngreuna încă o dată procedura, va fi un consum de timp pentru trimiterea adreselor şi pentru primirea răspunsurilor lămuritoare.

O altă eroare: nu s-a solicitat nici pentru revistele culturale, nici pentru titlurile de carte o copie a Fişei economice de Calcul - Postcalcul, document care atestă preţul declarat în ofertă.

În Anunţ nu s-a cerut nici Cazierul Fiscal al ofertantului, deşi Normele metodologice prevăd explicit acest lucru.

Pe de altă parte, vă semnalez o altă inepţie: s-a introdus, cu titlu de excepţie, mimetic după procedura AFCN, achiziţionarea de reviste cu caracter tehnic, dar fără să se stabilească criteriul sau condiţia acestor excepţii, nici nu se precizează cine este competent pentru identificarea unei excepţii, lucru destul de complicat... Banii sunt insuficienţi pentru aceste abonamente, iar grupul de lucru probabil că are deja excepţiile pregătite, aşa cum s-a procedat şi la AFCN anul trecut, dar asta ar fi o altă discuţie. Un criteriu pentru achiziţionarea acestor abonamente la revistele culturale este continuitatea colecţiilor.

Domnule ministru, opinia mea în calitate de consilier al Biroului de specialitate este să nu consacraţi prin Ordin aceste inepţii pe care vi le-am prezentat, menajându-vă de complicata, pentru un om de

reacţii

artă, descriere a consecinţelor pentru fiecare inepţie în parte, să decideţi ca respectivul Program să se desăşoare la fel ca şi până acum, bineînţeles fără încălcarea celor consacrate prin Ordin de ministru...

În ultima vreme, cu o suspectă voiciune, domnul director general Demeter Andras Istvan, devenit secretar de stat, ne solicită tuturor angajaţilor din Birou tot felul de răspunsuri, dorind, pervers pentru nivelul domniei sale de reprezentare, să ne implice pe toţi, în compensaţie cu exclusivitatea de până acum, în deblocarea Programului Naţional de Achiziţii de titluri de carte şi abonamente la revistele culturale pentru bibliotecile publice... Intenţia domniei-sale este de a părea cu toţii implicaţi acum în această aberaţie de procedură, concepută şi începută de dumnealui, dar omite de fiecare dată, deşi cu îi solicit de câte ori îmi dă ocazia, să îmi ofere suportul necesar, informativ şi administrativ.

Pentru a demonstra intenţiile domnului director, simultane cu proiectul său de a schimba Organigrama şi cu dorinţa de a "organiza" personal, din partea UDMR, întreaga cultură română, începând cu Programul Naţional de Achiziţii de Titluri de Carte şi Abonamente la Revistele Culturale pentru Bibliotecile Publice, vă ataşez acestei informări corespondenţa de serviciu, solicitările dumnealui şi răspunsurile mele, din ultimul timp. Din acestea puteţi să înţelegeţi ceea ce mai trebuia de înţeles...

Marius Marian Şolea

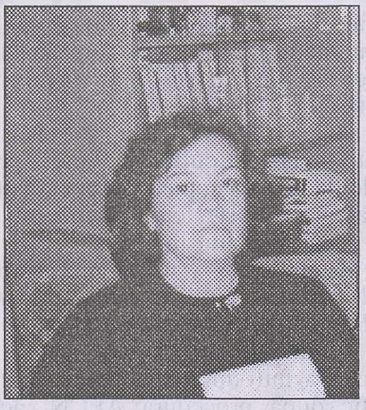

Paradigma de/des

magda ursache

Poate că traversăm o *epocalipsă*, cum crede Marin Ifrim, nu știu. Ce-i sigur însă (cum spuneam în „Revista română", din decembrie 2006) e că trăim în paradigma lui de: de-structurare, de-formare, de-sacralizare, dar și de-moralizare. Mai puțin și, pe alese, de-secretizare. De-construim tot, de la instituții la statui, nume de străzi, steme, documente de la capodopere la autori de capodopere.

Isteriile Roxanei Sorescu contra **Mioriței** se tot reiterează. Balada, atât de aiurea batjocorită postsocialist, este, până la proba contrară, vârful inegalabil al literaturii noastre. *Apud* Noica, **Rostirea filosofică românească**: „Iar minunea aceasta de poveste a **Mioriței**, ce este ea decât prefacerea marii treceri într-o intimă fuziune cu ființa și neființa?" *Oameni respinși de idei* (e zisa lui Noica) o tot rejectează ca mit bazat pe sânge. Râde cineva de Abel păstorul că s-a lăsat ucis de Cain plugarul?

Dinspre Tabără se aude: „Să nu uităm că e țara în care s-a scris (sic!) **Miorița**". Enunțul l-a făcut la Știrile Pro. Ori hoți, ori pămpălăi, asta ne-ar fi învățat să fim **Miorița**, se afirmă pe alte canale tv. Balada ar întreține vocația spre resemnare și spre lașitate a românilor, de a ceda fără luptă. Și spre ratare. Așadar, tundeți oaia și berbecul! „Ba nu, eu sunt cu berbecu, nu cu oaia!", se delimita net un VIP cultural(izator). Și n-am putut să nu mă întreb, văzând emisiunea **Miorița în Europa** (pe Realitatea TV, a.c.) de ce n-a fost invitat la discuție și vreun etnolog, acolo, nu numai filosofi și gazetari. Deși dezbaterile între surzi la opinia celuilalt mi se par a fi marca postului. Și ce mare brânză, a tras altcineva în derizoriu discuția, s-a făcut în țara **Mioriței**? Nu România, ci Franța a creat brânza perfectă: Brie de Meaux, a decis o minte umblată.

Cultură mioritică, a lutului!, s-a ricanat. Bine c-am înlocuit-o cu cultura PET (a plasticelor) și-a detergenților.

Se poate și mai clar? Se poate! *Vrem discotecă, nu bibliotecă! Literatura - o cacealma, s-a zis cu ea!* Lozincile astea tipărite foarte tehnic s-au putu citi nu în altă parte decât pe pereții Universității „Al. I. Cuza", căreia rectorul D. Oprea, econom așa cum îl știm, ar pohti să-i schimbe numele în Universitatea de Est. Doar în legătură cu Estul s-a tot făcut teoria vidului cultural, a Siberiei spirituale ori a deșertului roșu, la alegere, unde n-ar crește mai nimic de luat în seamă. Mărturisesc, nu agreez o astfel de teorie, după cum nu agreez focalizările intense pe Gellu Naum, în dauna lui Arghezi, pe Tzara, în dauna lui Arghezi și Blaga, pe Fondane, în dauna lui Arghezi, Blaga, Pillat, pe C. Abăluță, în dauna lui Nichita Stănescu, pe Doinaș, în dauna lui Nichita Stănescu, pe Dimov, în dauna lui Nichita Stănescu. Cineva ironiza **Noduri și semne** ca „nuduri și idei"; poeme de bețiv, făcând poezie între sughițuri.

Deschid o paranteză: aș fi vrut să fiu de față când s-a abătut Constantin Călin, la Bacău, asupra unui critic bucureștean care vedea în versul arghezian „A bătut în fundul lumii cineva!" o exprimare intenționat vulgară. Arghezi trebuia imolat, după logica prefecturii pesemne, drept colaboraționist. Replica lui C. Călin a venit, bazată pe textele vechi religioase cuprinzând cuvântul incriminat, dar și pe versul bacovian: „Buciumă toamna/ Agonic - din fund". *Honni soit qui mal y pense!*

Închid paranteza, pentru a reveni la paradigma de/des, tentantă pentru cei puși pe de-solidarizări de înaintași, de modele, de cărți de căpătâi. „Țuțării lui Țuțea" sunt luați la refec: numai proștii ar mai crede că naționalul legitimează universalul. În legătură cu G. Călinescu se pronunță vocabula *ratat*. „Tinerimea română dă ceață înaintașilor cu talentul specific vârstei", trimite *o fumigenă* contra lui Călinescu (în „Suplimentul de cultură" din 10-16 martie, 2007) Doris Mironescu, scârbit ca împăratul lui Creangă de invitația Uniunii Scriitorilor la o discuție despre critic.

Ca să de-construiești cu spor, să demolezi, trebuie să ataci pilonii de rezistență. Îi de-plasezi, pe rând. **Meșterul Manole**? O baladă vampirică. **La steaua**? Poezie de sculeri-matrițeri. Mircea Eliade? Mâl. Da, mâl, dar fertil! Ca și cum Eliade n-ar fi fost îndestul boicotat de Securitate să nu primească Nobelul, în '72. Secu a trimis unde trebuia un dosar trucat, cu articole antisemite fabricate, cum a demonstrat Ioan Petru Culianu. La fel a procedat și în cazul lui Vintilă Horia, anulându-i, tot trucat, tot mincinos, Premiul Goncourt. Școala Ardeleană (o mai figura în manualele alternative?) și, odată cu ea, Transilvania („arborii ei spirituali cei mai concreți, mai elocvenți: Școala Ardeleană și «arborele», semnala cu exasperare ultragiată N. Breban) au devenit de contestat. Cât despre energetismul transilvan, el are ce are cu... Făt-Frumos. Eroul de poveste e tipic pentru „mentalitatea de descurcăreț în indolență a regăteanului", căruia toată treaba i-o face mărțoaga. Iar un moldovan, că-i mai ortoman și mai fost decan, atacă basmul lui Odobescu, *Feciorul de împărat cel cu noroc la vânat*, cum că „femeia se plictisește alături de viteazul fără arme". Să citești și să nu crezi!

Ironiile grosiere la Eminescu, deși, până una-alta, e cel mai reprezentativ pentru etnosul nostru, se repetă ciclic, deloc dilematic. Caragiale? O fi el mare, da' nu ne crede nimeni că-i mare până nu-l traducem. Să-l traducem dară! Institutul Cultural Român pe cine traduce? Transparența (ca program pentru Mona Muscă, v. „Plai cu boi") în această problemă, a traducerilor, e departe de-a se instala.

Jean Boutière l-a numit pe Ion Creangă Țăranul cel Mare, fără să se jeneze și l-a comparat cu Rabelais. E lecția străinilor privind modelele noastre, pe care nu vrem s-o învățăm. Dimpotrivă, războiul cu tradiția (sleită!) ni se pare mai important decât cel cu non-valorile: Rebreanu miroase a bălegar; Sadoveanu e prea sățios, oricum, la antipodul civilizației europene, cu bălțile lui și cu orășele uitate de lume; **Patul lui Procust** n-a fost prizat de Hexagon; **Le paradis des poules** se pare că da.

„Nimic n-am regretat, îi scria G. Călinescu lui Torouțiu, în 1937, mai mult în literatura română decât continuarea inamiciției din domeniul ideilor în acela al vieții sociale." Nu-ți plac ideile cuiva, îl ataci la biografie. Trebuie de știut cine-s *bunii* (fără pată, cum se scria în ziarele RSR) și cine-s *răii*, cu pată. Andrei Pleșu, uitând de îngeri, descoperă că Marin Sorescu îi scria lui Nicolae Ceaușescu „cu bucuria și cu mândria de a fi contemporanul epocii Ceaușescu". Constantin C. Giurescu și fiul, Dinu, i-au dăruit împușcatului **Istoria**, cu autograf. Devoalare destul de cinică pentru cine aude corul serafimilor din avionul providențialului Băsescu.

Într-o scrisoare către Ioana Dinulescu din 15 august '82, Aurel Dumitrcescu se indigna, c Borca: „Dar se pare că-n literatura română trebu primul rând să rămâi lucid. Pentru că sunt multe haimanele (...) Ai văzut, și-au permis s peste picior până și pe Octavian Paler. Asta pare nerușinare curată. Mâine-poimâne vor vor și despre Noica (...). Premoniție împlinită cu v îndesat. Conjuncturalii, cu minți rășapate ideol foarte intransigenți cu unii, au trecut la negări, drept re-evaluări, re-considerări, re-prețuiri. „Ce revizuim?" a fost și este întrebarea tranziției postcultură. Jos de pe scara valorilor cu N Sorescu! Cu ce ironie de calitate le-ar fi răs detractorilor, dacă ar mai fi putut s-o facă. Mă că lui Marin Sorescu nu i s-a stabilit talentul literă de H.C.M., cum cred criticii arătăgoși: „Că strășunează din ceva pe câte unul... îl fac/ C treanță, poți să ștergi lampa cu el".

Această obstinație în a-i da la fund pe „ofic vechiului sistem, în principal Preda, Sor Nichita Stănescu, îmi amintește de-o scenă **Moromeții, II**. Isosică, secretarul de partid cu creioane colorate la vedere, în buzunarul de la p inutile de vreme ce nu știa să se iscălească, îi sp Ciulcăi, nevastă-sa: „Când o să-i văd pe amer colea pe izlaz, sarcina mea proprie e să belesc comuniști."

Zece scriitori de belit pare a fi și sarcina „unicate" care vor să-i construiască operă temelie. După negări și respingeri, numele mar a fi intrat în umbră. Oricum, rămân din ce în ce puțini: nouă și cu „sergentul" Buzura zece!

Într-o antologie a scriitorilor ieșeni, figure un asutriac, nevorbitor de românește și cu atât puțin de *poezește*, locuitor al dulcelui târg tin doi anișori, dar lipsesc Brumaru și Aruștei.

fonturi în fronturi

„De ce n-a luat Nichita Stănescu Pre Nobel?, și-a întrebat o elevă profesoara.

„Pentru că n-a meritat", a venit răspunsul.

Bine - merită Ovidiu Verdeș, ne-sti dăscăliță!

Acuzele demonstrativ nenuanțate, am programat selectivă, pamfletările între gru promoții, generații etc. (nu-i pace sub mă literaturii) au ca efect o nouă maladie: dez-inte față de scriitorul român. Habarnismul e afișat calitate. „Nu l-am citit pe...", se tot aude în emi culturale. „Eu nu mă dau pe spate după...", scr cronicar de gen feminin într-o revistă de cultură s-o fi dând pe spate după careva? Sim intelectuală e, azi, *rara avis*.

Ca să nu cad în *apocaliptică*, încerc să sp drumul ăsta nu duce spre post-Literatură (d majusculă) și spre post-cititor. Deși la ul Bookfest, autografe cu nemiluita au acordat post-scriitoare, Mihaela Rădulescu și Elena U **Boierii minții** n-au ecou la publicul Neapărând pe micile ecrane, numele lor nu s mare lucru eventualilor cumpărători de cart schimb, actorul Radu Duda, pe numele literar, zic așa, Radu de Hohenzollern-Verhingen, a de-un *boom* la Târgul de carte de la Iași. A lip la Bookfest V? Probabil lansa **Dincolo de mas** Sidney sau la Valparaiso.

Mă întreb: o fi terminat Valentin Tașcu ron promis la decernarea Premiului de Excelență ac de revista „Luceafărul"? Tema nu era alta c „cum cei ce merită nu ajung și cum cei ce nu m se ajung".

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pen politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducer revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorii